

TÄHTITORNINKATU 16-18
15.9.2015

Katujulkisivun kuvia, 2015. kuvaaja Marjaana Harjapää. O.

Kannen kuva. Katujulkisivu, 2014. kuvaaja Tuomas Uusheimo. O.

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	5
Rakennushistoria, Suomen Lähetysseura ry	7
Rakennushankkeen taustaa	9
Rakennuspaikan asemakaavallinen kehitys 1800-luvun lopulta nykypäivään	
Empiren Helsinki	11
Kaupungin kasvu suurkaupungiksi 1860-	13
Tähtitorninmäki	13
Tähtitorninkatu 16-18	17
Vuorimiehenkatu 17	25
Tähtitorninkatu 16-18; rakennuslupien alaiset muutokset	27
Lähetyskirkko	41
Rakenteet ja lvi-tekniikka	47
Arkkitehti K.A.Wrede	49
Suomen Lähetysseura ja K.A.Wrede	53
Nykytilanne, yhteenveto säilyneisyydestä	60
Lähdeluettelo	64
Viitteet	65

Rakennushistoriallinen selvitys, Tähtitorninkatu
16-18

Johdanto

Tähtitorninkatu 16-18 ovat Suomen
Lähetysseuran omistamia kiinteistöjä Helsingin
Ullanlinnassa, osoitteessa Tähtitorninkatu 16-18.
Rakennukset on suunnitellut arkkitehti K.A.
Wrede (18.9.1859 - 25.5.1943).

Tähtitorninkatu 18 on valmistunut vuonna 1900
ja Tähtitorninkatu 16 vuonna 1906.
Osoitteessa Tähtitorninkatu 18 toimii edelleen
Lähetyskirkko, mutta muutoin tilojen
pääasiallinen käyttötarkoitus on muuttunut
vuosien saatossa asunnoista ja asuntoloista
toimistotiloiksi. Rakennuksien katujulkisivut on
suojeltu asemakaavassa (1982) merkinnällä S₀.

Suomen Lähetysseura ry on tilannut Optiplanilta
suppean rakennushistoriallisen selvityksen, koska
tontin (17) asemakaavamuutosta valmistellaan.
Rakennushistoriallisen selvityksen on tehnyt
arkkitehti Marjaana Harjapää.

Tähtitorninkatu 16-18:n rakennukset sijaitsevat
Vimpan korttelissa Helsingin Ullanlinnassa
osoitteessa Tähtitorninkatu 16-18.

Kaupunginosa 7 Ullanlinna

Kortteli 452

Tontti 17

Katujulkisivu, 2014. kuvaaja Tuomas Uusheimo. O.

Vuorikatu 10.
Lähetyskoulu toimi tässä
rakennuksessa vuonna
1863, kuva pihan
puolelta. Kuvausaika
vuosien 1880-1910
välillä. **LSK.**

Vuorikatu 1. Lähetyskoulu
toimi tässä rakennuksessa
vuonna 1863, kuva kadun
puolelta. Kuvausaika
vuosien 1880-1910 välillä.
LSK.

Albertinkatu 34 ja
Antinkatu 26 (nykyisin
Lönnrotinkatu) risteys.
Lähetyskoulu toimi tässä
rakennuksessa
vuosina 1864-68.
Kuvausaika vuosien
1880-1910 välillä. **LSK.**

LÄHETYSSEURAN VARHAISIA TOIMIPISTEITÄ.

Vladimirinkatu 34 (vuodesta 1928
Kalevankatu). Tämän rakennuksen
toisessa kerroksessa toimi lähetyskoulu
vuosina 1868-72. Talo sijaitsee
Vladimirinkatu 34 ja Albertinkatu 31
risteyksessä. Talon toisessa kerroksessa oli
myös pastori
Sireliuksen sekä pastori Töttermanin
asunto. Antinkadun puolella oleva kauppa
on maitokauppa ja Vladimirinkadun
puoleinen kauppa on olutkauppa.
Kuvausaika 1890-1910. **LSK.**

Vuorikatu 3. Lähetyskoulu toimi tässä
rakennuksessa vuonna 1881. Kuva
pihan puolelta. **LSK.**

Vuorikatu 3. Lähetyskoulu toimi
tässä rakennuksessa vuonna 1881.
Kuva kadun puolelta. **LSK.**

Rakennushistoria Suomen Lähetysseura ry

Suomen Lähetysseura on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virallinen lähetysjärjestö. Suomen Lähetysseura ry on perustettu vuonna 1859 Suomen kirkon toimittamaa lähetystyötä varten. Lähetysseuran perustamisen yhteydessä työtä haluttiin tehdä mm. suomensukuisten kansojen parissa. Tsaari Aleksanteri II ei kuitenkaan antanut lupaa toiminnalle. Ensimmäinen työalue oli Lounais-Afrikan Ambomaa¹. Alkuaikoina Lähetysseuran toiminta painottui julistus- ja palvelutehtäviin. Ensimmäiset Lähetyskoulun kouluttamat lähetystyöntekijät vihittiin tehtäväänsä vuonna 1868 ja he saapuivat Ambomaalle 1870. Toimintakenttä on laajentunut alkuajoista, mm. vuonna 1901 lähetettiin ensimmäinen työntekijä Kiinaan ja vuonna 1924 Palestiinaan².

Lähetysseura tekee nykyään sekä kirkollista että kehitysyhteistyötä yhdessä paikallisten kirkkojen ja järjestöjen kanssa Aasiassa, Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Painopiste on köyhyyden vähentäminen koulutuksen sekä ihmisoikeuksien kautta. Toimintaan kuuluu evankeliumin viestittäminen sekä diakonia- ja avustustoiminta.

Vuonna 1931 perustettiin Lähetysseuran tiloihin Lähetysmuseum. Lähetysmuseum oli kulttuurihistoriallinen erikoismuseo, jonka näyttelyt esittelivät etnografista esineistöä ja taideteoksia paristakymmenestä Afrikan ja Aasian maasta. Lähetysmuseumin kokoelmat siirrettiin Kansallismuseon hallintaan vuonna 2015. Lähetysseuran suurimmat vuotuiset tapahtumat ovat suomen- ja ruotsinkieliset Lähetysjuhlat, joita on järjestetty seuran perustamisesta lähtien³.

Seura julkaisee Lähetysseuran ja Mission-lehteä, jotka ovat lähetystyöstä ja kehitysyhteistyöstä kertovia aikakauslehtiä. Nämä lehdet ovat vanhimpia Suomessa yhtäjaksoisesti ilmestyneitä aikakauslehtiä.

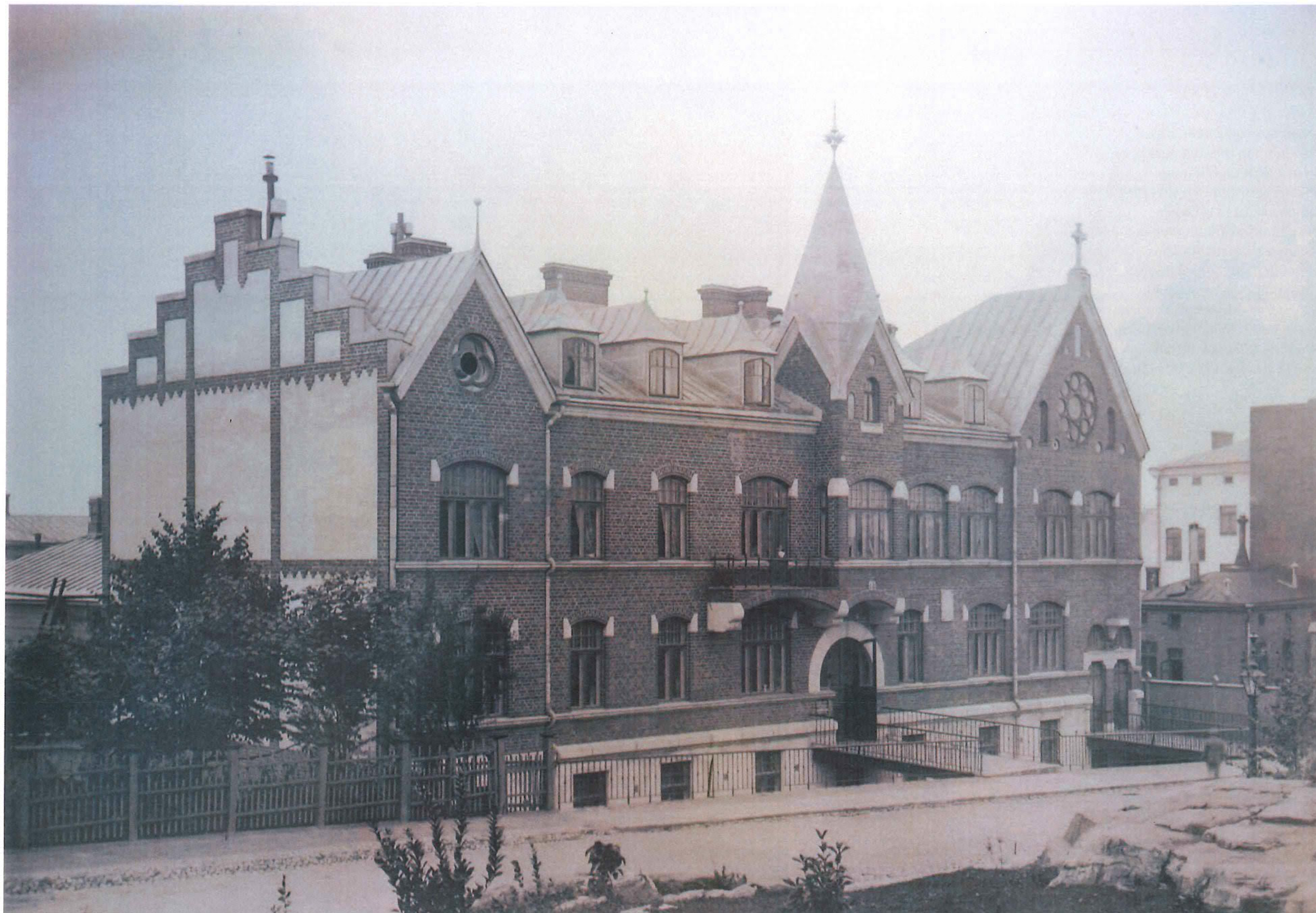
Lähetysseura toimii yhdistyksenä (ry). 1960-luvulle saakka järjestö toimi yksityisillä lahjoitus- ja keräysvaroilla. 1960-luvun jälkeen järjestö sai seurakuntien budjettiaavustusta ja 1980-luvulta lähtien valtion kehitysyhteistyön avustusta. Ulkoasiainministeriön kumppanuusjärjestönä Lähetysseura on yksi Suomen suurimmista kehitysyhteistyövaroja saavista järjestöistä.⁴

Vuorimiehenkatu 17.
Lähetysseura hankki ensimmäisen oman talon vuonna 1891
Vuorimiehenkatu 17:sta.
Aikaisemmat lähetystalot olivat olleet kaikki vuokrattuja. Kuvasaika vuosien 1890-1910 välillä. LSK.

Vuorimiehenkatu 17.
Takana näkyy
Tähtitorninkatu 16-18
rakennukset. Kuvasaika
noin 1910. LSK.

Tähtitorninkatu 18 valmistumisensa jälkeen, n. v.
1901. LSK.

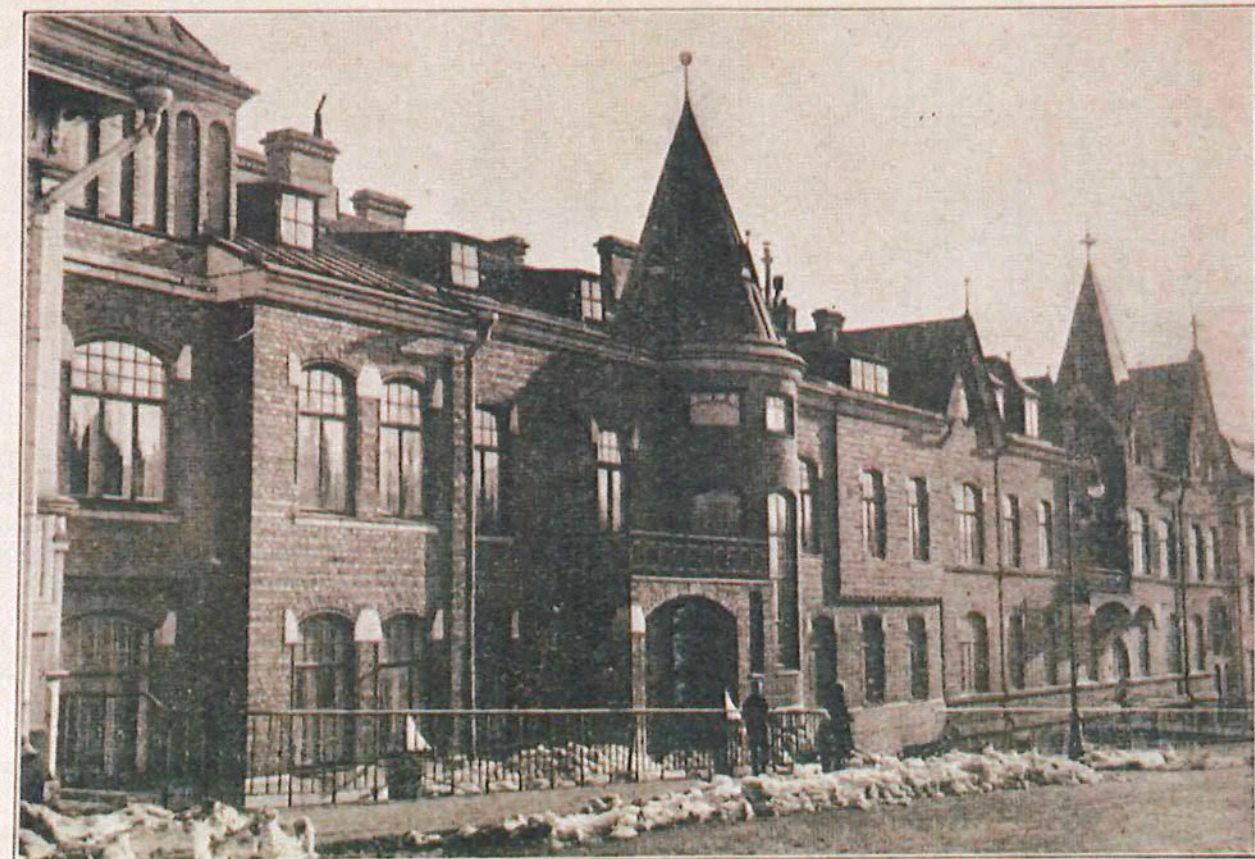
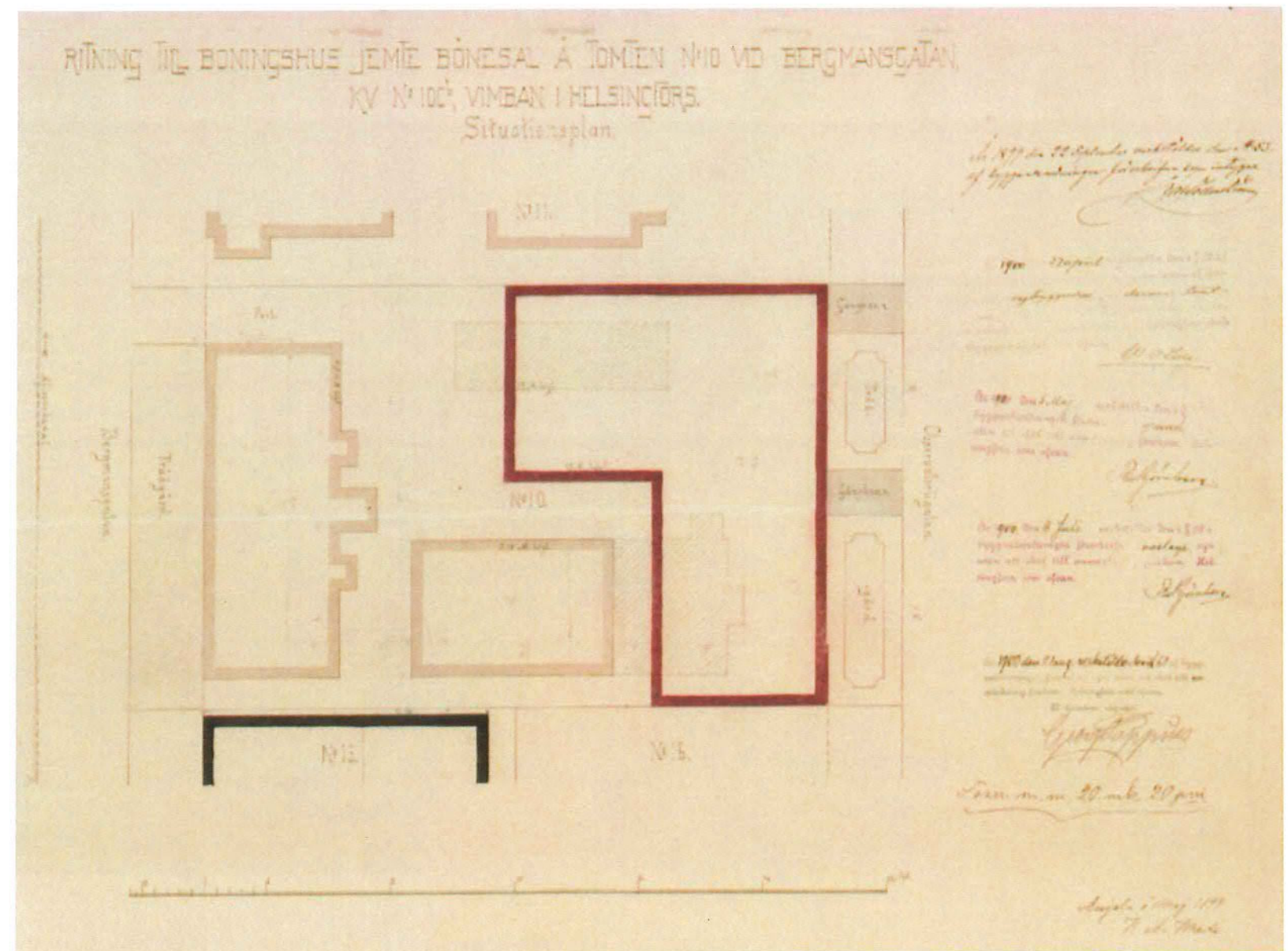
Rakennushankeen taustaa

Lähetysseura toimi vuosina 1860-1890 vuokratiloissa Helsingissä. Lähetysseura siirtyi 1891 alkaen Vuorimiehenkatu 17:ssä sijaitsevaan puutaloon⁵. Vuorimiehenkatu 17 oli ensimmäinen Lähetysseuran omistama kiinteistö.

Vuorimiehenkatu 17:n tilat kävivät pian liian ahtaaksi. Vuonna 1900 Lähetysseura rakennutti asuinrakennuksen, jossa on rukoushuone, osoitteeseen Tähtitorninkatu 18. Lähetysseura sai tontin lahjoituksena, ”lesken ropona”⁶. Piirustukset saatiin lahjoituksena K.A.Wredeltä⁷.

Suomen Lähetysseuran lisärakennus asuinkäyttöön valmistui vuonna 1906 osoitteeseen Tähtitorninkatu 16. Tontti oli ostettu kauppaneuvos Krogiukselta⁸.

Alkuperäinen asemakaava –piirustus Tähtitorninkatu 18:sta, K.A.Wrede. Kuvassa näkyvissä Vuorimiehenkadun sekä tontin keskellä olevat puutalot. LSA.

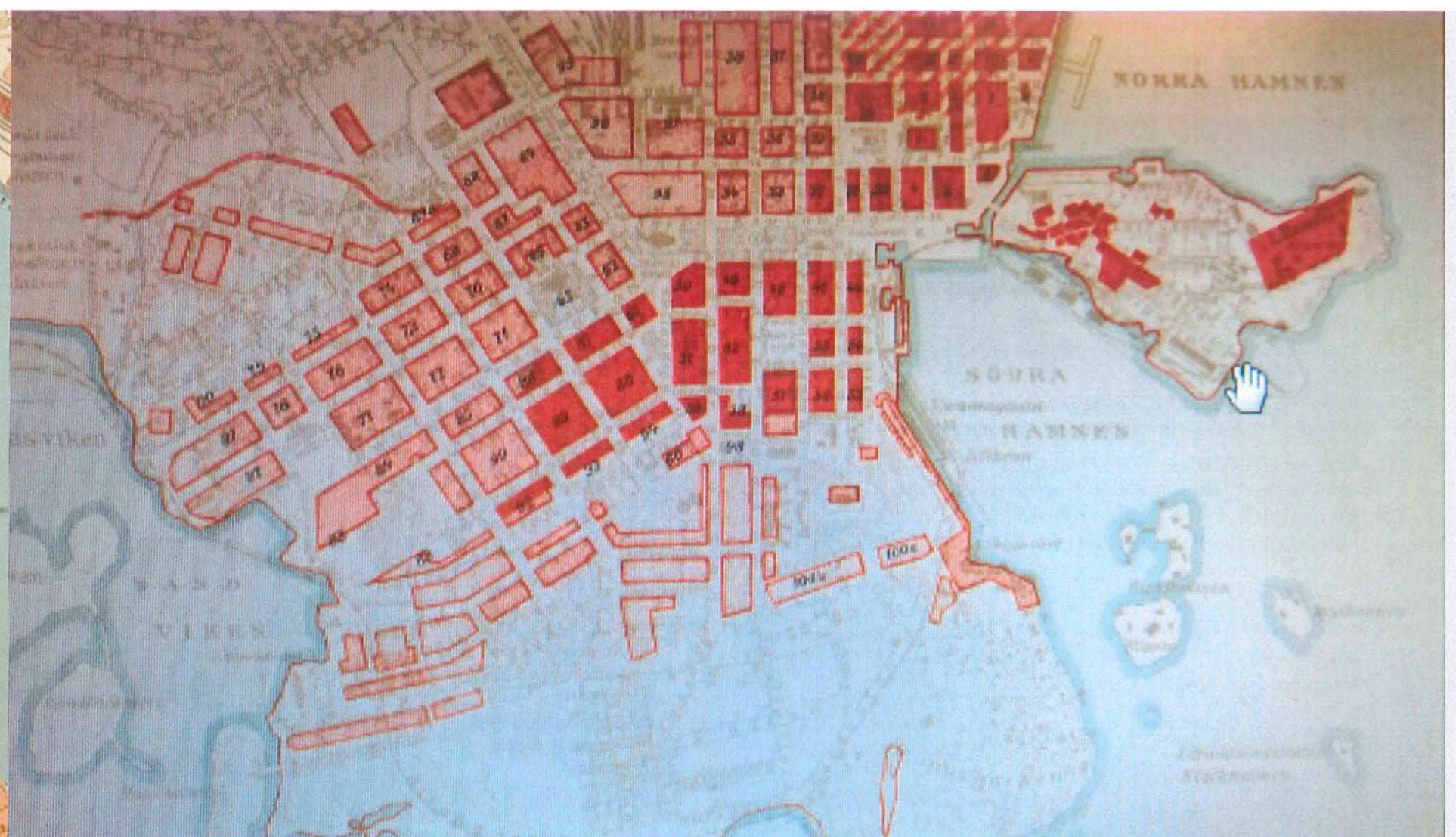

Suomen Lähetysseuran talo — Finska Missionssällskapets hus

Tähtitorninkatu 16-18, Kuvassa on viime vuosisadan alun postikortti. Kortin takana on postileima vuodelta 1919. MKA

Ote Helsingin opaskartasta vuodelta 1909. Lähetyssseuran rakennus Tähtitorninkatu 18:ssa on merkitty ensimmäistä kertaa julkiseksi rakennukseksi (tummennettu rakennus). Vuorimiehenkadun eteläpuolella on synnytysairaala. Kuva HKKP.

Helsingin rakennuskanta 1825-1855. Tähtitornin- ja Vuorimiehenkadun välinen pääosin puurakenteinen rakennuskanta ajoittuu vuosille 1836-1851. Vuorimiehenkadun eteläpuolella sijaitsi synnytysairaala. SRMO.

Rakennuspaikan asemakaavallinen kehitys 1800-luvun lopulta nykypäivään

Empiren Helsinki 1808-1860.

1800-luvun alkuvuosikymmeniä kutsutaan empiren Helsingiksi. Helsingistä tuli Suomen pääkaupunki 1808⁹.

Johan Albert Ehrenstörmin vuoden 1812 asemakaavassa Helsingin kadut olivat suoria ja geometrisen säännöllisiä suuntautuen pääilmansuuntien mukaan. Pohjois-eteläsuunnassa kulkevista kaduista oli keskeisin nykyinen Unioninkatu (nimettiin 1819), jota vastaan kohtisuorista kaduista tärkeimmät olivat Aleksanterinkatu ja Liisankatu¹⁰.

Vanhan Helsingin tori oli säilytetty entisellä paikalla ja suunnitelmassa sitä laajennettiin. Vuonna 1816 nimitettiin Carl Ludvig Engel Helsingin rakennustoimintaan vastaamaan kaupungin ja sen rakennusten esteettisistä arvoista¹¹. Carl Ludvig Engelin suunnittelema Helsingin Tuomiokirkko (alkujaan Nikolainkirkko) vihittiin käyttöön vuonna 1852.

Kaupungin eteläosien keskuksena oli Esplanadien ja Ullanlinnanvuoren välisellä alueella sijaitseva nykyinen Kasarmintori. Etelässä esikaupunki ulottui Isoon ja Pieneen Roobertinkatuun asti¹². Ullanlinna oli pääsääntöisesti rakentamatonta aluetta. Tähtitorninmäelle (alkujaan Ullanlinnanvuori) valmistui vuonna 1828 Engelin suunnittelema tähtitorni¹³.

Helsingin kaupungin kuva-arkistossa olevien, kaupunkia kuvaavien karttojen mukaan Tähtitorninkadun ja Vuorimiehenkadun välisten kortteleiden alkuperäinen, pääsääntöisesti puurakenteinen rakennuskanta olisi valmistunut vuosina 1836-1851. Vuorimiehenkadun eteläpuoleinen alkuperäinen rakennuskanta sekä esimerkiksi Kaivopuiston alkuperäinen rakennuskanta on vuosilta 1858-1872.

Ote Helsingin asemakaavasta vuodelta 1878. Tähtitornin- ja Vuorikadun rakennuskanta on vielä pääosin puuvaltaista. Vuorimiehenkadun eteläpuolella on synnytyssairaala. Kuva HKKP.

Ote Helsingin opaskartasta vuodelta 1937. Lähetysseuran rakennukset Tähtitorninkatu 16:ssa ja 18:ssa on merkitty julkisiksi rakennuksiksi (tummennettu rakennus). Vuorimiehenkadun eteläpuolella on synnytyssairaala. HKKP.

Ortokuva vuodelta 1932. HKKP.

Ortokuva vuodelta 1943. HKKP.

Ortokuva vuodelta 1950. HKKP.

Ortokuva vuodelta 1969. HKKP.

Ortokuva vuodelta 1976. HKKP.

Ortokuva vuodelta 1988. HKKP.

Ortokuva vuodelta 2010. HKKP.

Ortokuva vuodelta 2014. HKKP

Kaupungin kasvu suurkaupungiksi 1860-

1800-luvun jälkipuoliskolle on ominaista teollistumisen vaikutus kaupungistumiseen, liikenneyhteyksien kehittyminen (Helsinki – Hämeenlinna rautatie valmistui vuonna 1862) ja sitä mukaa liikkumavapauden lisääntyminen sekä koulutuksen lisääntyminen ja akateemisen virkamiesluokan lukumääräinen kasvu. Ajalle oli myös ominaista vapauden ajatukseen perustuva yhteiskuntamuoto. Pääkaupunkiseutu kasvoi 1860-luvun 22000 hengestä 1900-luvun alun 100 000 henkeen. Kaupunkirakenne laajentui viertoteiden myötä – etenkin Itäisen viertotien varteen nykyiselle Arabian alueelle saakka¹⁴.

Tähtitorninkatu on ensimmäisen kerran Helsingin asemakaavassa vuonna 1878. Aikaisemmissa asemakaavoissa alue ei ollut vielä kantakaupungin rakennettavaa aluetta. 1890-luvun asemakaavoissa Ullanlinnan ja siten Tähtitorninkadun korttelit ovat jo muodostuneet. Vuorimiehenkadun rakennuskanta on vielä puutalovoittoinen. Vuosisadan lopulla Tehtaankatu oli tarkoitus tehdä tehdasalueeksi, mutta varatut alueet osoittautuivat melkein heti liian ahtaiksi ja siten ne määriteltiin asemakaavassa asuntoalueiksi. Muutoin kaupunkirakenne oli jo muodostettu Eiraan saakka. Eiran kaupunginosalle vahvistettiin asemakaava 1908¹⁵.

Tähtitorninkadun ja Vuorimiehenkadun kiviaineisten rakennusten rakennuskanta on pääsääntöisesti tehty 1900-luvun alussa vuosien 1905-1928 välillä. Tähtitorninkadun päässä olevat kivitalot on rakennettu Lähetysseuran ensimmäisen lähetystalon kanssa 1800-luvun lopulla.

Sodan (1939-1945) jälkeinen aika oli maassamme jälleenrakentamisen aika ja maassamme vallitsi vaikea asuntopula. Vuonna 1946 rakennettiin Tähtitorninkatu 18:n ylimmän kerroksen vesikaton korotus Arne Ervin suunnitelman mukaan. Syynä korotusosan rakentamiseen lienee ollut pommin osuminen ja sen seurauksena kahden savupiipun ja välikaton rikkoutuminen. Korotusosaan tehtiin lähinnä asuntolatiloja.

Uudisrakennuksia ovat Tähtitorninkadun ja Kasarminkadun päädyn asuinkerrostalo, joka on rakennettu vuonna 1962 sekä Kirurgin korttelin päiväkotit, joka on rakennettu vuonna 1982. Rakennuskanta on rakennettu pääasiassa 1900-luvun alkuvuosikymmeninä, eikä sen jälkeen Tähtitorninkadullakaan ole tapahtunut oleellisia asemakaavallisia muutoksia.

Lähetysseuran rakennus on nykypäivän Helsingissä keskeisellä rakennuspaikalla, eikä suinkaan keskustan ulkopuolella, kuten rakennusten valmistuttua.

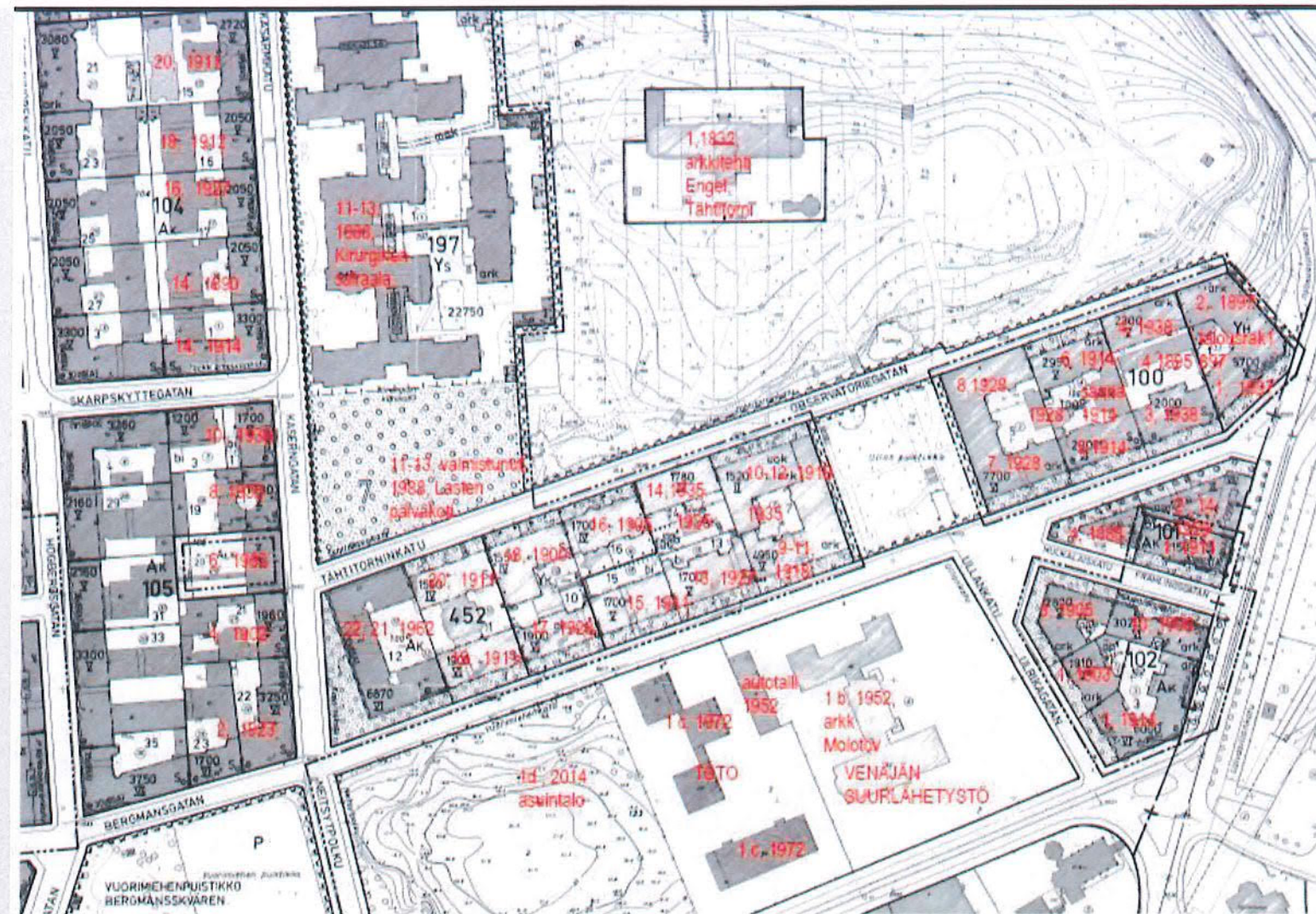
Tähtitorninmäki

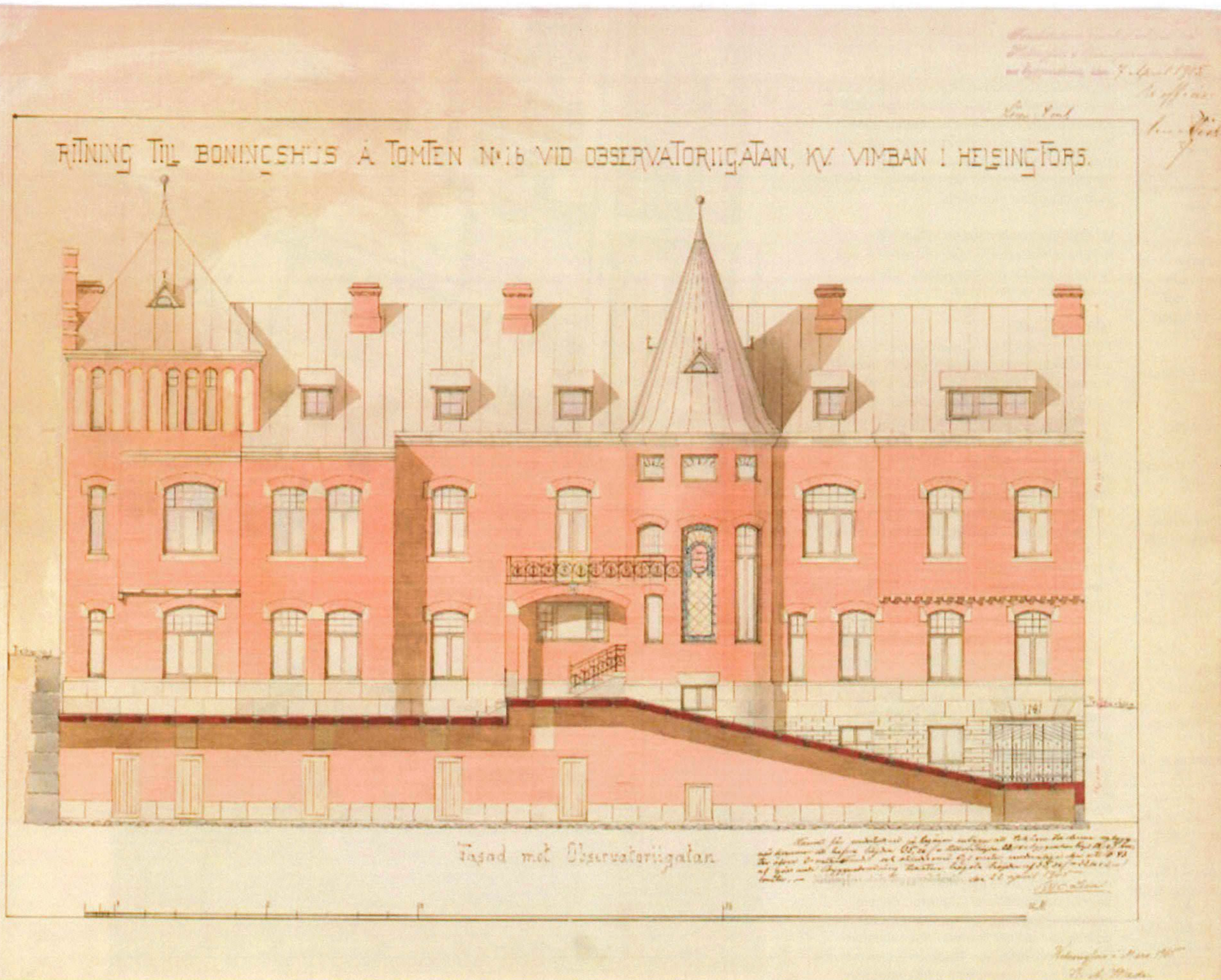
Tähtitorninmäelle oli vuosien saatossa tehty useita rakentamishdotuksia, joita ei toteutettu. Vuonna 1883 valtiopäivien asettama komitea asetti kutsukilpailun Säätytalon sijoittamisesta Tähtitorninmäen itärinteelle. Kilpailun voitti F.A. Sjöström. Suunnitelmaa ei kuitenkaan toteutettu, ja vuonna 1887 varmistui Säätytalon lopullinen paikka Suomen Pankkia vastapäätä Nikolainkadulla. Säätytalosta järjestettiin vuonna 1887 kutsukilpailu neljälle arkkitehdille, joista yksi oli K.A.Wrede. Kilpailun voitti arkkitehti Gustaf Nyström.

Kaupunginvaltuusto ehdotti kansallismuseon sijoittamista rinteeseen pohjoispuolelle noin vuonna 1885, mutta kaupunki ei tätä hyväksynyt¹⁶.

Vuonna 1890 K.A.Wrede teki Tähtitorninmäelle suunnitelman kaupunkihuviloiden sijoittamisesta, jota voidaan pitää ensimmäisenä alueellisena kokonaissuunnitelmana Suomessa¹⁷. Suunnitelma kuitenkin raukesi asiaa valmistelevan valiokunnan käsittelyssä. Tähtitorninmäen oli jo aiemminkin todettu olevan kaupunkirakenteessa hallitsevalla paikalla ja nimenomaan maisema-arvoiltaan todettu hyväksi asukkaiden virkistyskäyttöön¹⁸.

Vuoden 1906 eduskuntaudistuksen valtiopäivät suunnittelivat uuden eduskuntatalon rakentamista, jonka paikalta olisi jopa purettu Engelin suunnittelema Tähtitorni. Yleinen arkkitehtikilpailu julistettiin vuonna 1907, ja voittajaksi tuli Eliel Saarinen. Suunnitelma kuitenkin hylättiin, kun "Suomen eduskunta otti käsitelläkseen kysymyksen eduskuntatalon rakentamisesta laajennetun ohjelman mukaisesti"¹⁹.

Alkuperäiset K.A.Wredénin julkisivukuvat
Tähtitorninkatu 16 ja 18. Alimman kerroksen
luonnonkivistä muuria ei ole koskaan ollut näkyvillä,
pinta on ollut rapattu aina. LSA.

Lähetys­sanomien jakajia 1900-luvun alku. MKA.

Tähtitorninkatu 16-18

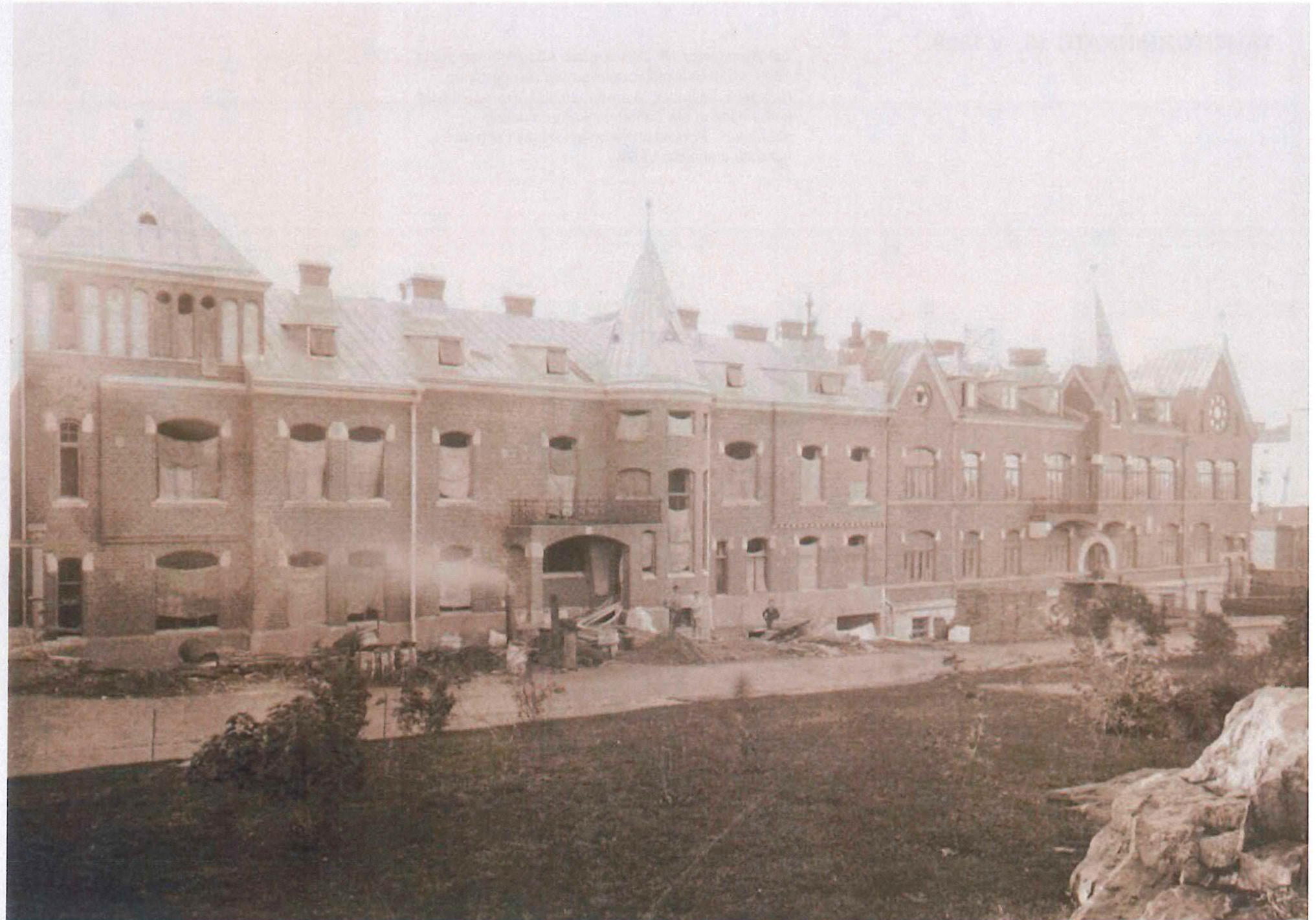
Kortteli 452, jossa rakennukset sijaitsevat, oli alun perin nro 100b. Vuoden 1878 valmistuneen asemakaavan jälkeen muutoksia on ollut mm. vuosina 1892 ja 1916²⁰.

Nykyinen asemakaava on vuodelta 1982, jossa tilojen käyttötarkoitus on määritelty Yk-toiminnolle.

Lähetysseuran rakennuksista valmistui ensimmäisenä vuonna 1901 Tähtitorninkatu 18, jossa sijaitsee lähetyskirkon tilat. Muut tilat oli pääsääntöisesti tarkoitettu asunnoiksi Lähetysseuran työntekijöille. Lupakuvissa rakennus on nimetty asuintaloksi, jossa on rukoushuone. Lähetysseura koulutti työntekijöitään lähetystyöntekijöiksi ja koulutus kesti noin kuusi vuotta. Siksi asunnot oli suunniteltu siten, että työntekijä pystyi asumaan niissä yksin ja perheen perustamisen jälkeen perheellisenä²¹.

Lähetysseura laajensi tilojaan viereiselle tontille osoitteeseen Tähtitorninkatu 16 vuonna 1906. Laajennus tarvittiin, koska olemassa olevat tilat koettiin ahtaiksi. Uusien tilojen käyttötarkoitus oli lähinnä asuinkäyttö. Alkuperäisissä lupakuvissa rakennus on nimetty asuintaloksi.

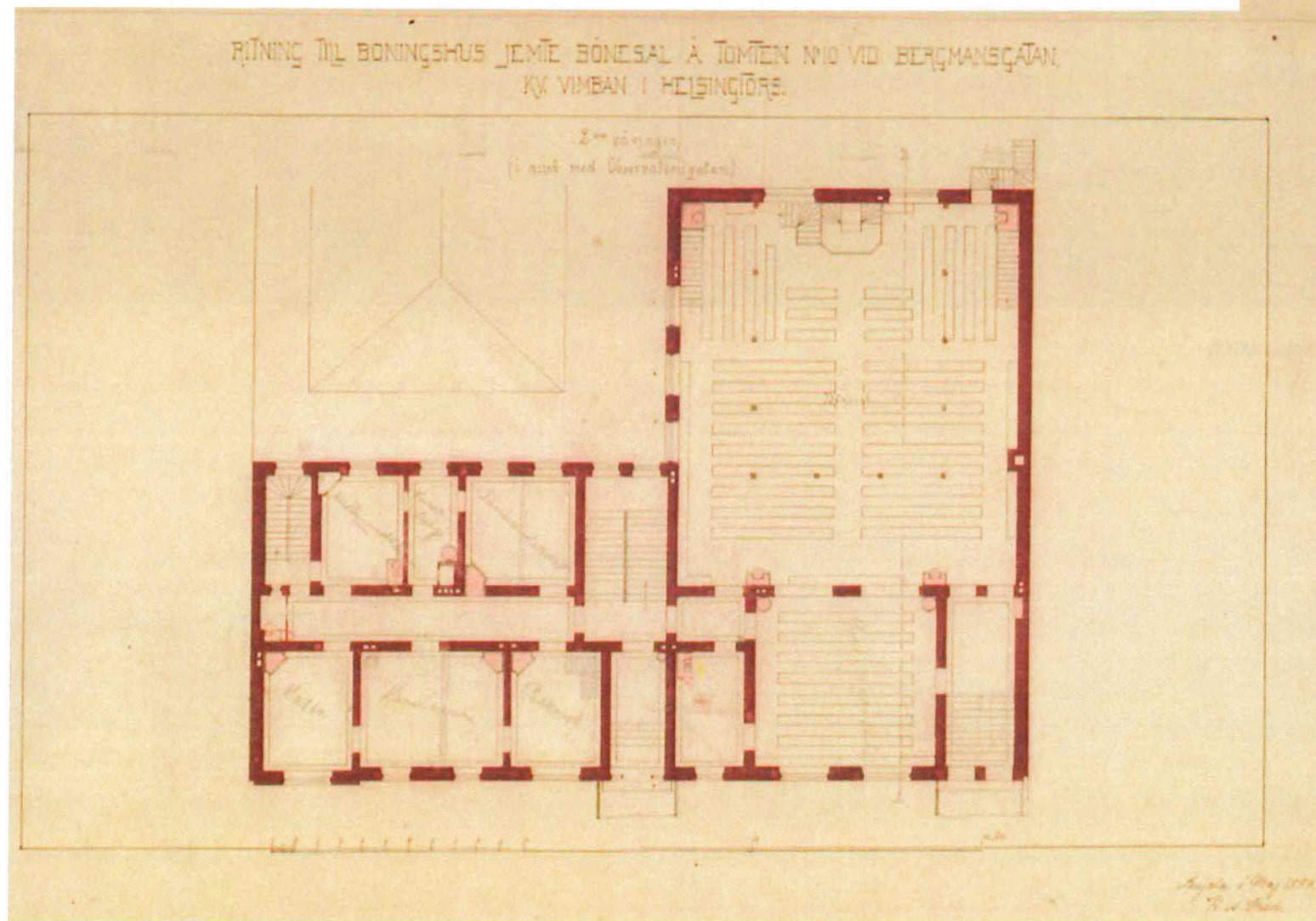
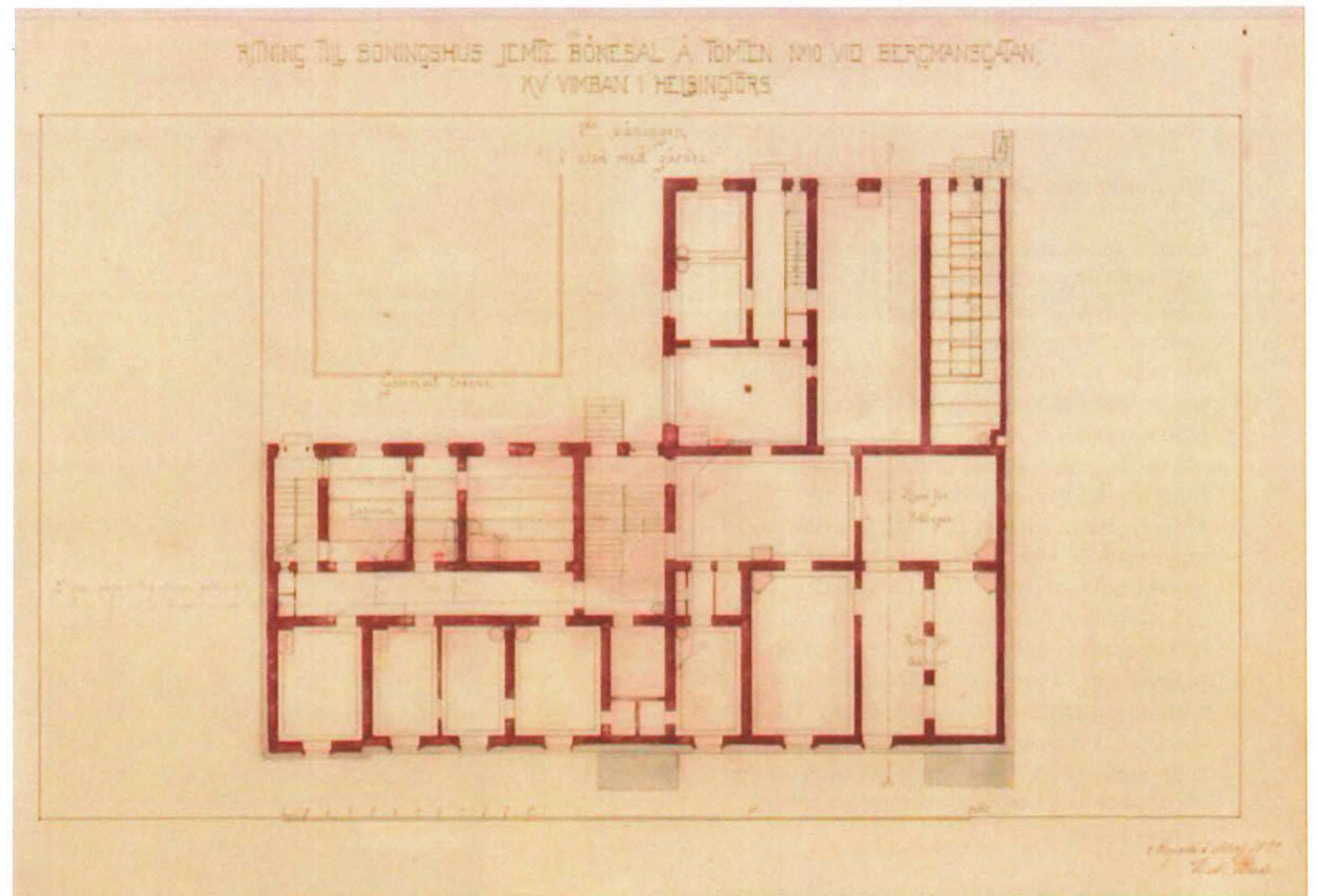
Lähetystalojen tilatarpeissa on otettu huomioon myös opiskelu-, toiminta- ja kokoontumistilat.

Tähtitorninkatu 16 rakennustyöt meneillään. MKA.

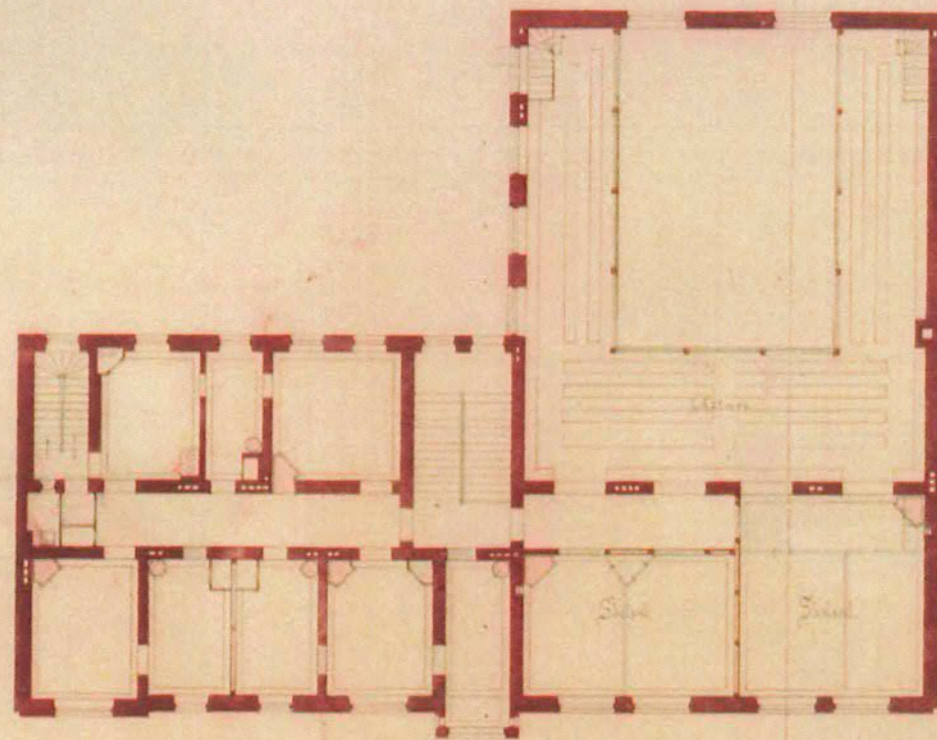
TÄHTITORNINKATU 18, V.1899.

Tähtitorninkatu 18. Alin kerros. Alkuperäinen pohja 1899. Kirkkosalin alapuolella ovat alkuperäinen ruokasali, käymälät ja emännän tilat. Porrasyhteyttä katutasolta ei ole Tähtitorninkadun puolella ollenkaan. Porrasyhteys on kirkkosalin alttarin vierestä alakertaan. LSA.

Tähtitorninkatu 18. Katutasen kerros. Alkuperäinen pohja 1899. Kirkkosalin takaosassa on kirkkosaliin avautuva tila. LSA.

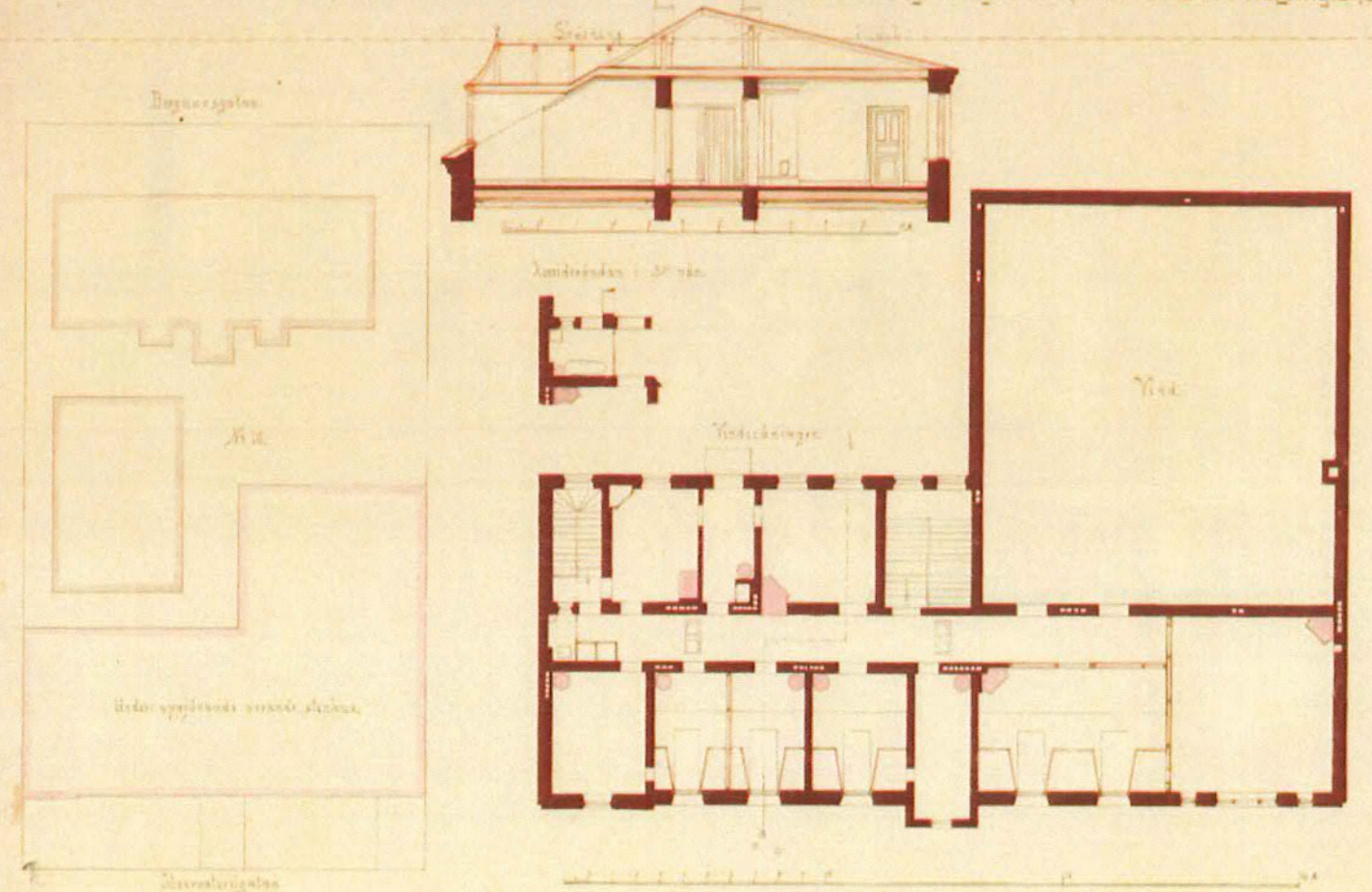
RITNING TIL BØNNESHUS JEMT BØNSESAL Å TOMTEN N:O VID BERGMANSGÅTAN
KV. VIMBAN I HELSINGFORS.

Tähtitorninkatu 18. Kirkkosalin päällä oleva
lehterikerros. Alkuperäinen pohja 1899. Kirkkosalin
takaosassa ovat vielä erilliset kokoustilat. LSA.

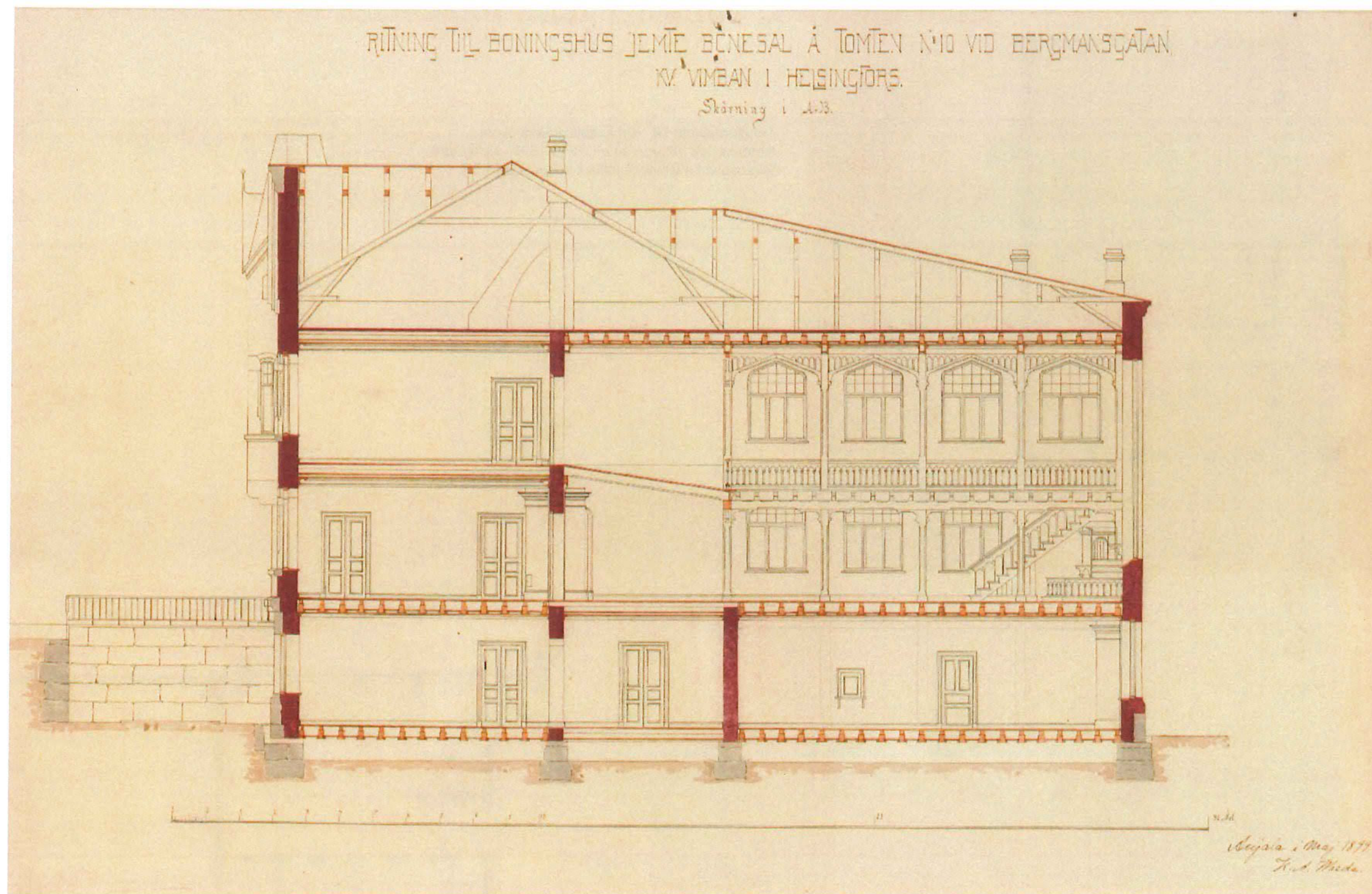
TÄHTITORNINKATU 18, V.1899-
1900.

RITNING TIL INRÆDNING AF BØNNESRUM Å VINDEN SAMT BADRUM I TREDJEVÅN
AF UNDER OPFØRANDE VÆRANDE STENHUSET Å TOMTEN N:O VID BERGMANSGÅTAN KV. 100^a VIMBAN I HELSINGFORS.

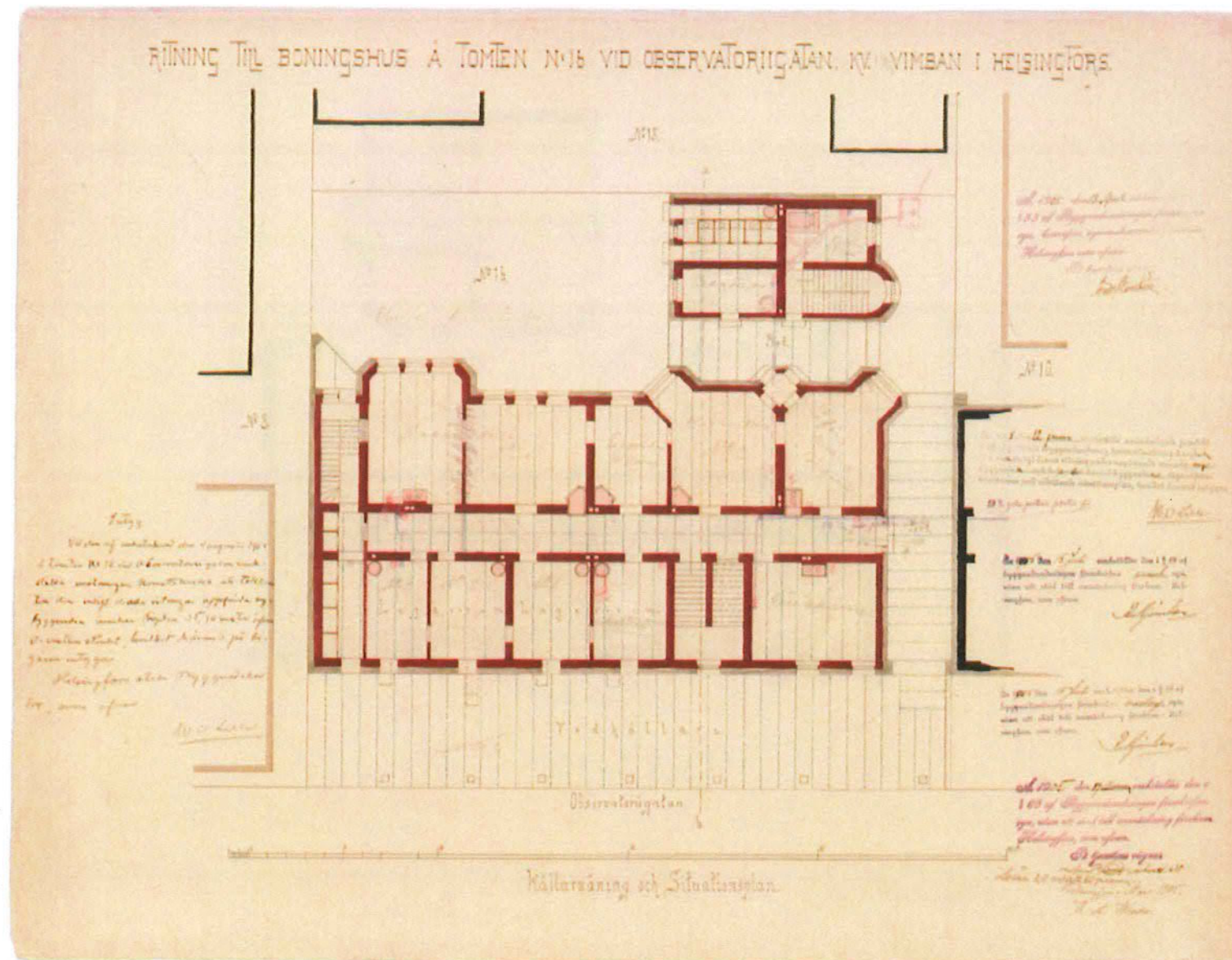

Tähtitorninkatu 18. Ylin kerros. Kirkkosalin päällä
käyttämätön vinttitiila. 1900. LSA.

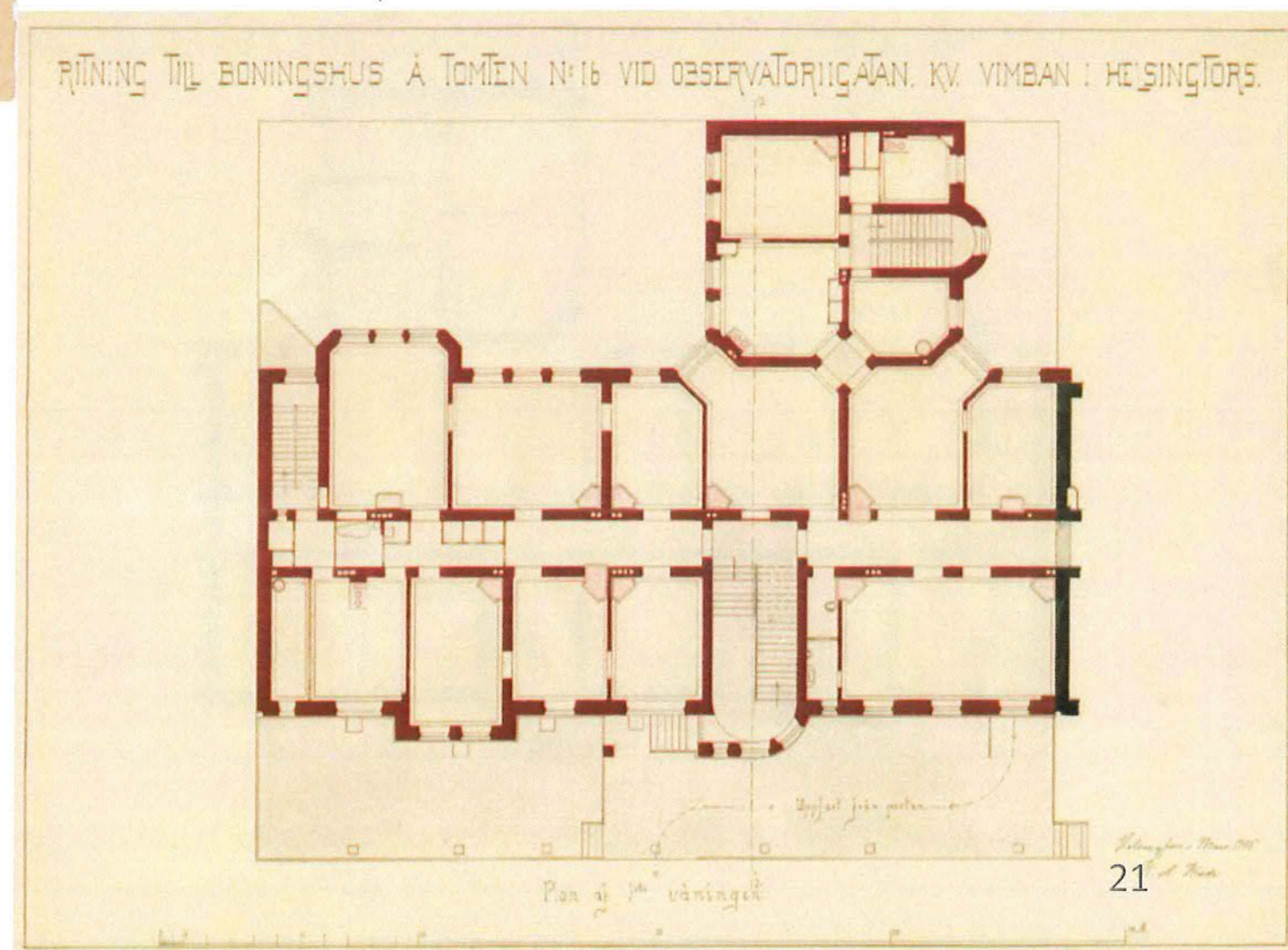
TÄHTITORNINKATU 18, V.1899.

Tähtitorninkatu 18. Leikkaus 1899. LSA

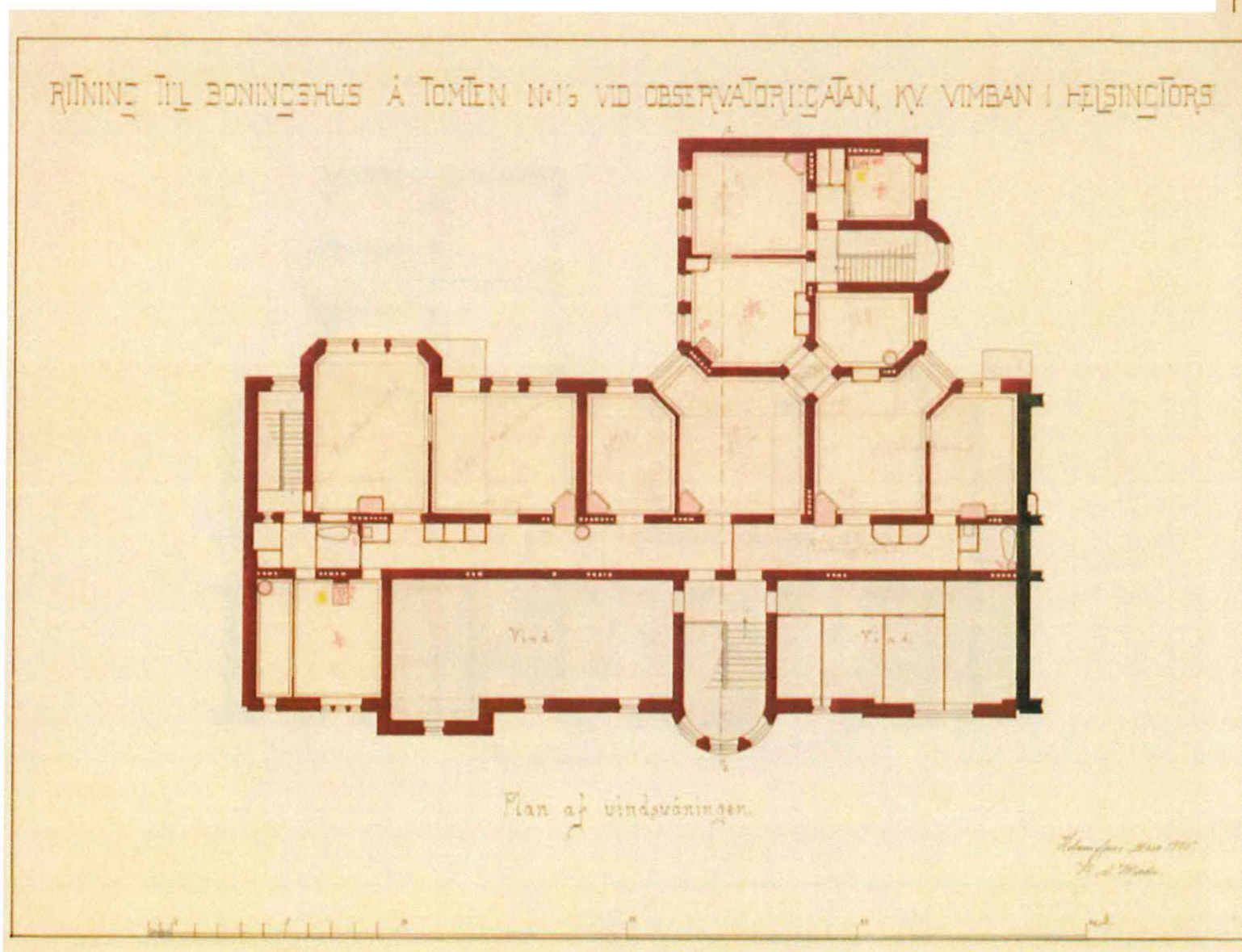
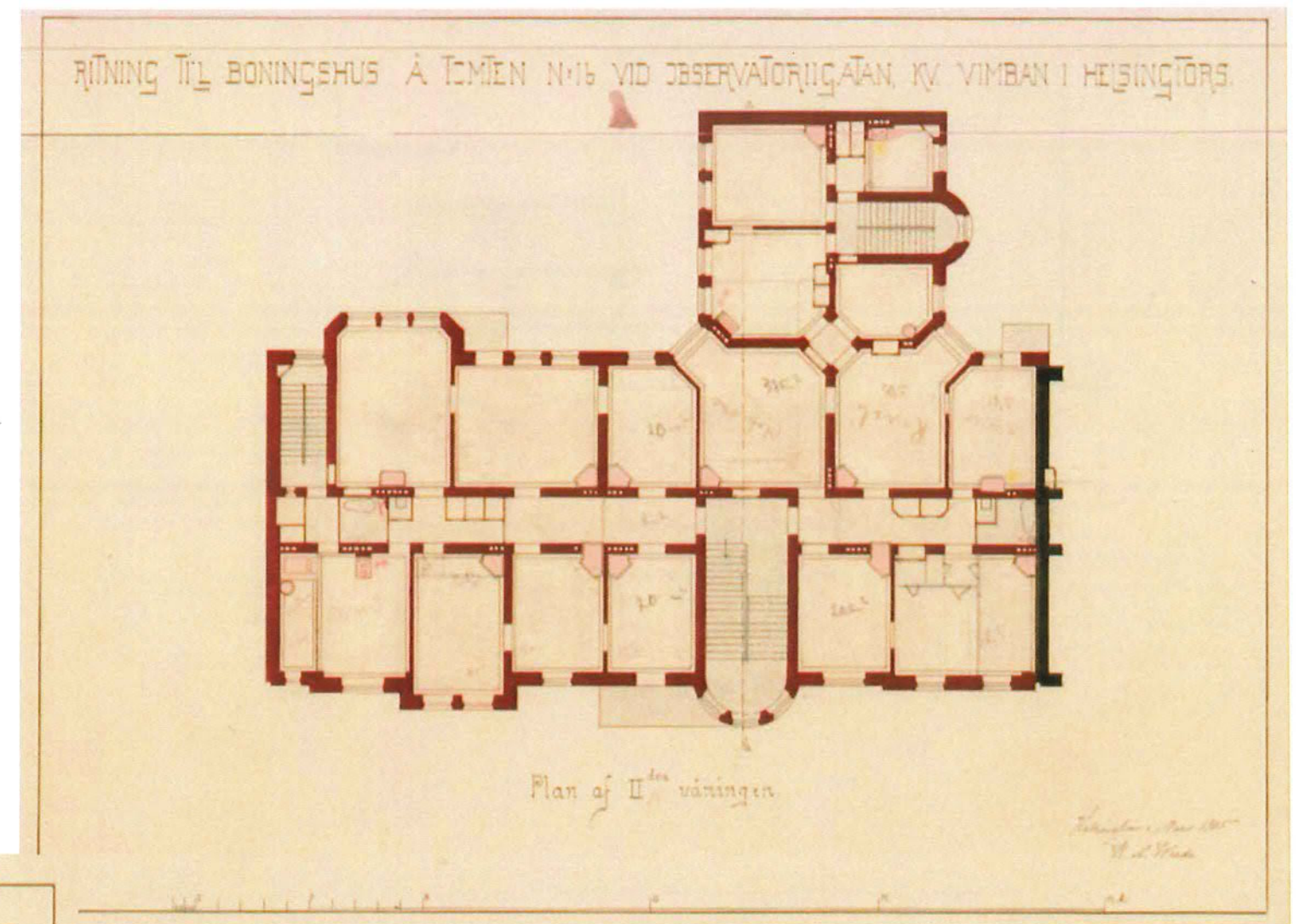
Tähtitorninkatu 16. Pohjakerros. Alkuperäinen pohja 1905. Katutasen alapuolella Tähtitorninkadun puolella on kellari. Pihasiivessä on mm. käymälät. LSA.

Tähtitorninkatu 16. 1. kerros. Alkuperäinen pohja 1905. Tilat ovat lähinnä asuinhuoneistoja. LSA.

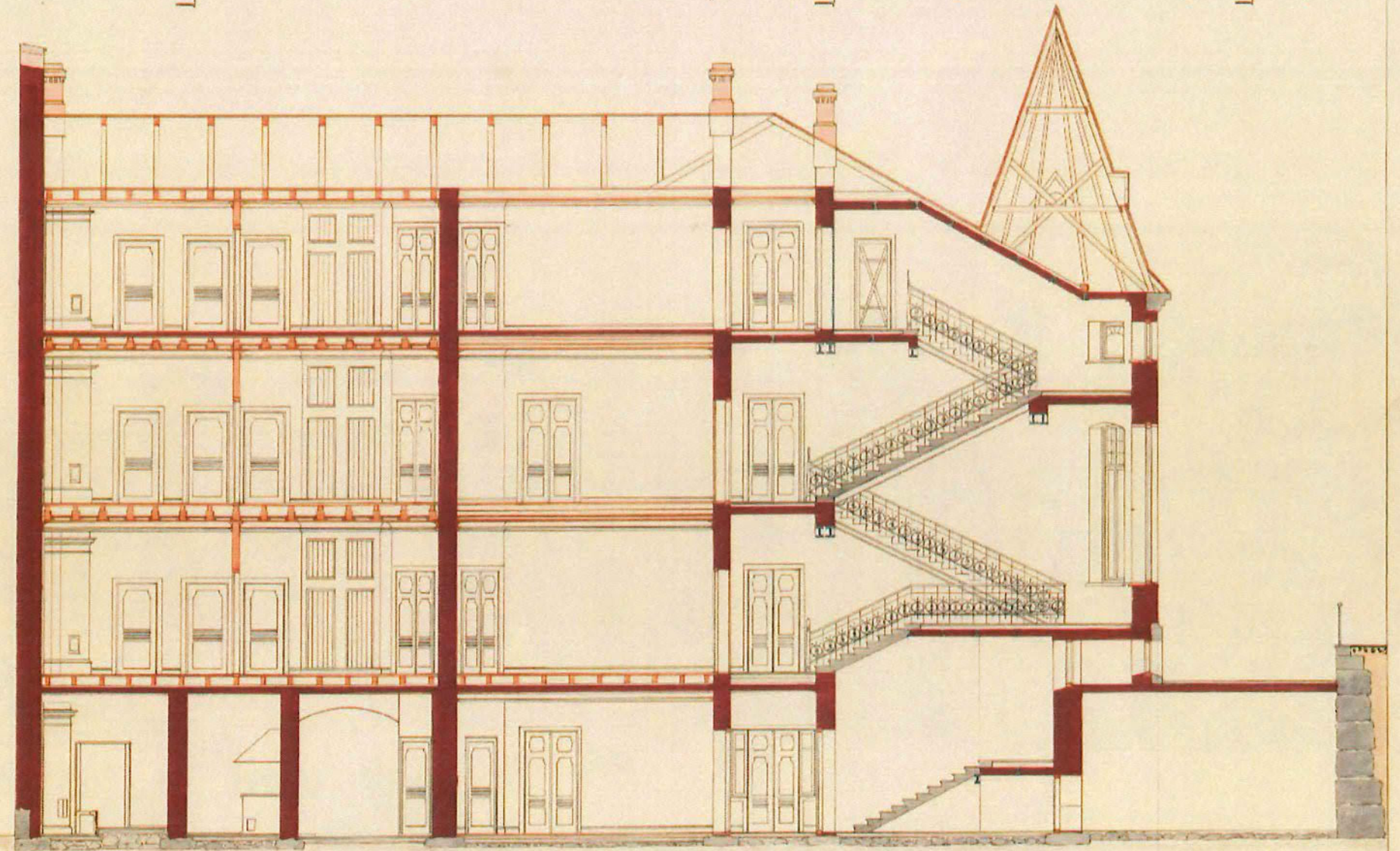
TÄHTITORNINKATU 16, V.1905.

Tähtitorninkatu 16. 2. kerros. Alkuperäinen pohja 1905.LSA.

Tähtitorninkatu 16, ylin kerros. Alkuperäinen pohja 1905. Tähtitorninkadun puolella on käyttämätöntä ullakkotilaa.LSA.

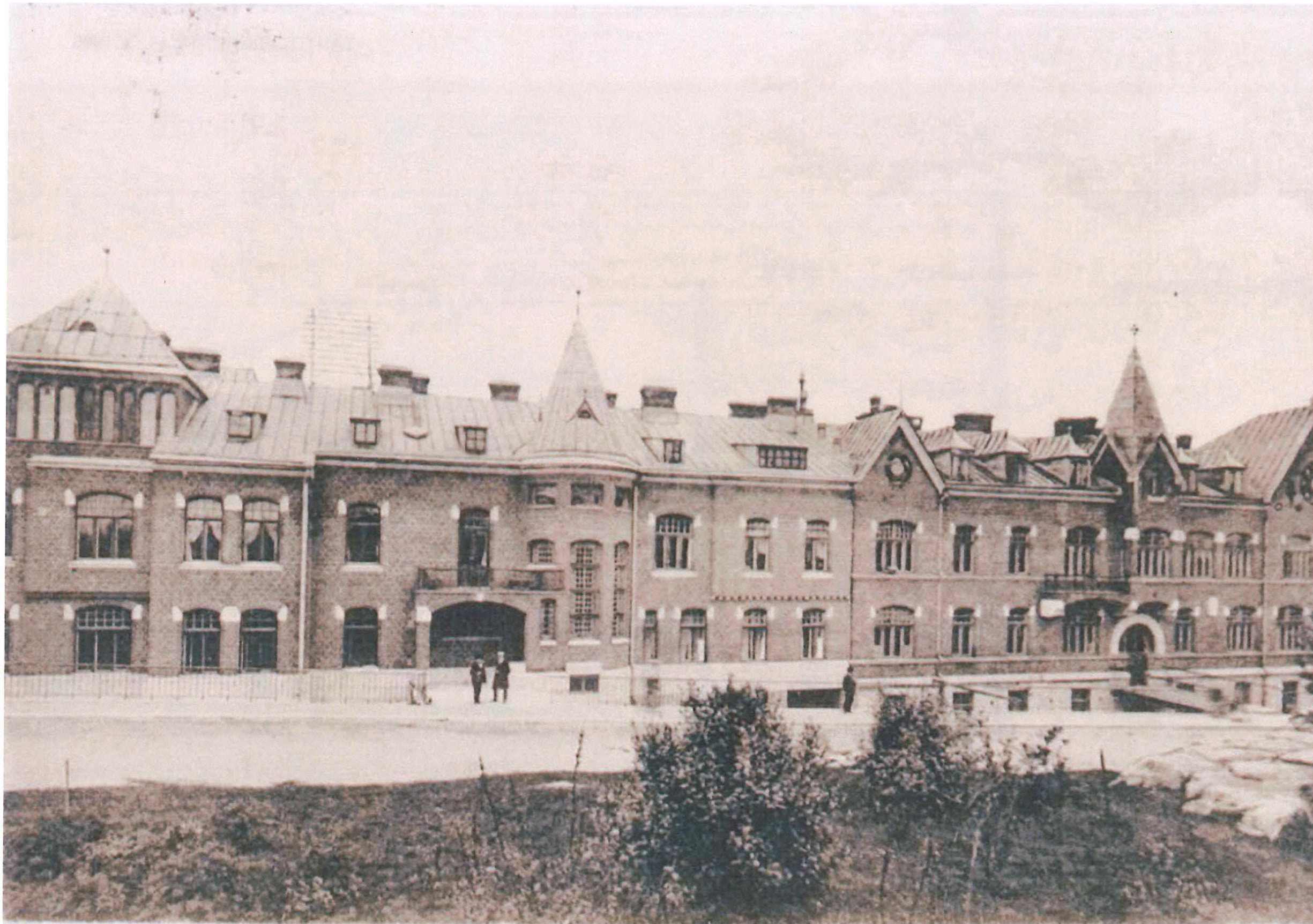
RITNING TIL BONINGSHUS Å TOMTEN N:16 VID OBSERVATORIIGÅTAN, KV. VIMBAN I HELSINGFÖRS.

Skärning i a-b.

Helsingfors i Mars 1905.
A. S. Wrona.

Tähtitorninkatu 16. Leikkaus 1905. LSA

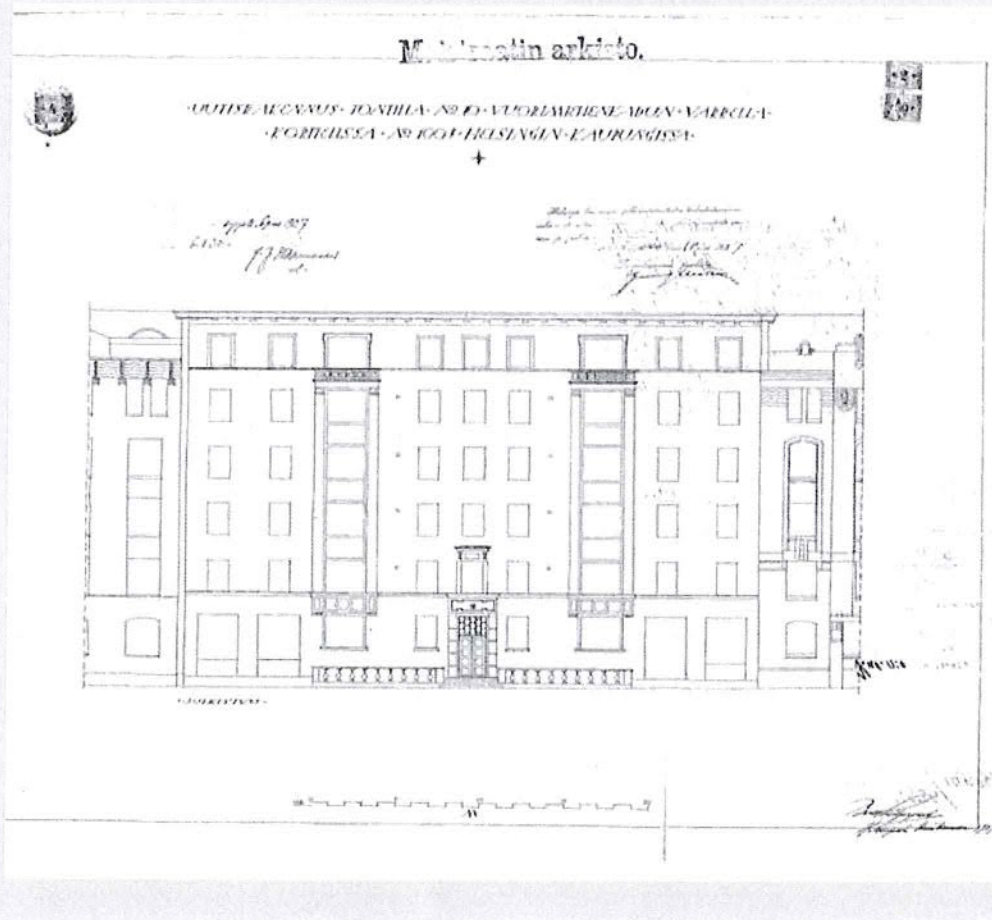

Tähtitorninkatu 16-18,
Tähtitorninkatu 16 valmistumisen
1906 jälkeen. MKA.

Vuorimiehenkatu 17

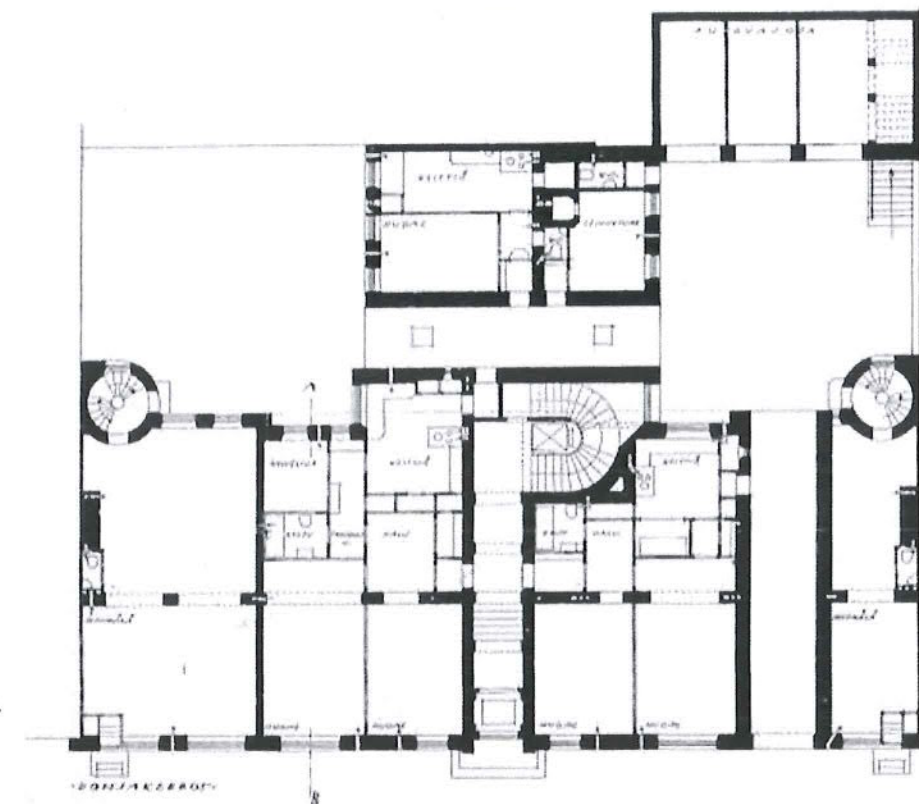
Vuorimiehenkatu 17 oli alun perin samaa tonttia Tähtitorninkadun kiinteistöjen kanssa. Lähetysseura rakennutti Vuorimiehenkadun puolelle asuinrakennuksen, jonka lupakuvat on kirjattu vuodelle 1927. Arkkitehtina oli T.R. Paasio. Asuinrakennuksessa oli pääsääntöisesti vuokra-asuntoja helsinkiläisille.

Lähetysseura myi kiinteistön vuonna 2010 ja siitä tehtiin asunto-osakeyhtiö²². Lähetysseuran omistukseen jäi Vuorimiehenkadun pihasiiven viisi ensimmäistä huoneistoa. Kolme ensimmäistä kerrosta olivat Lähetysseuran käytössä toimistotiloina ja kaksi ylemmää asuinhuoneistoa. Sisäsiiven toinen ja kolmas kerros olivat Lähetysseuran käytössä 2014 asti, jolloin tilojen käyttötarkoituksen muutos toimistoista asuinhuoneiksi sai rakennusluvan. Ensimmäinen kerros on kotitoimistotilana.

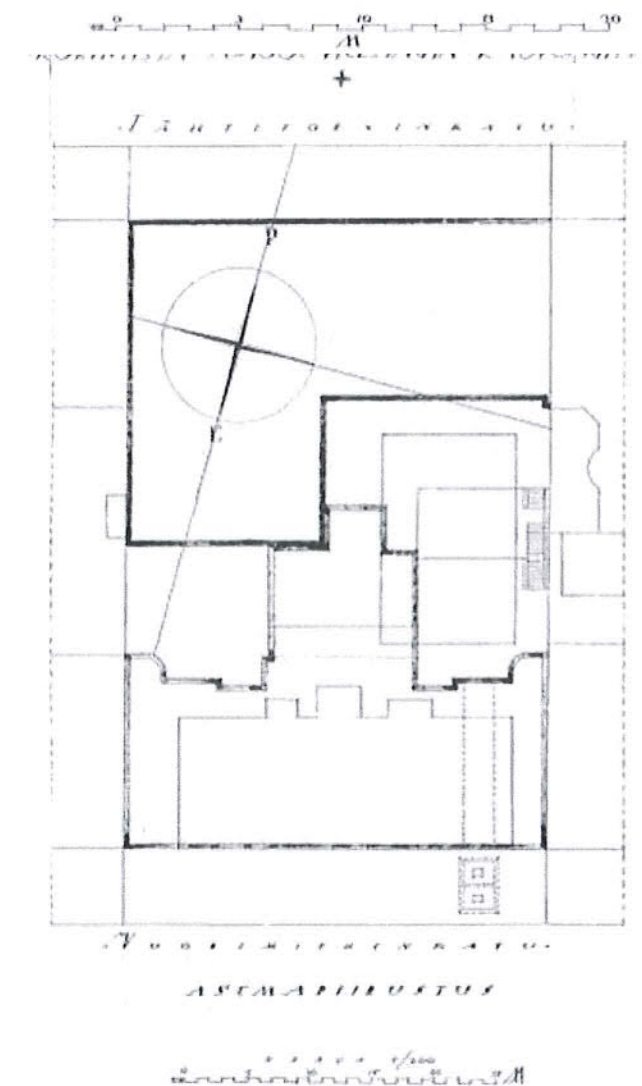

Vuorimiehenkatu 17, alkuperäinen julkisivu vuodelta 1927. HKRA.

UUTISRAKENNUS TONTILLA N:O 10 VUORIMIEHENKADUN VÄRILLÄ KORHTEISSA N:O 1001 HELSINGIN KAUPUNGISSA.

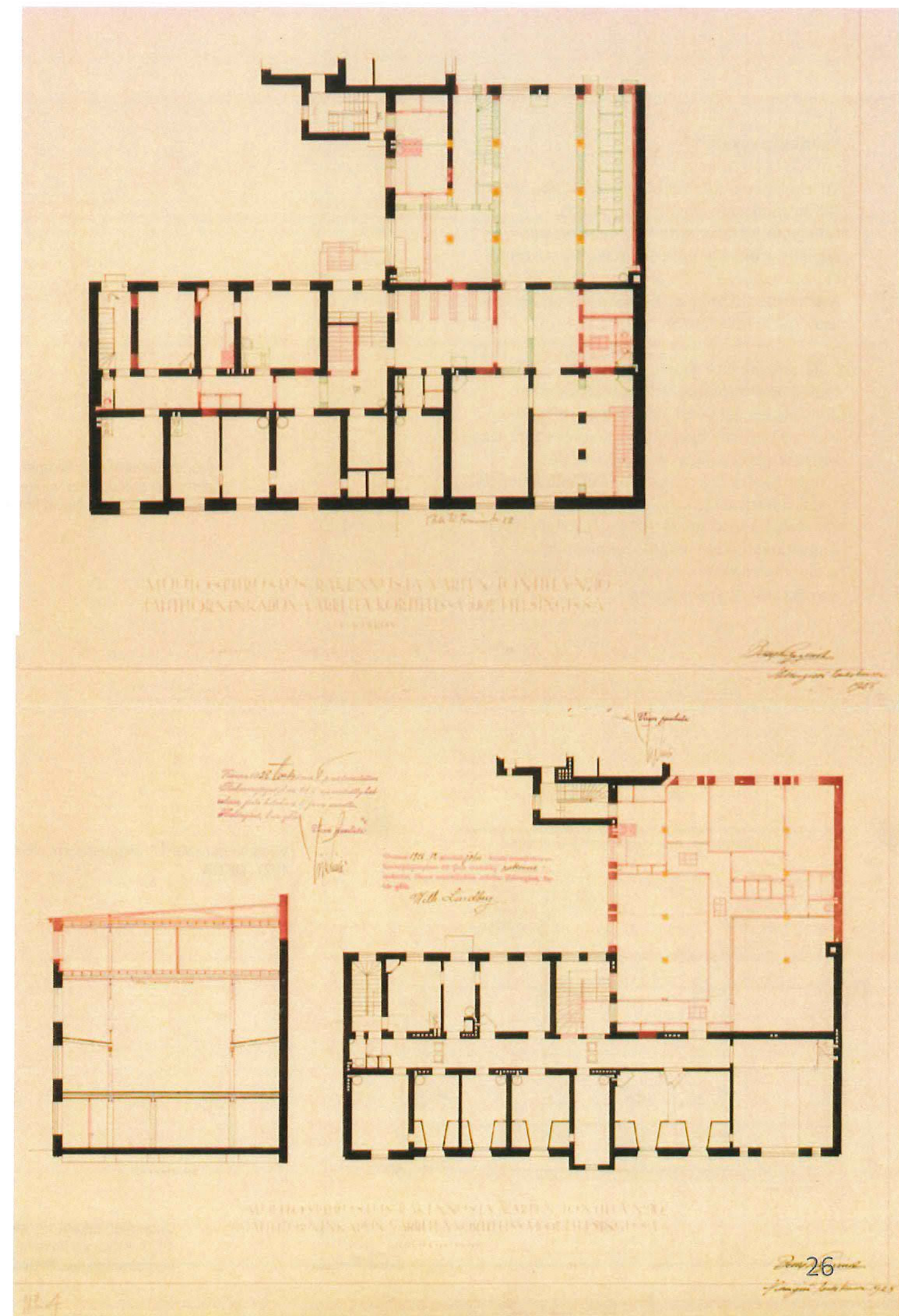
Vuorimiehenkatu 17, alkuperäinen ensimmäisen kerroksen pohjapiirros vuodelta 1927. Kuvassa näkyvät sisäpihalla olevat kolme autotallia. HKRA.

Vuorimiehenkatu 17, alkuperäinen asemapiirros 1927. Kuvassa näkyvät vielä purettaviksi merkityt puurakennukset. HKRA.

**TÄHTITORNINKADUN MUUTOKSIA
VUODELTA 1928.**

Tähtitorninkatu 18, alin
kerros vuonna 1928.
Vihreällä merkitty
purettavat ja punaisella
rakennettavat rakenteet.
Ensimmäisen kerroksen
kuivakäymälät ja yhteys
kirkkosaliin poistettu.
Rakennettu
porrasyhteys
Tähtitorninkadulta. LSA.

Tähtitorninkatu 18. Vintti
muutettiin asuinhuoneistoksi
vuonna 1928. LSA.

Tähtitorninkatu 16-18; rakennuslupien alaiset muutokset

Tähtitorninkatu 16 ja 18 ovat läpikäyneet valmistumisensa jälkeen lukuisia rakennuslupien alaisia muutoksia. Rakennusvalvonnan tietokannoista löytyy maininnat noin 65:stä arkkitehdin suunnittelemasta muutoksesta. Lisäksi on muiden suunnittelualojen rakennuslupia, mm. vuonna 1928 kiinteistöt muutettiin keskuslämmityksellä toimiviksi.

Rakennusten Tähtitorninkadun puolen julkisivut ovat säilyneet lähes alkuperäisinä. Alkuperäisissä lupakuvisa Wrede on piirtänyt nro 18:aan kivimuurauksen alimpaan kerrokseen, tällaista rakennetta ei kuitenkaan koskaan toteutettu.

Tärkeimmät rakennuslupien alaiset muutokset ovat olleet:

Tähtitorninkatu 18

1900 muutettiin ullakko asuinhuoneiksi
1928 merkitty 1. kerros toimistoiksi
1928 kellarin peruskorjaus; alasali, kirjavarasto, kerhohuoneita, 3 kpl asuinhuoneita
1928 vintti asuinhuoneistoksi
1954 3. kerroksen muutos, Arkkitehti Kyllikki Syväranta.
Rakennusluvan asemapiirroksessa Tähtitorninkatu 16 ja 18 sekä Vuorimiehenkatu on nimetty asuinrakennuksiksi.
1968 asuntolan peruskorjaus, arkkitehdit Aino ja Pekka Laurila
1985 hissi sisätiloihin, arkkitehdit Aino ja Pekka Laurila
1985 ylin kerros (kirkkosalin yläpuolella) ravintolaksi ja keittiöksi, koneellinen ilmastointi, arkkitehdit Aino ja Pekka Laurila
1987 1. kerroksen sisäpihan asunto työhuoneeksi
1987 4. kerroksen asunto (majoitushuoneet toimistoiksi).

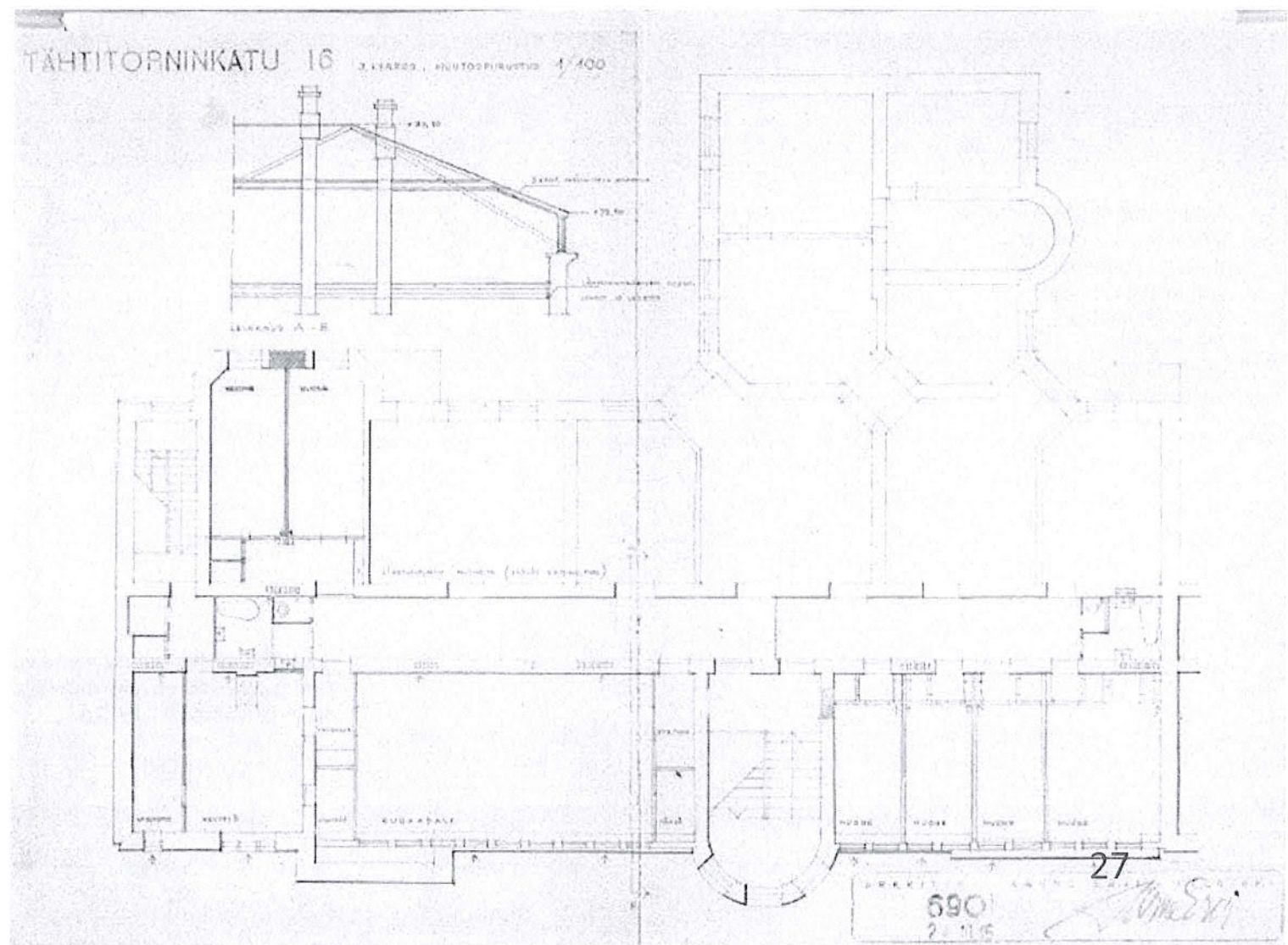
Tähtitorninkatu 16

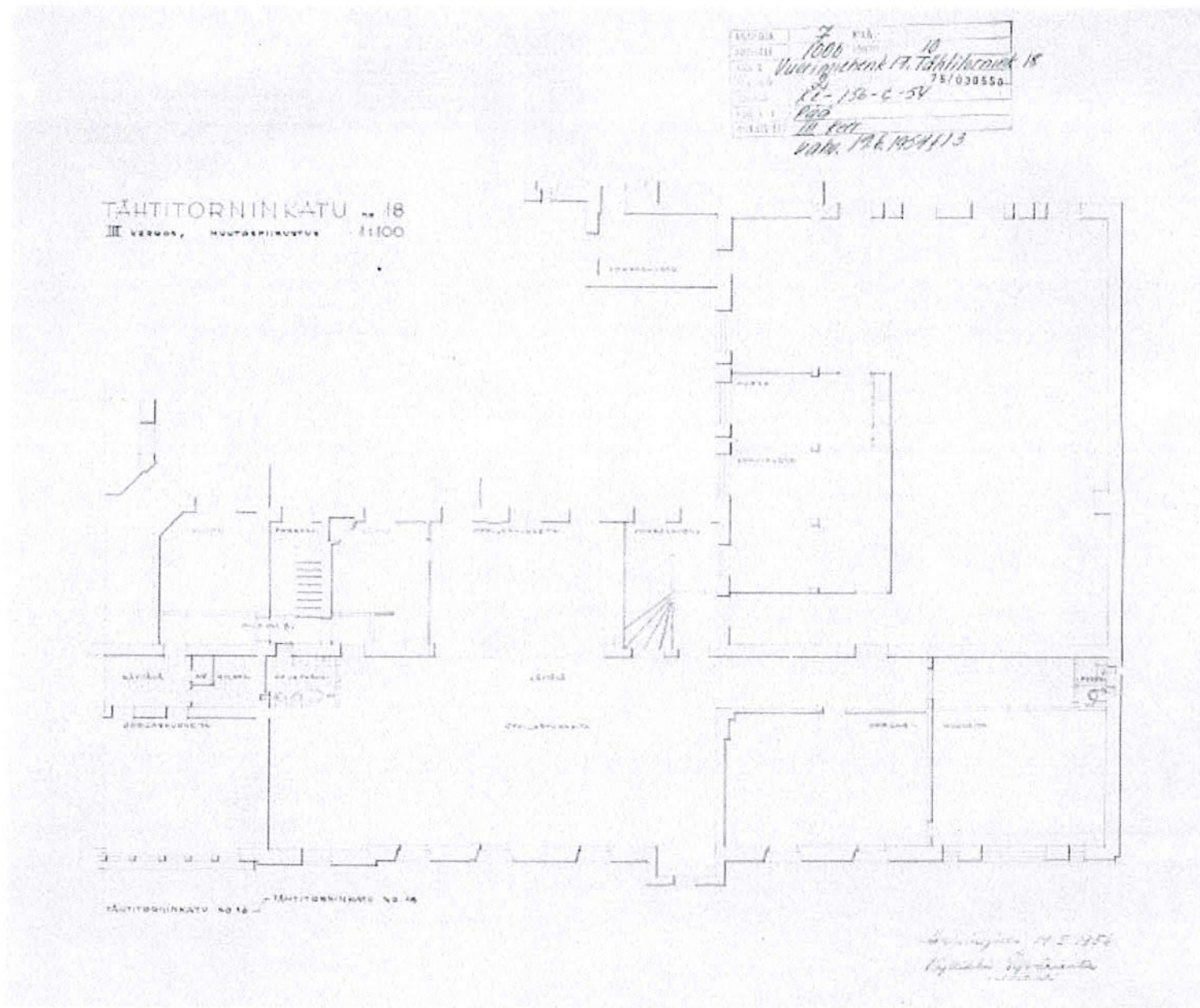
1930 leipomo pihasiipeen
1930 pihasiiven kuivakäymälät asunnoksi
1930 katutasoa alemman kerroksen varastot museoksi.
1945 ylimmän kerroksen korottaminen ja tekeminen
asuinhooneiksi. Tähtitorninkadun puoleinen julkisivumuutos.
1973 1. ja 2. kerroksen asunnot toimistoiksi. Arkkitehdit Aino ja
Pekka Laurila.
1986 4. kerroksen muutos asunnoista työhuoneiksi. Arkkitehdit
Aino ja Pekka Laurila

Aarne Ervi suunnitteli vuonna 1946 Tähtitorninkatu 16:n kadun puoleisen ylimmän kerroksen korotuksen. **HKRA**

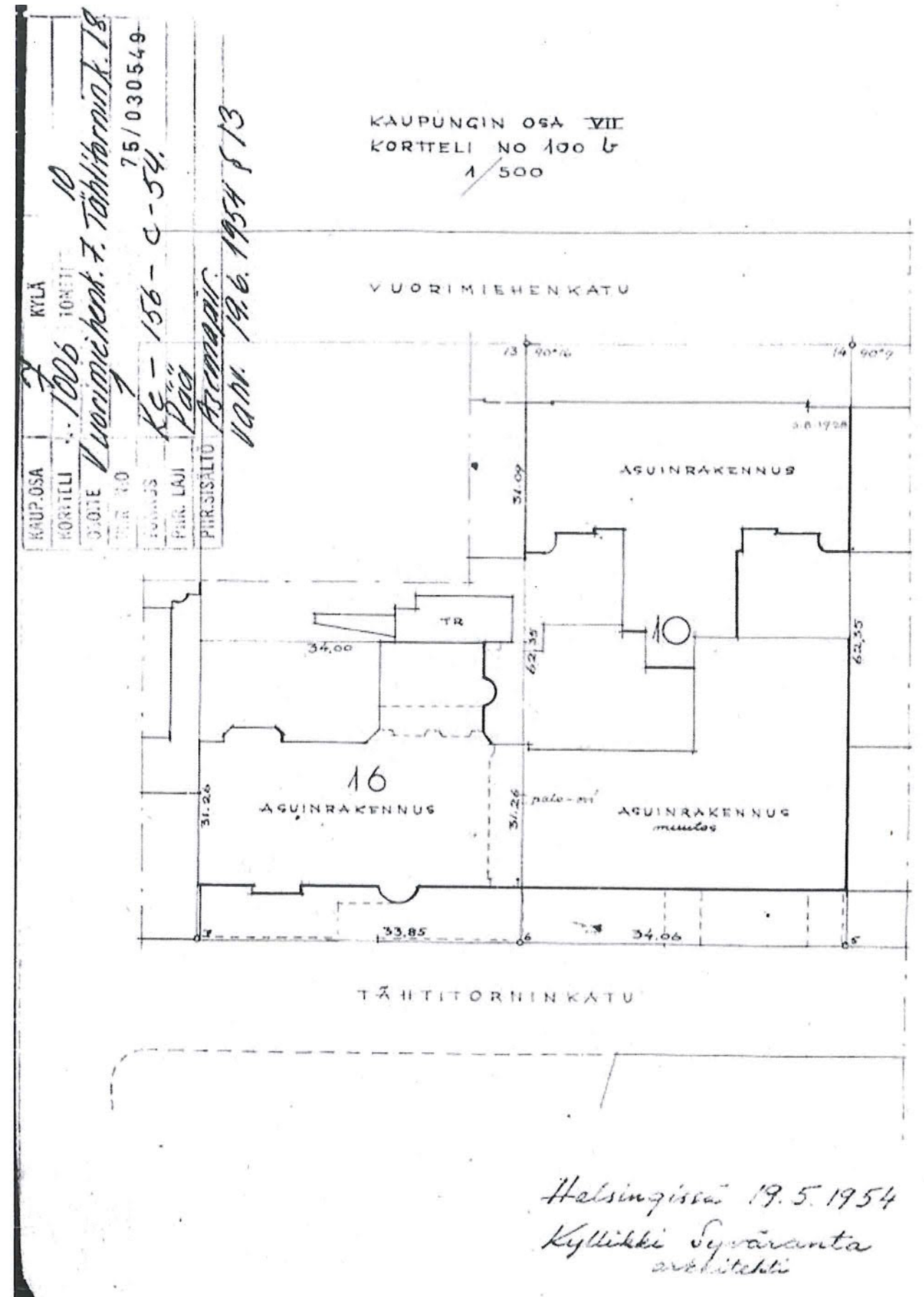

Ervin vuonna 1946 tekemän ylimmän kerroksen korotuksen pohjapiirros. Korotusosaan tehtiin ruokasali ja asuinhuoneita. **HKRA.**

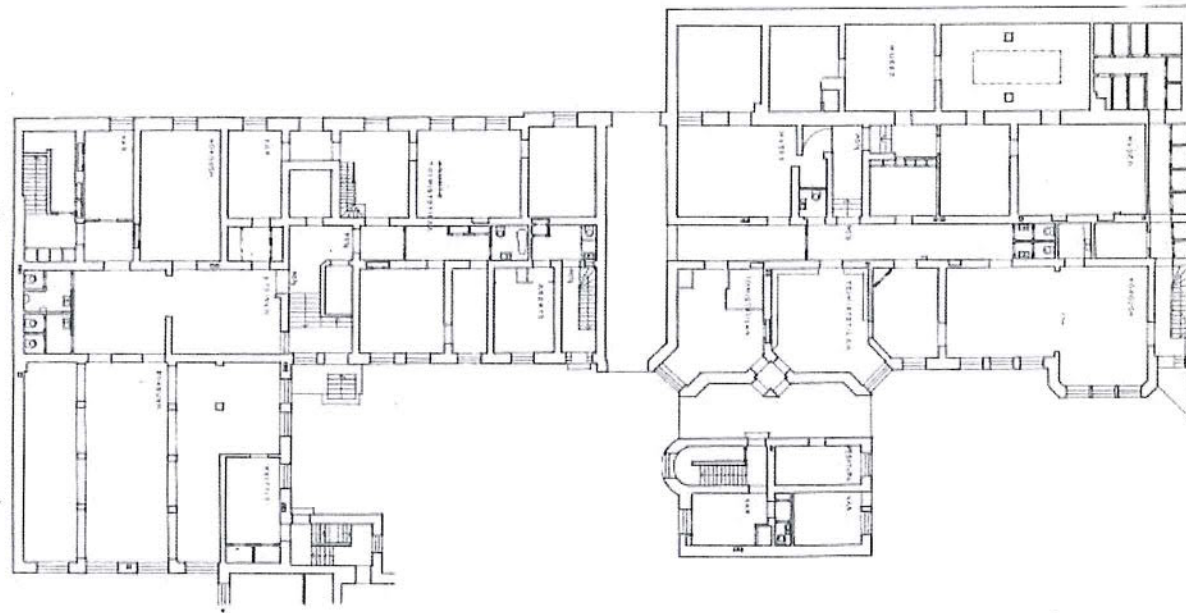

Tähtitorninkatu 18. Ylimmän kerroksen muutoskuva uudesta porrashuoneen palo-ovesta ja tilojen käyttötarkoituksen muutoksesta oppilashuoneiksi (?) vuodelta 1954. LSA.

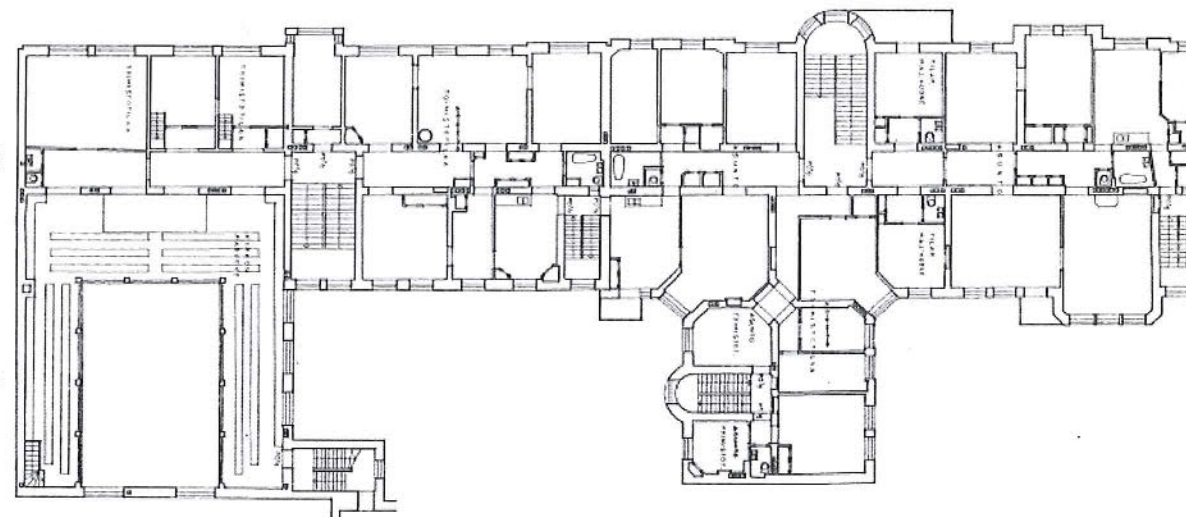

Asemapiirros rakennusluvassa vuonna 1954. Asemapiirroksessa rakennukset on merkitty vielä asuinrakennuksiksi. HKRA.

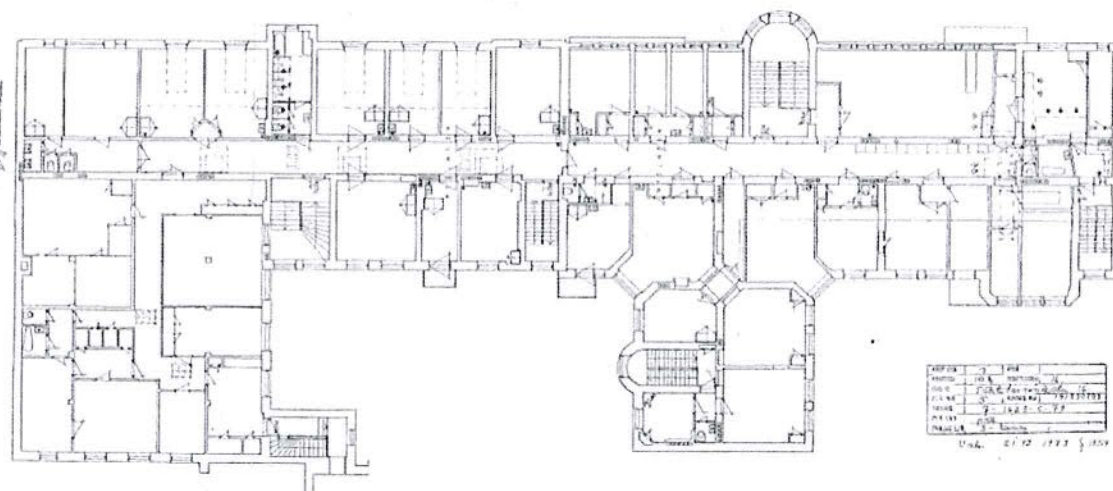
MUUTOS PIKKUHILJAA TOIMISTOIKSI, V.1973.

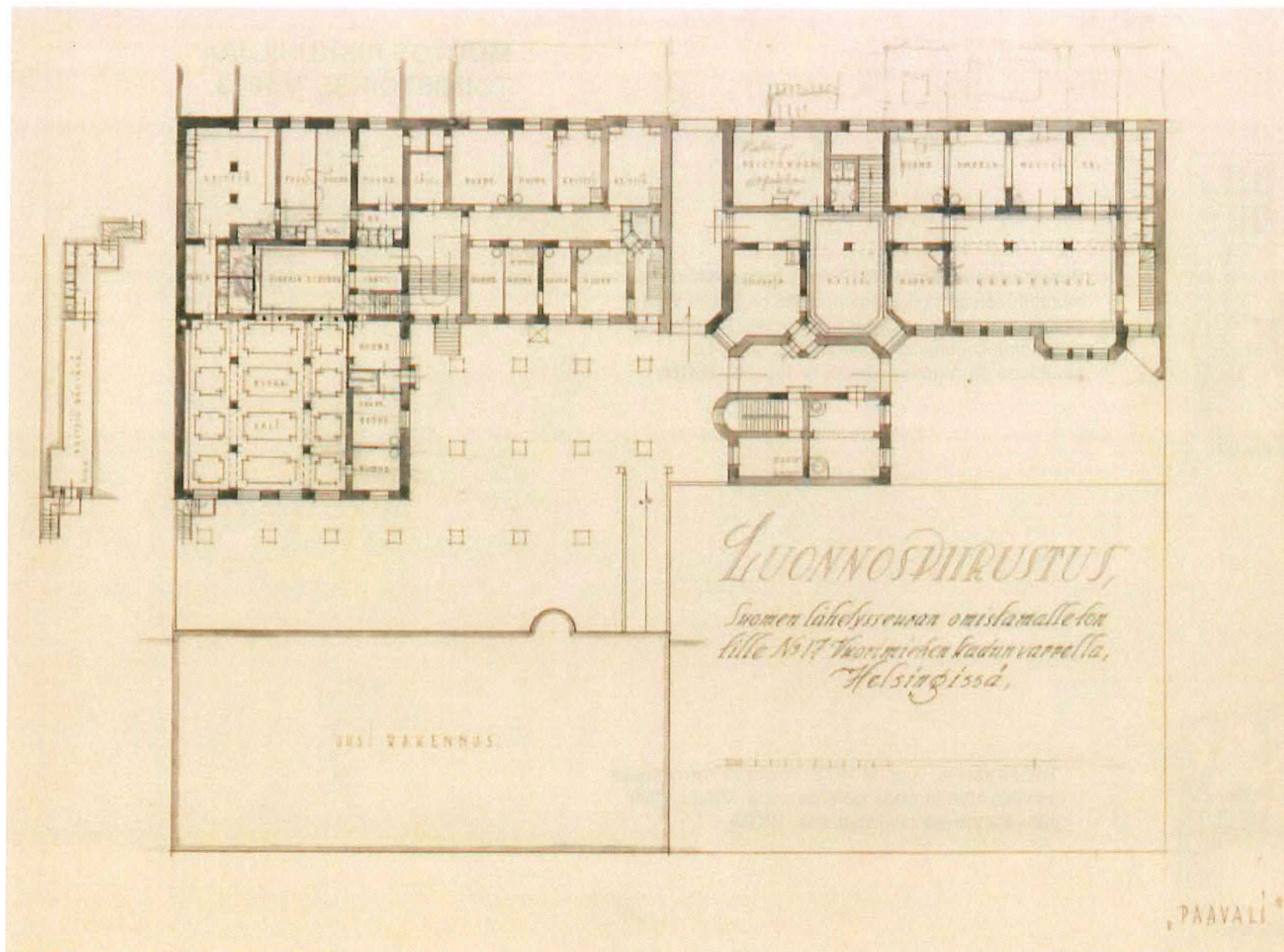
Pohjakerros vuonna 1973. Toinen asunnoista on muutettu toimistoksi. Pihan puolella on jäljellä vielä yksi asunto läpikulkukäytävän vieressä. Muutkin tilat ovat kokoushuoneita. Tähtitorninkadun puolen katutasoa alemmassa osassa on museo. **HKRA.**

Toinen kerros vuonna 1973. Toisessa kerroksessa on vielä 16:n puolella kaksi asuntoa. Muutkin tilat pääsääntöisesti toimistotiloina. **HKRA.**

Kolmas (ylin) kerros vuonna 1973. Kerros on vielä asuintiloina. **HKRA.**

Kuvassa on luonnosehdotus Vuorimiehenkadun uudesta rakennuksesta ja sisäpihan järjestelyistä. Vuorimiehenkadun rakennusta ei toteutettu tämän luonnoksen mukaan. Vuorimiehenkadun lupakuvat ovat vuodelta 1927. LSA.

Tähtitorninkatu 16-18

1988 tontit yhdistetty. Palomuurissa olleiden palo-ovien muuttaminen tavallisiksi oviksi. Arkkitehdit Aino ja Pekka Laurila.

1994 Tähtitorninkadun puoleiseen julkisivuun uudet nimikilvet.

1995 holvin viereinen porras purettu (18). Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy.

1996 Sisäpihan kahdelle portaalle haetaan muutosta toimistotiloiksi. Ei toteutunut. Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy.

1998 16:n museotilan muutos keittiöksi. Ravintolasali viereen.

Koneellinen ilmastointi. Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy.

1998 Autotallien (varastojen) tilalle salitilat. Yhdyskäytävän rakentaminen. Uusi ramppi Tähtitorninkadun puoleiselle pihalle. Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy. Koska tilat ovat Lähetyseuran omistuksessa, pystyttiin tonttijako muuttamaan siten, että tilat ovat nyt Tähtitorninkadun puoleisella tontilla.

1999 Porrashuoneisiin (16) iv-konehuoneet. Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy.

1999 porrashuone kirkkosalin lehterille. Pääportaan puu-palo-ovien uusiminen. (18) Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy.

2000 ravintolasaliin porras (16). Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy.

2010 vesikatkon uusiminen. Optiplan Oy

2012 julkisivumuutokset; Tähtitorninkadun ensimmäisen kerroksen rappauspinnan uusiminen, ylimmän kerroksen ikkunoiden uusiminen. Nostin Tähtitorninkadun puoleiselle pihalle. Pihan puolen päädyn lisäeristäminen lämpörappauksella. Sisäpihan rappauspinnat, sisäpihan päätyseinän lämpörappauspinta, sisäpihan toimistotilojen ikkunoiden ja parvekkeiden uusiminen. Optiplan Oy.

Toteutumattomia rakennuslupia ovat mm. Aarne Ervin ehdotus Tähtitorninkatu 18:n kohdalla olevan, katutasoa alempana olevan tilan kattaminen ja tekeminen painotiloiksi vuodelta 1934 sekä Tähtitorninkatu 16:ssa vuonna 1996 Arkkitehtitoimisto Rauhalammin lupakuvat sisäpihan kahden portaan muuttamisesta toimistotiloiksi.

Aarne Ervin lausunto Lähetyseuran tiedustelusta Tähtitorninkadun puoleisen julkisivun eteen rakennettavasta uudesta julkisivusta. LSA.

Lausunto

Allekirjoittanut on pyydetty esittämään mielipiteensä Lähetyseuran arv. johtokunnalle lisärakentamismahdollisuuksista seuran omistamalla tontilla Tähtitornink. 18 Helsingissä.

Tontin pinta-ala on 2120 m^2 . Siitä saa rakentaa $2/3$ eli n. 1413 m^2 .

Tähtitorninkadun puolelle on nyt rakennettu n. 667 m^2 ja Vuorimiehenkadun puolelle n. 590 m^2 . Rakennusoikeutta olisi niinmuodoin vielä n. 156 m^2 .

Johtokunnan pöytäkirjojen mukaan (v. 1932) on Seura varannut Tähtitorninkadun puolella olevan syvänteen kadunpinnan korkeuteen saakka varastotilan rakentamista varten silloin, kun kaupunki luovutti tämän alueen seuralle. Eri anomuksella voisi kenties tähän kohtaan saada rakentaa yhtä korkea rakennus nykyisen talon eteen, kuin mitä saman kadun n:ssä 14 on tehty 156 m^2 :n alalle (koko ala 204 m^2), eli n. $3/4$ "kuopasta".

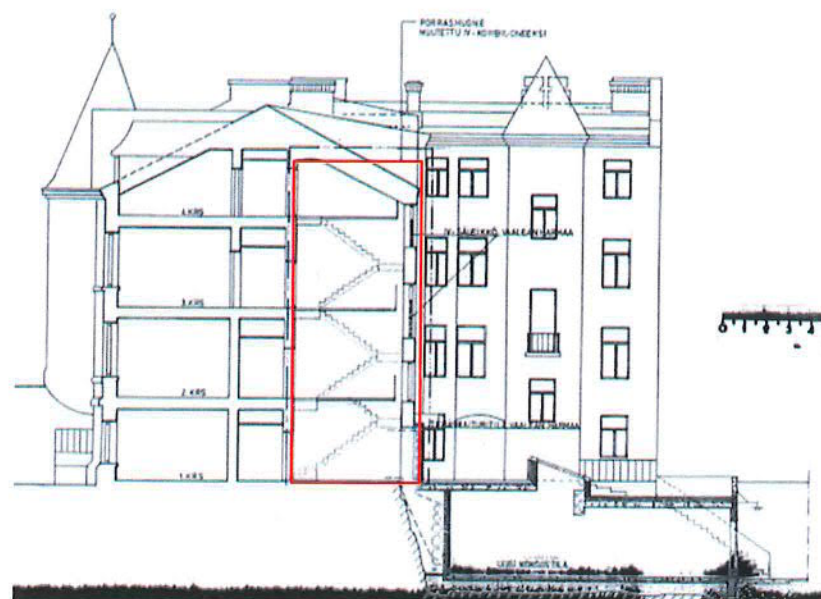
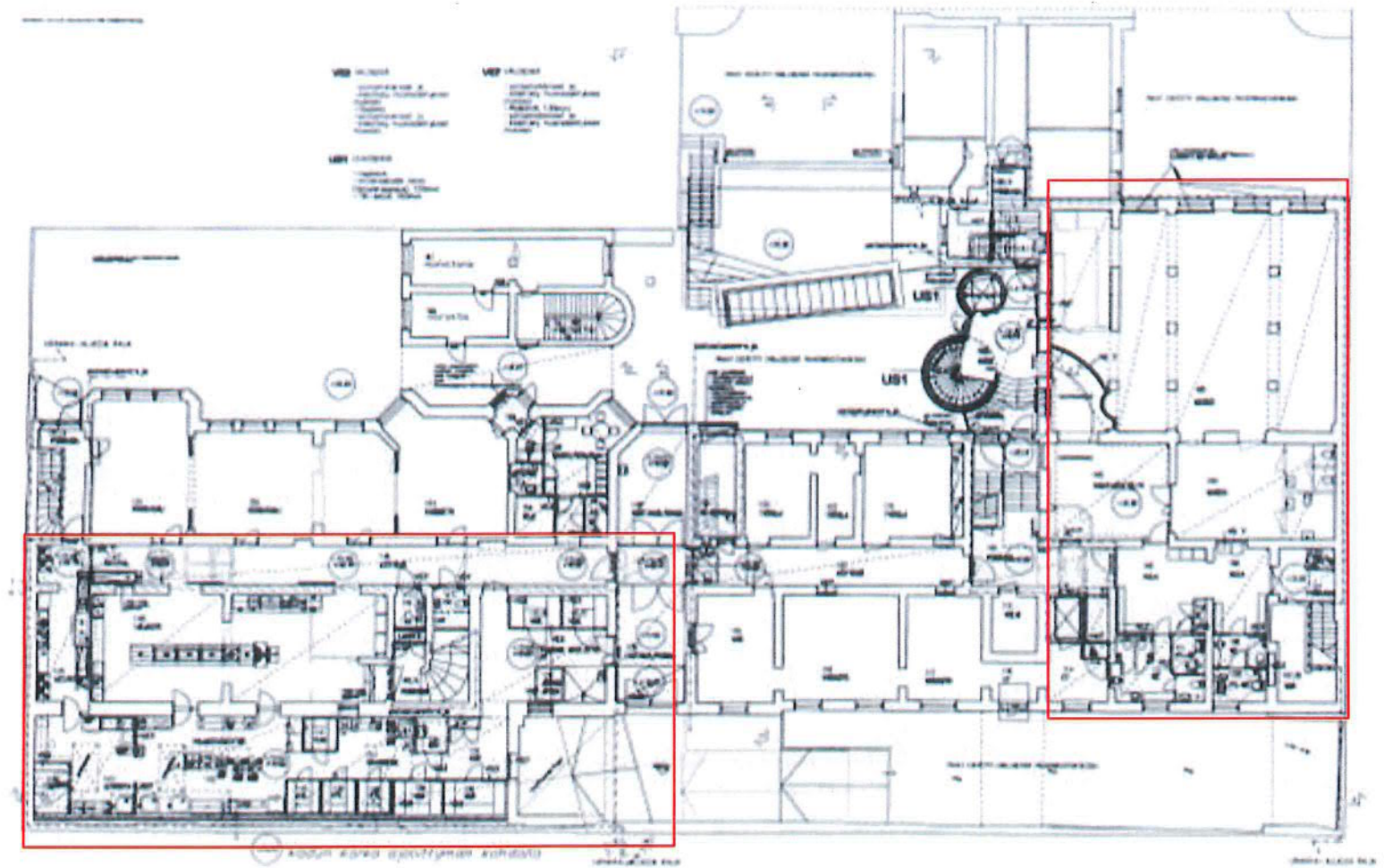
Rakentamisesta nykyisen julkisivun eteen ei mielestäni kuitenkaan voiteta kustannuksiin nähden tarpeeksi arvokasta tilaa. Vaikkakin saataisiin koko katuosuudelle n. 4 m:n syvyisiä huoneita, jotka vastaisivat nykyajan hygienisiä vaatimuksia, menetettäisiin nykyisistä kadunpuoleisista huoneista ikkunat, joten saataisiin varsin paljon erittäin honosti valaistua tilaa. Paroni Wreden gootilaisaiheinen julkisivu turmeltuisi, jos sen eteen joko kokonaan tai osittain rakennettaisiin lisää.

Syvänteen kattamista ja tilan muodostamista varasto-väestönsuojaksi sensijaan pidän rakennuksen arvoa kaikinpuolin kohottavana toimenpiteenä.

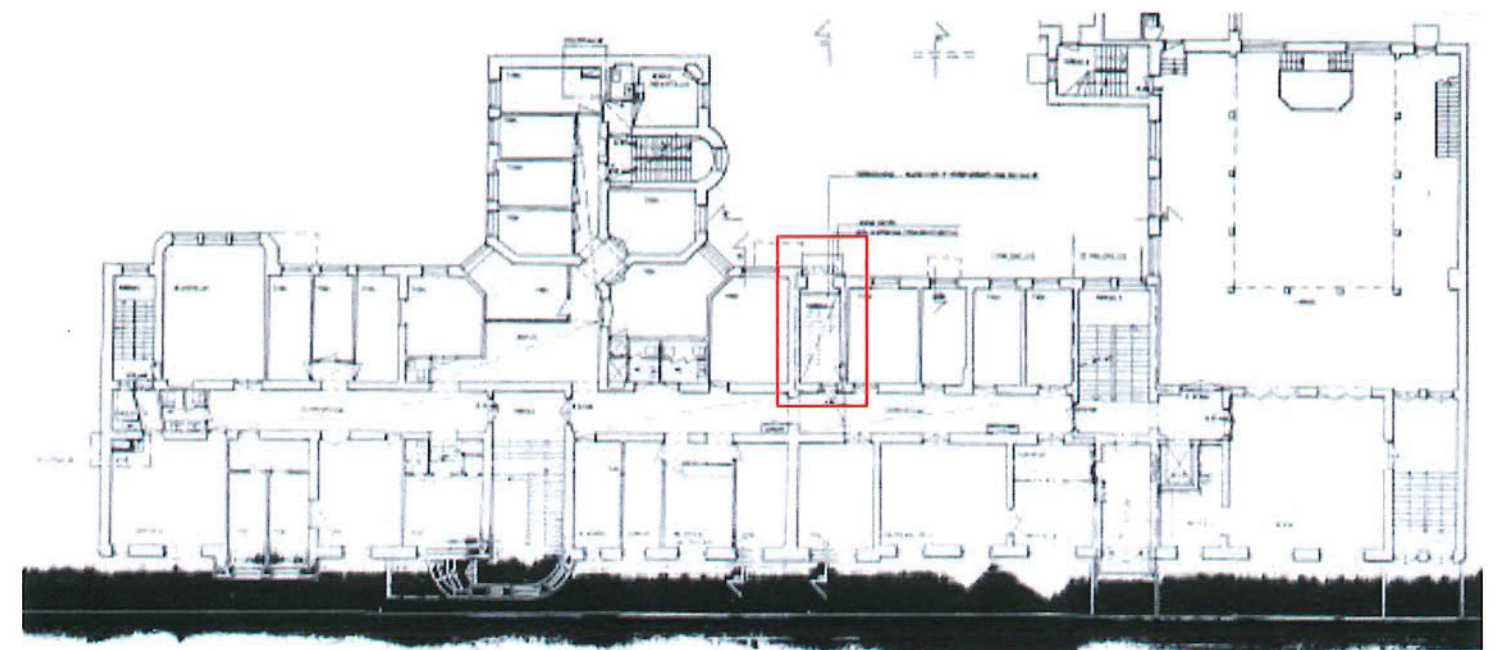
Kunnioittaen

31
Aarne Ervi

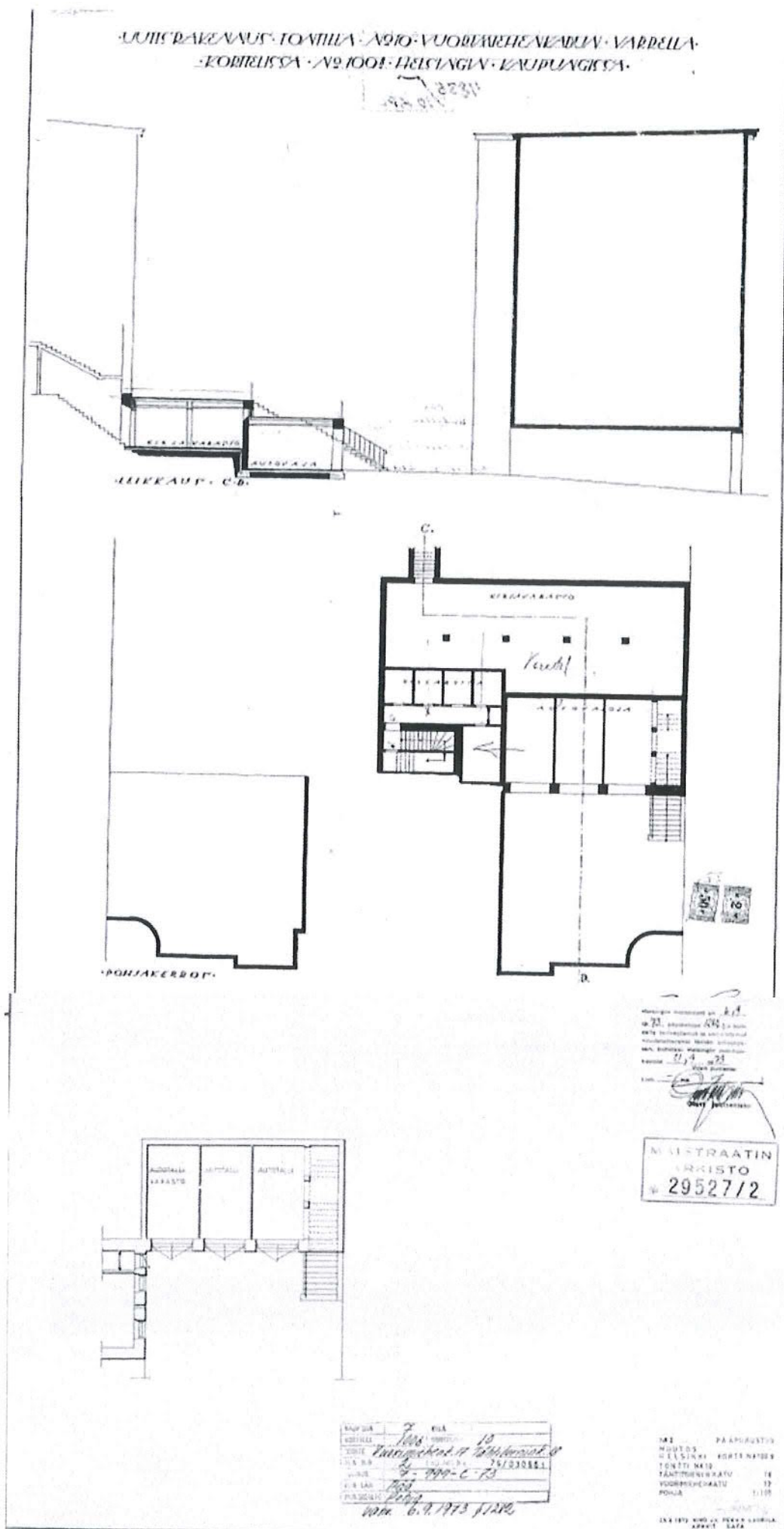
Ensimmäinen kerros. Museotila on muutettu keittiöksi ja kirkkosalin alapuolinen tila museoksi vuonna 1998. Vuorimiehenkadun puoleinen sisäsiiven tila on Lähetysseuran käytössä. HKRA.

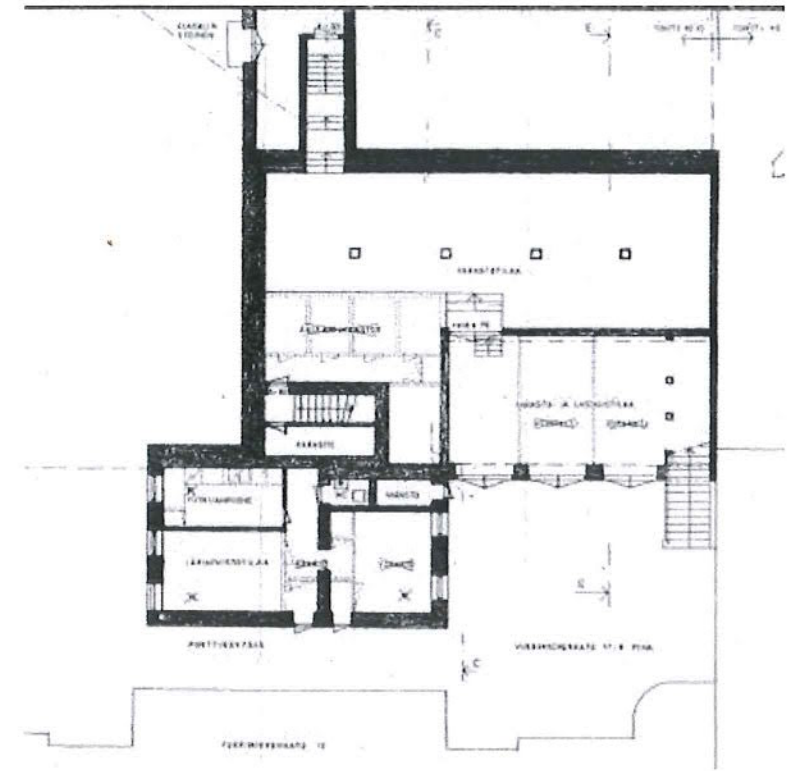
Sisäpihan porrashuone on muutettu iv-konehuoneeksi vuonna 1998. HKRA.

SISÄPIHA.

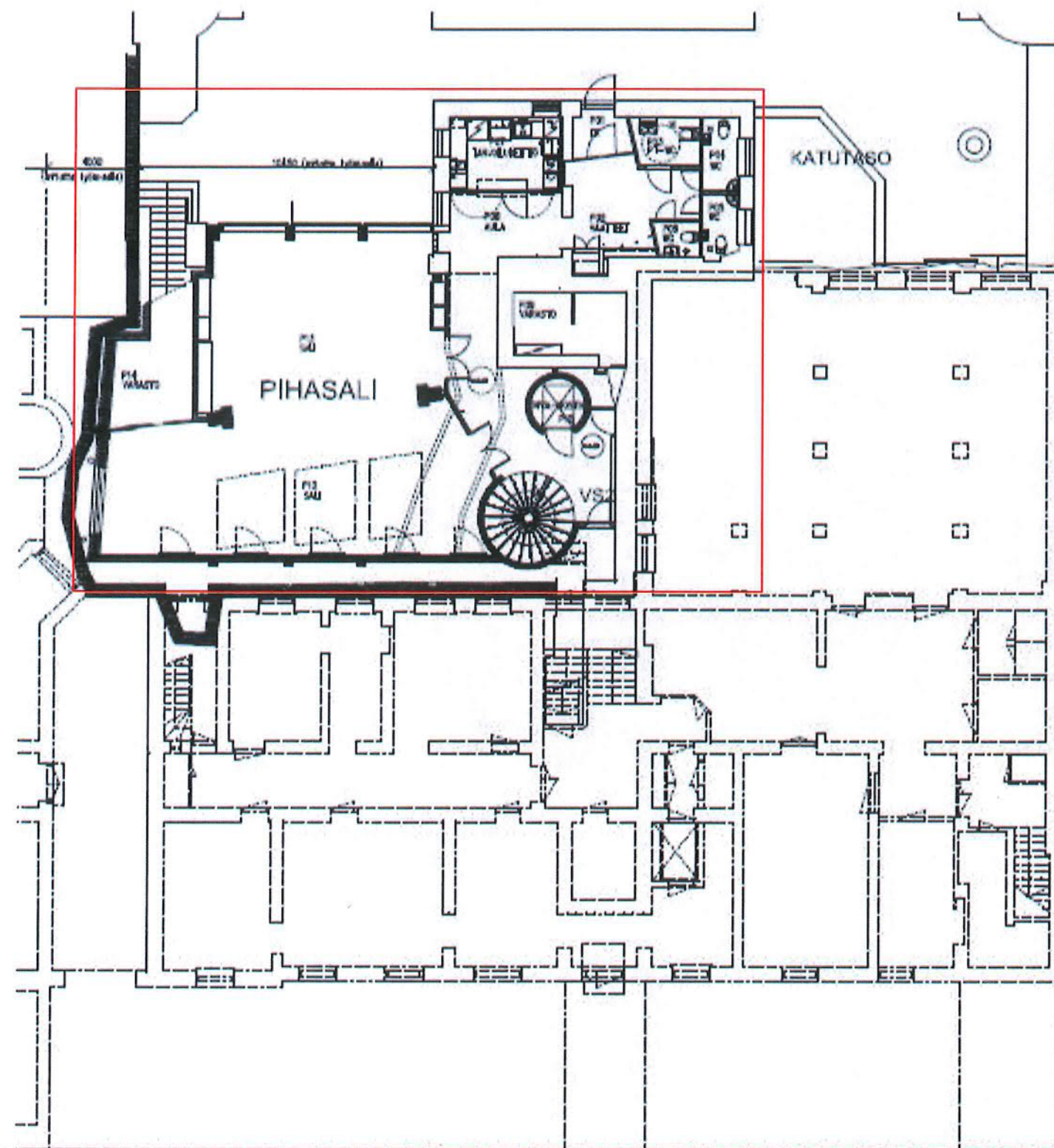
Pohjapiirros. Autotallit muutettu varastoiksi. Rakennuslupa on vuodelta 1987, mutta muutosta ei koskaan toteutettu. **HKRA.**

Tähtitorninkatu 18 vuonna 1973.
Sisäpihan yksi autotalli muutettiin
varastoksi. **HKRA.**

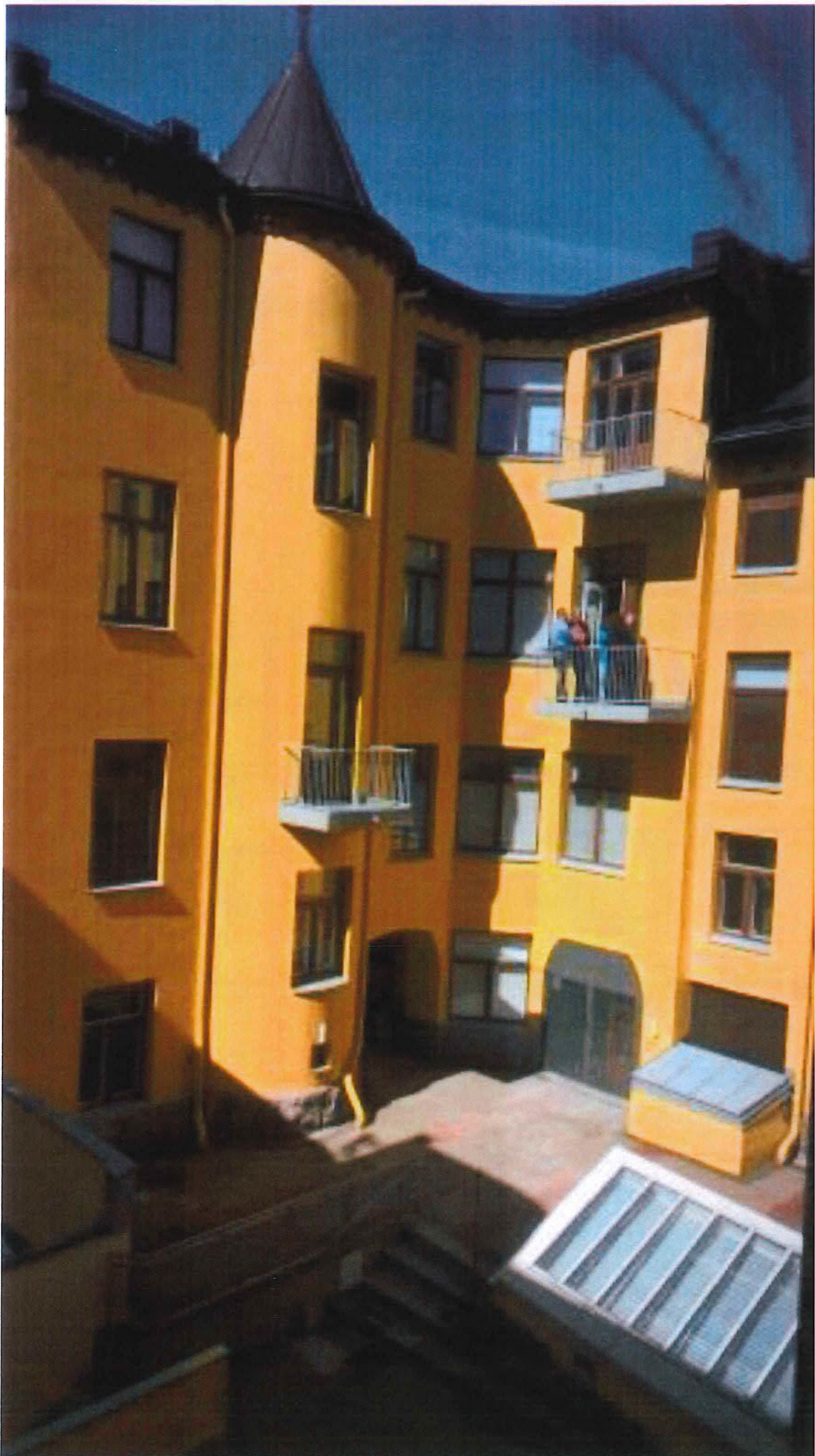

Sisäpiha ennen muutosta salitilaksi. **MKA**.

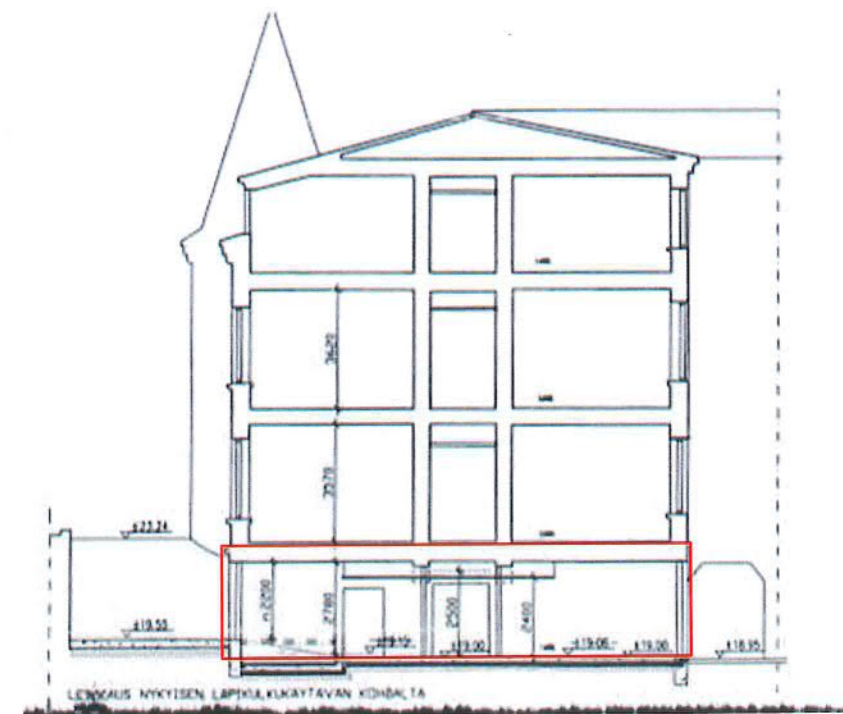

TÄHTITORNINKATU

Sisäpihan varastotilojen muutos salitilaksi vuonna 1998. Vuorimiehenkadun sisäsiiven ensimmäinen kerros on Lähetysseuran sosiaalitiloina. **HKRA**.

Kuva sisäpihalta vuodelta 2015. Marjaana Harjapää.
O.

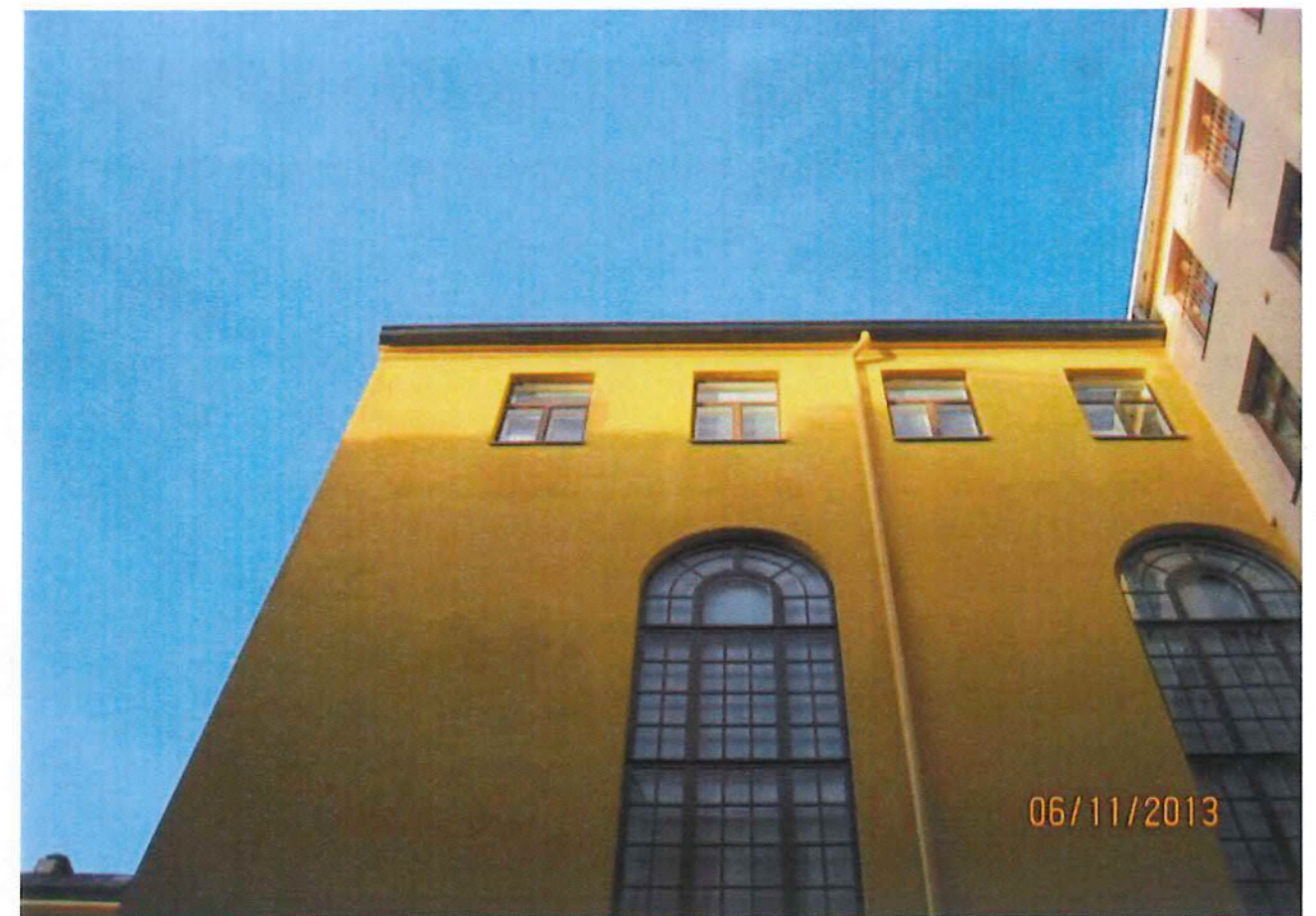
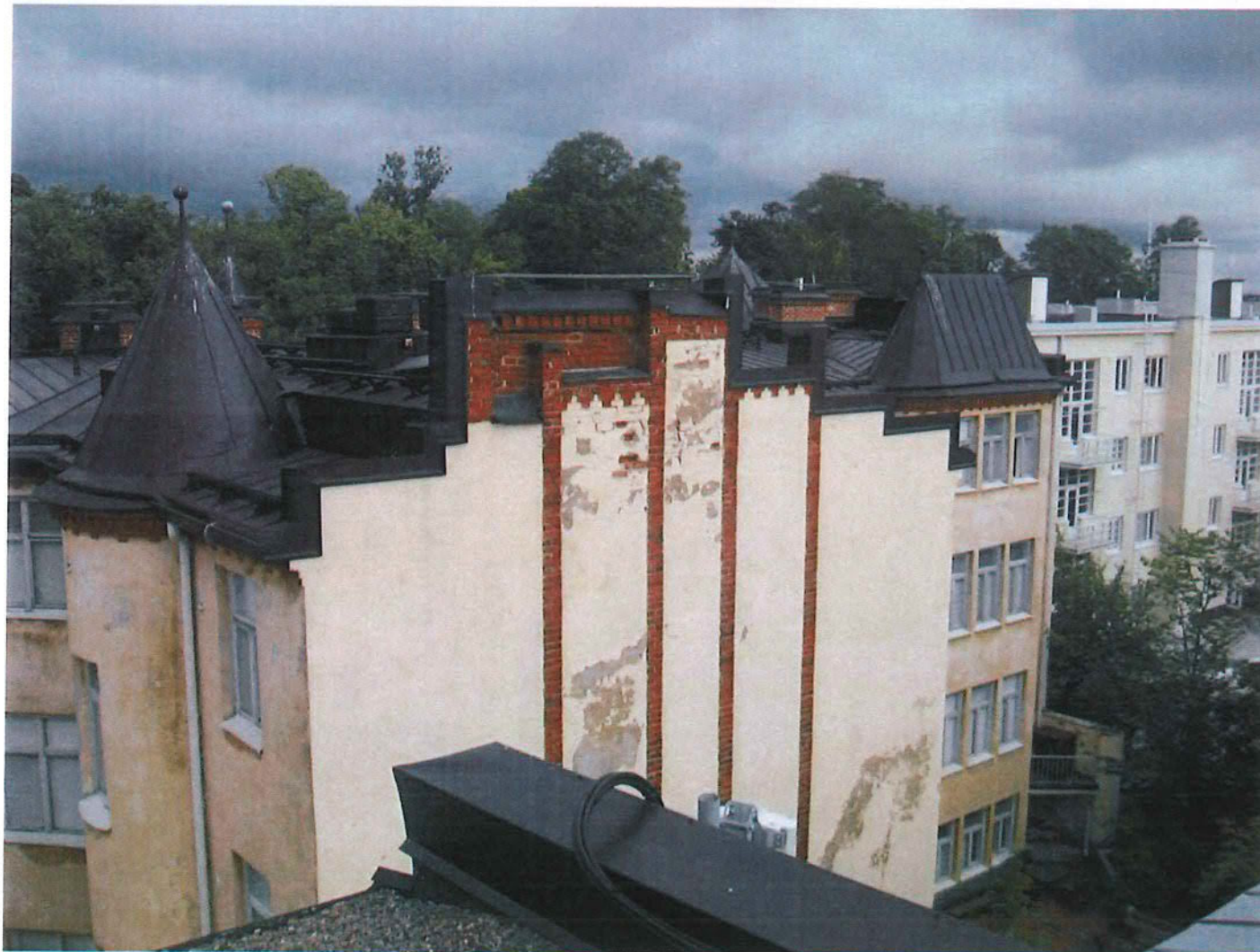

Tähtitorninkadun sisäpihan yhdyskäytävä on
muutettu sisätilaksi vuonna 1998. HKRA.

Tähtitorninkatu 16 sisäpiha. Kuva vuodelta 2012 ennen julkisivun korjaamista. Kuvaaja Aki Luukkonen, O.

Tähtitorninkatu 18 sisäpiha. Kuva vuodelta 2012 ennen julkisivun korjaamista. Kuvaaja Aki Luukkonen, O.

Tähtitorninkatu 18 sisäpihalta kuva, jossa näkyy kirkkosalin ikkunat. Kuva vuodelta 2013 julkisivun korjaamisen jälkeen. Kuvaaja Jari Kukkonen, O.

Tähtitorninkatu 18 sisäpihalta kuva, jossa näkyy mm. uusitut parvekkeet. Kuva vuodelta 2013 julkisivun korjaamisen jälkeen. Kuvaaja Jari Kukkonen, O.

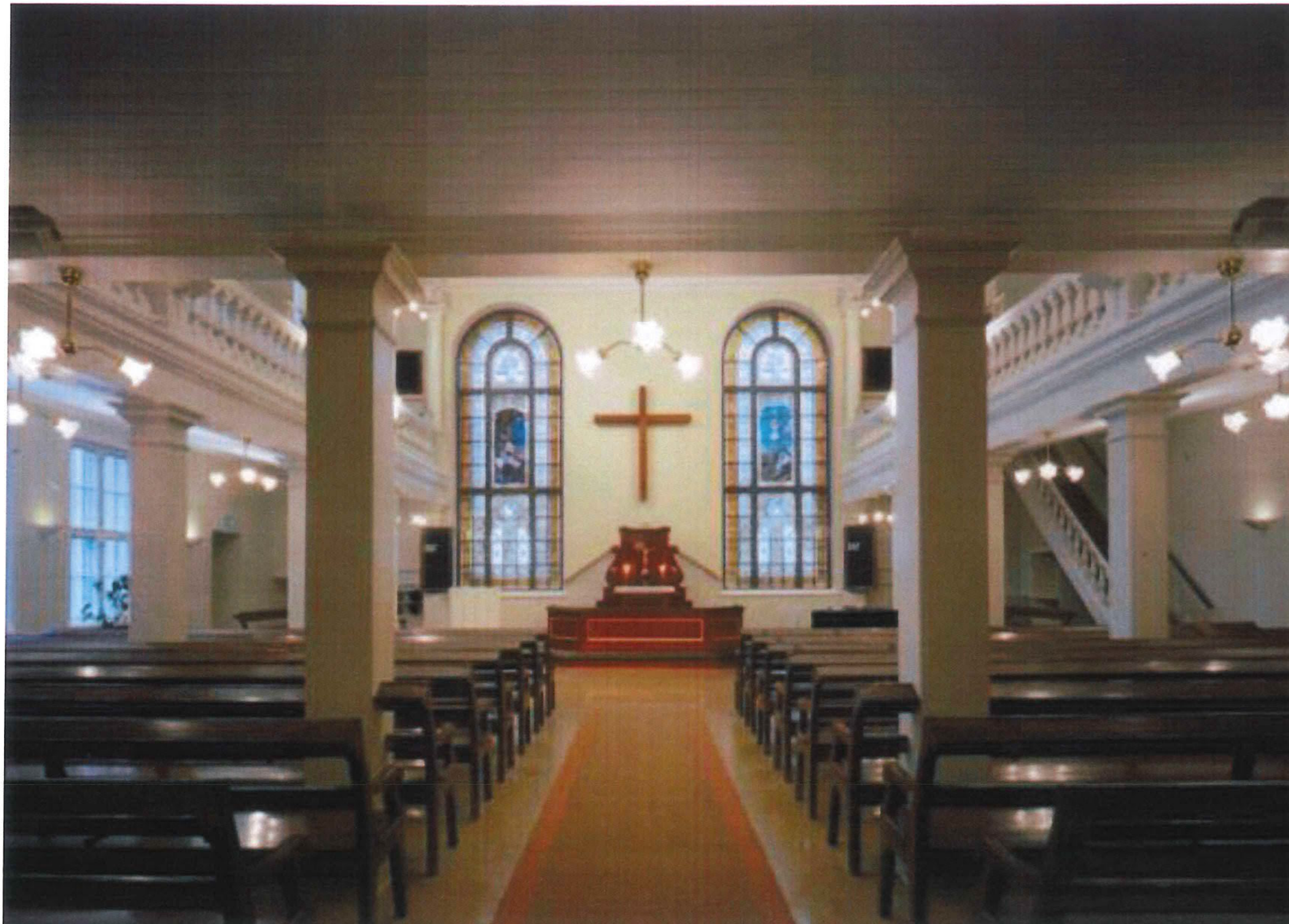

Tähtitorninkatu 16 sisäpiha. 2015.LSK.

Tähtitorninkatu 18 sisäpiha. 2015.LSK.

Kirkkosali, 1990-luku. Lasimaalaukset uusittu vuonna 1952 alkuperäisen suunnitelman mukaisiksi. LSK.

Lähetyskirkko

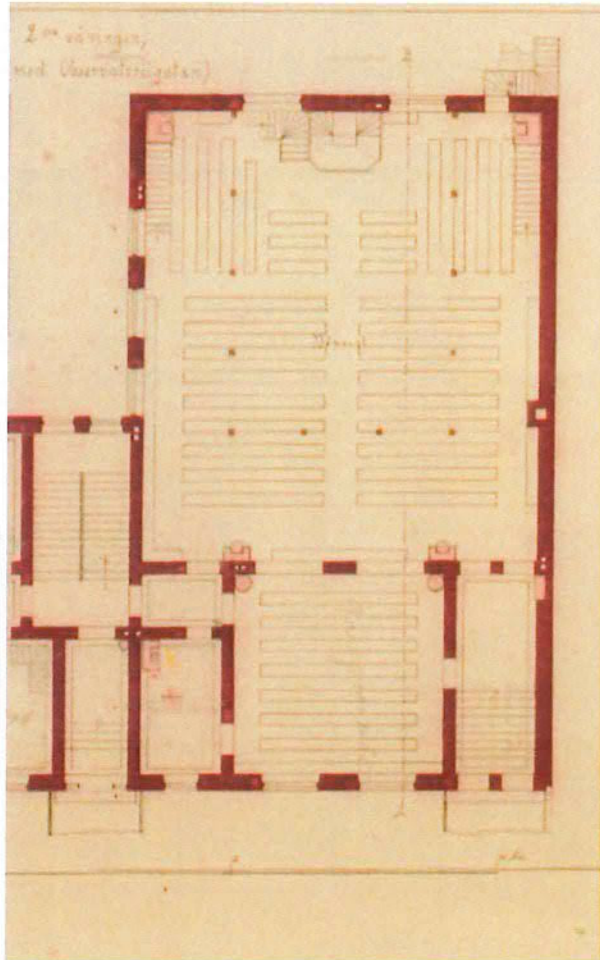
Lähetystaltoa ja rukoushuonetta (kirkkosalia) kuvattiin Lähetysseuran vuosikokouksessa vuonna 1901 seuraavasti:
"Astumme sisään pääovesta Tähtitorninkadulta, josta porraskäytävä johtaa meidät talon kaikkiin kerroksiin. Ovesta sisään tullessa käännyimme oikealle, jolloin tulemme pieneen eteiseen. Täältä astumme lähetystalomme kirkkoon eli rukoushuoneeseen. Erittäin iloiseen oloiseen vaikutuksen tekee tämä huone suurine ikkunoineen, etenkin kun täällä maalauksessa on käytetty yksinomaan vaaleita värejä. Iloista vaikutusta lisää pimeän aikana täällä niin kuin useimmissa muissakin huoneissa käytetty sähkövalo. Saarnatuoli on perällä ja sen edessä pieni alttari. Alttarin päällä saarnatuolin edessä on metallista valettu ristiinnaulitun kuva; saarnatuolin yläpuolella seinässä on kuihtumattomista kukista ja lehdistä tehty risti, jolla muutamat lähetysten ystävät somistavat kirkkomme vihkiäisjuhlaan viime vuonna ja joka on siinä yhä edelleen korvaamassa alttaritaulua. Kolmella puolella on parvet, jonne portaat johtavat itse rukoushuoneesta, mutta jonne pääkäytävä kuitenkin on ulkoa tulevasta porraskäytävästä. Yhdellä parvella on sievät Thúlen tekemät urut 6:lla äänikerralla. Huone on sekä alhaalta että ylhäältä leveäin siirto-ovien kautta yhdistetty viereiseen ompelusaliin sekä luokkasaliin, niin että tarpeen tullessa sanankuulijat voivat niihinkin huoneisiin asettua. Täten saadaan tilaa kirkossa, parvella ja sivuhuoneissa yhteensä vähän yli 100 hengelle, seisomasijat siihen luetuina." ²³.

Tämän jälkeen lähetyskirkossa tapahtuneet muutokset ovat mm. urkujen paikan siirtäminen vuonna 1911 kirkkosalin takalehterille. Urkuja laajennettiin samassa muutoksessa. Urut uusittiin kokonaan vuonna 1971. ²⁴. Parvelle kulkevia portaita on jäljellä enää kirkkosalin oikealla puolella. Kirkkosalin puupilarit korvattiin yksitellen valetuilla betonipilareilla, kun kirkon ullakko otettiin asuin- ja ruokailutiloiksi vuonna 1928. Kirkon alapuolinen tila muutettiin samana vuonna alasaliksi, kun kirkon ruokasali (toimi yhteisenä olohuoneena), keittiö ja emännöitsijän asunto siirtyivät jo mainitulle ullakolle. Alakerrassa olleet mukavuuksilaitokset poistettiin ²⁵.

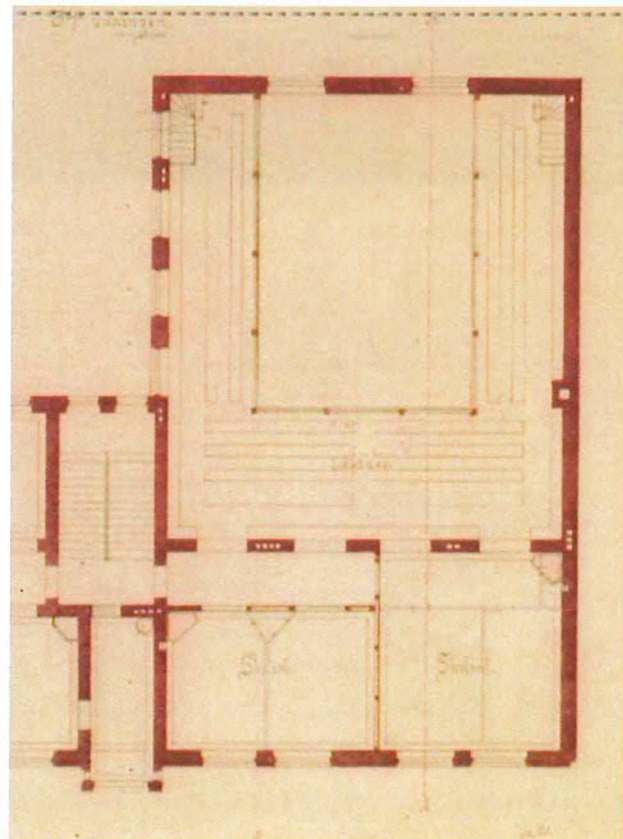

Kirkkosali. Kuva otettu ennen lasimaalausten tekoa vuonna 1922. LSK.

KIRKKOSALI

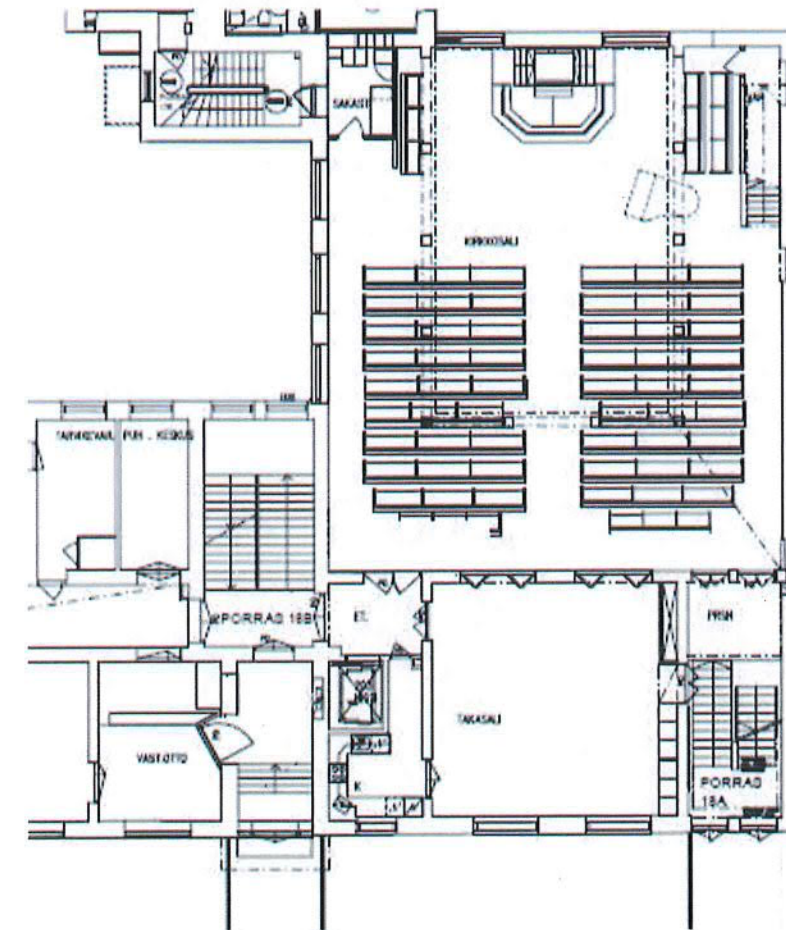

Kirkkosali, kuva vuodelta 1899. Alun perin saarnatuolin vierestä kulki portaat alapuolella olevaan lähetyskirkon sakastiin. Parvelle on portaat molemmin puolin. Kun vuonna 1901 oikeanpuoleiselle sivuparvelle lisättiin urut, poistettiin parvelle johtavat portaat. Nykyisin portaat ovat paikallaan, koska urut ovat lehterin takaosassa. Peränurkissa oli lämmityskamiinat, sakaristo oli kerrosta alempana. Oikean puoleisessa nurkassa oli ovi ulos, josta portaat piha-alueelle. Ompelusali eli takasali näkyy kuvassa. **LSA.**

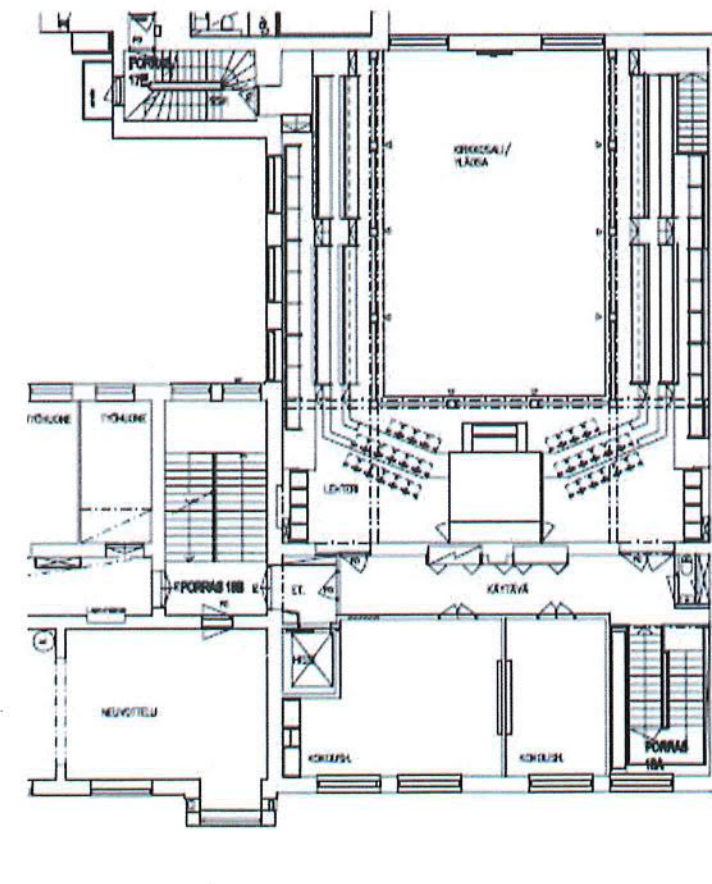

Tähtitorninkatu 18. Kirkkosalin päällä oleva lehterikerros. Alkuperäinen pohja 1899. Kirkkosalin takaosassa ovat vielä erilliset salitilat. **LSA**

Kirkkosali vuonna 2015. Sakasti on siirretty kirkkosalin puolelle, muutos on vuodelta 2014. Vuorimiehenkadun sisäsiivessä sijainnut sakasti on muutettu osaksi asuinhuoneistoa. **O.**

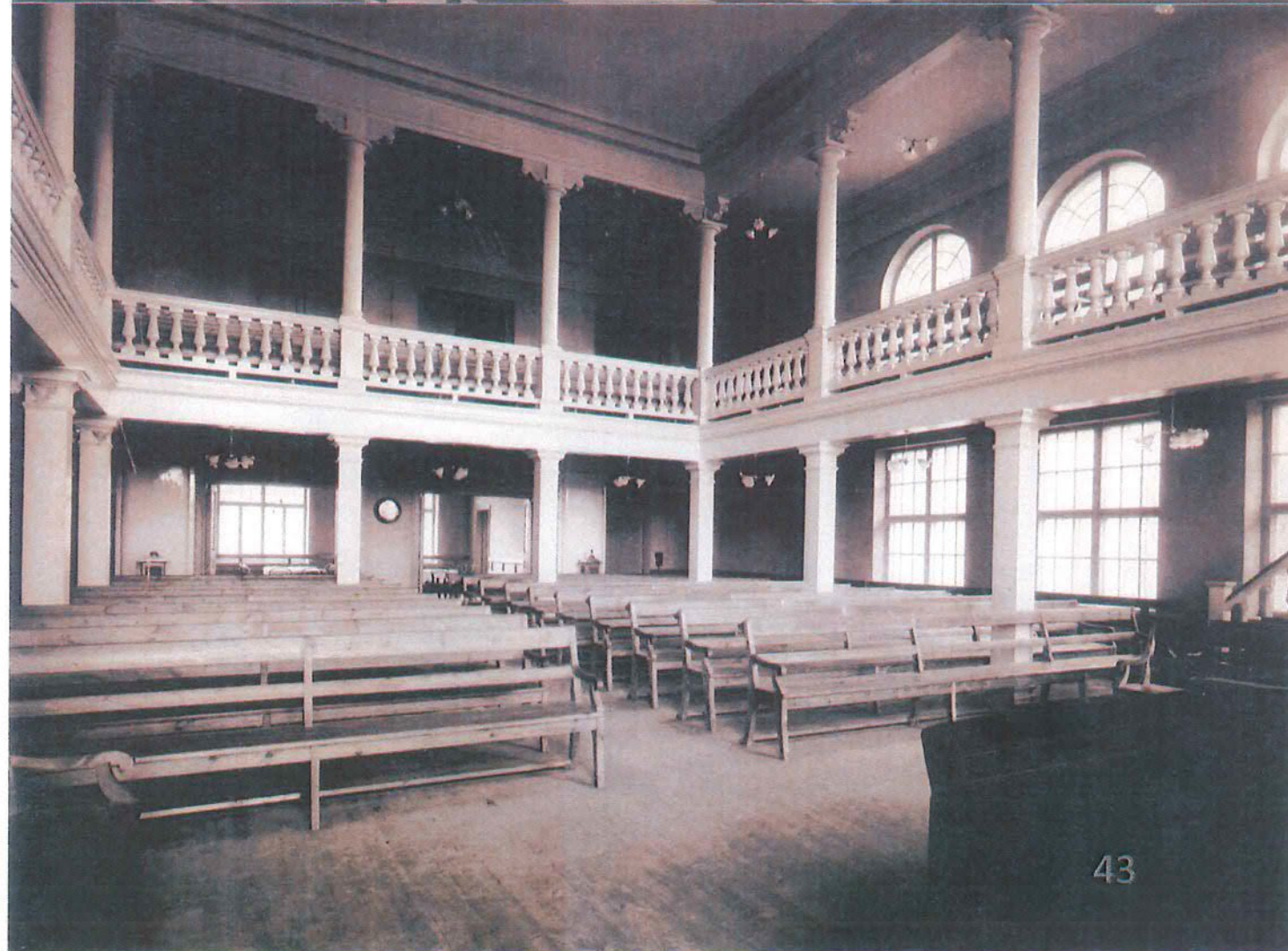
Lehteri vuonna 2015. Portaat lehterille ovat salitilan oikealla puolella. Urut ovat salitilan takaosassa. **O.**

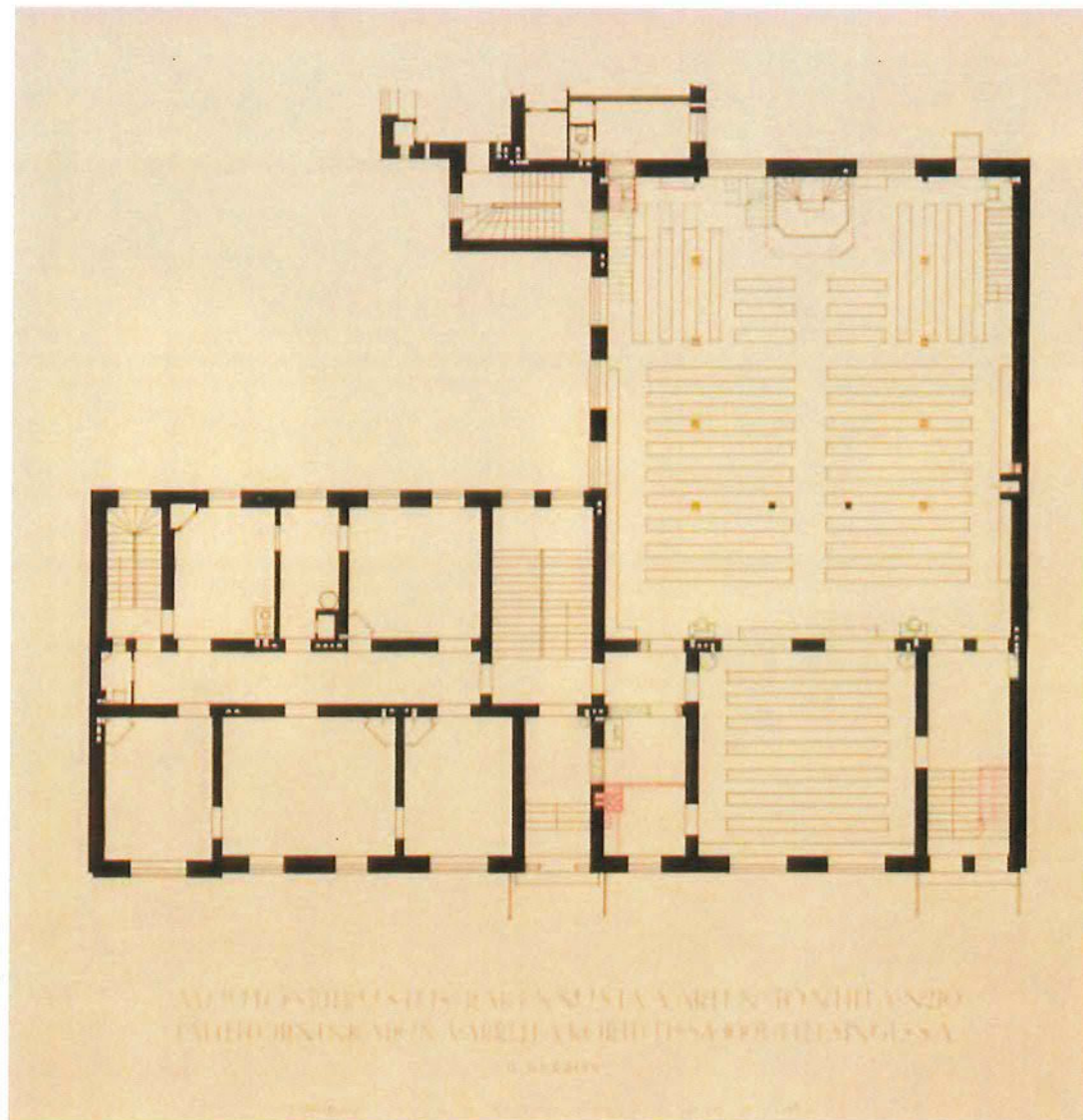

Kirkkosalin takaosien ompelusali ja luokkasali on muutettu erillisiksi tiloiksi. Alkuperäinen saarnatuolin oikealla puolella ollut uloskäynti on muuttunut ulkopuolisten portaiden poistamisen jälkeen parvekkeeksi ja tänä päivänä parvekettä ei enää ole. Alkuperäinen sakasti oli kirkkosalin alapuolella. Vuonna 1927 rakennettiin Vuorimiehenkadun kiinteistö ja kirkon sakasti sijoitettiin Vuorimiehenkadun sisäsiiven puolelle. Vuorimiehenkadun muutosten myötä sakasti muutettiin kirkkosalin puolelle vuonna 2014.

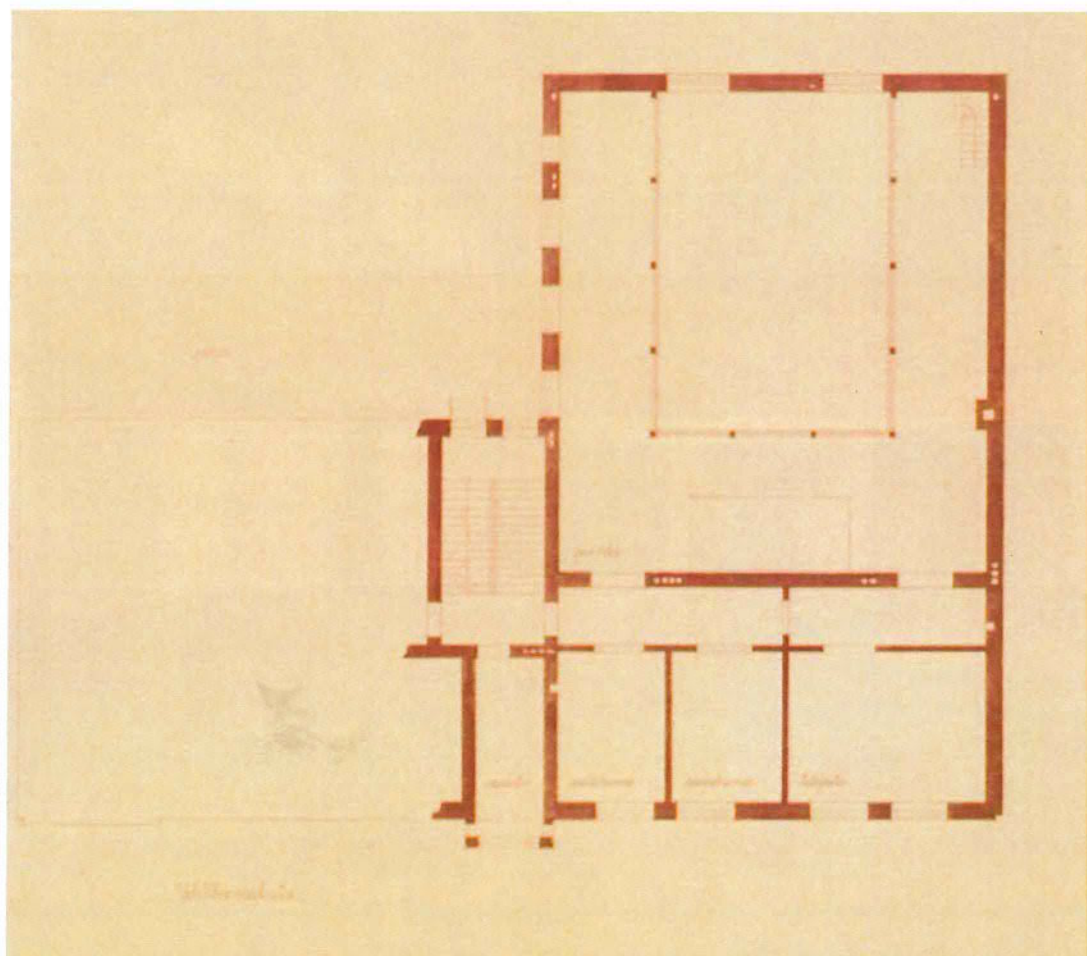
Lähetyskirkko on säilynyt pääsääntöisesti alkuperäisessä asussaan; urut on siirretty kirkkosalin takaosaan. Saarnatuoli sijaitsee poikkeuksellisesti alttarin sisä- ja yläpuolella suoraan ristin alla. Museovirasto on julistanut alttarialueen suojelukohteeksi. Ristin paikalla oli vuoteen 1959 Kristusta Getsemanessa kuvaava alttaritaulu, joka sitten lahjoitettiin Namibiaan Engelan seurakuntaopistoon. Sen tilalle pantiin puolestaan namibialaisesta punapuusta tehty risti. Alttarin molemmin puolin ovat Carl Wilhelm Sjöbergin suunnittelemat lasimaalaukset, jotka valmistuivat vuonna 1922. Ne olivat ensimmäiset Suomessa valmistetut. Pääaiheet eli Kristuksen syntymän ja ristiinnaulitsemisen - kaksi täyttymystä - ehdotti arkkitehti Wrede itse. Lasimaalaukset tuhoutuivat Helsingin pommituksessa 6.2.1944, mutta niiden tilalle tehtiin uudet, alkuperäisten piirustusten mukaiset maalaukset vuonna 1952. Ikkunoiden alaosaan olevat maapallon puolikkaat muistuttavat Jeesuksen käskystä mennä kaikkialle maailmaan²⁶.

Kirkkosali. Kuvat otettu ennen lasimaalausten tekoa vuonna 1922. Portaat lehterille näkyvät vielä kuvassa. Urut ovat vielä toisella lehterillä, ei kirkkosalin takana. LSK.

Kirkkosali vuonna 1928. Vuorimiehenkadun puoleinen kiinteistö rakennettu, sakaristo on sijoitettu Vuorimiehenkadun puoleiseen sisäsiipeen. Saarnatuolin viereiset portaat alakertaan poistettu. Vasemmalla ei ole enää portaita lehterille, paikalle on lisätty yhteys uuteen porrashuoneeseen. Takasali vielä käytössä. Takaseinällä olevasta parvekkeesta ei ole enää yhteyttä piha-alueelle. Punaisella merkitty uudet rakenteet ja vihreällä purettavat rakenteet. **LSA.**

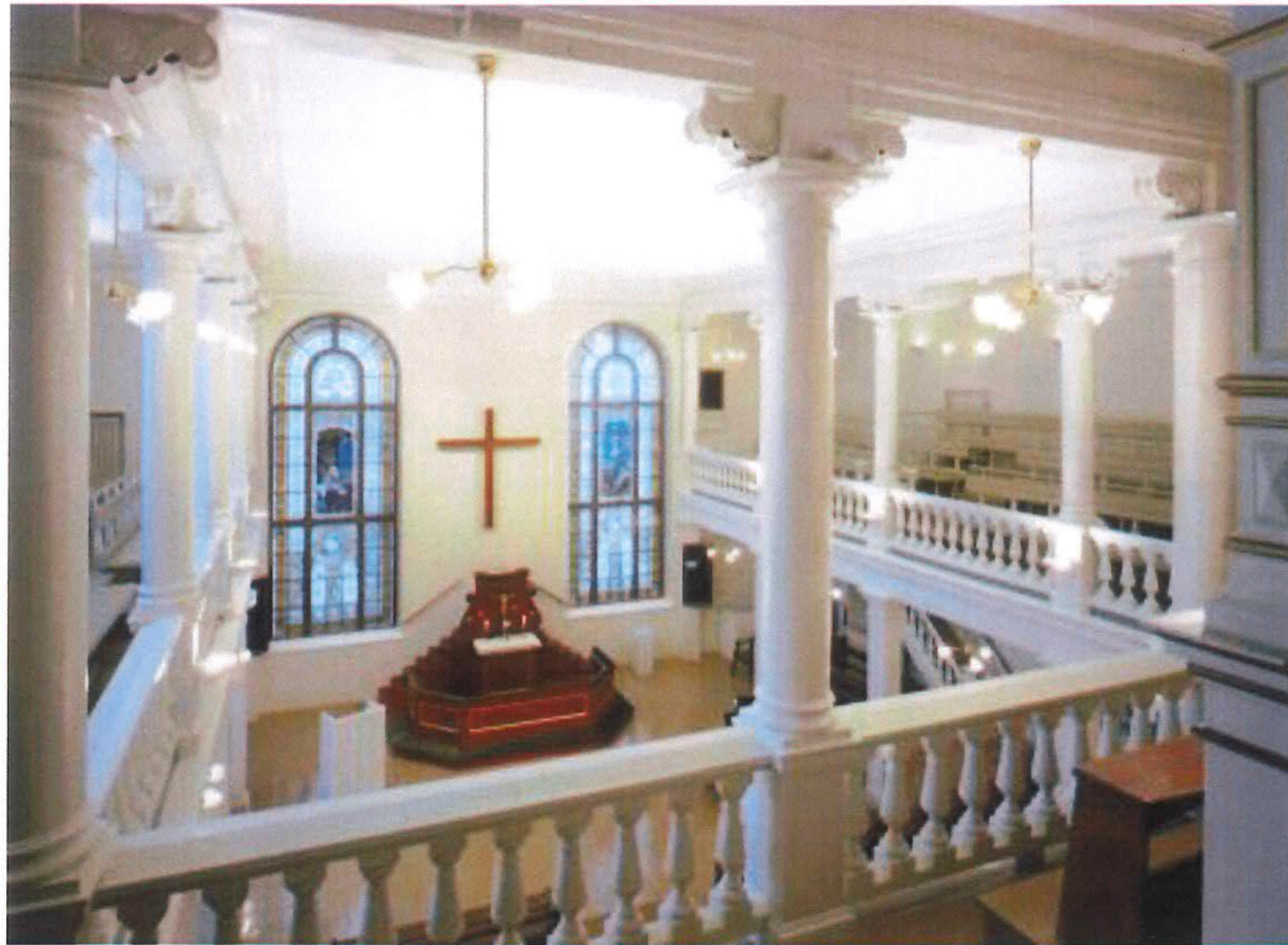
Lehteri vuonna 1946. Tähtitorninkadun puoleiset luokkasalit muutettu asuinhuoneiksi ja kirjastoksi. **LSA.**

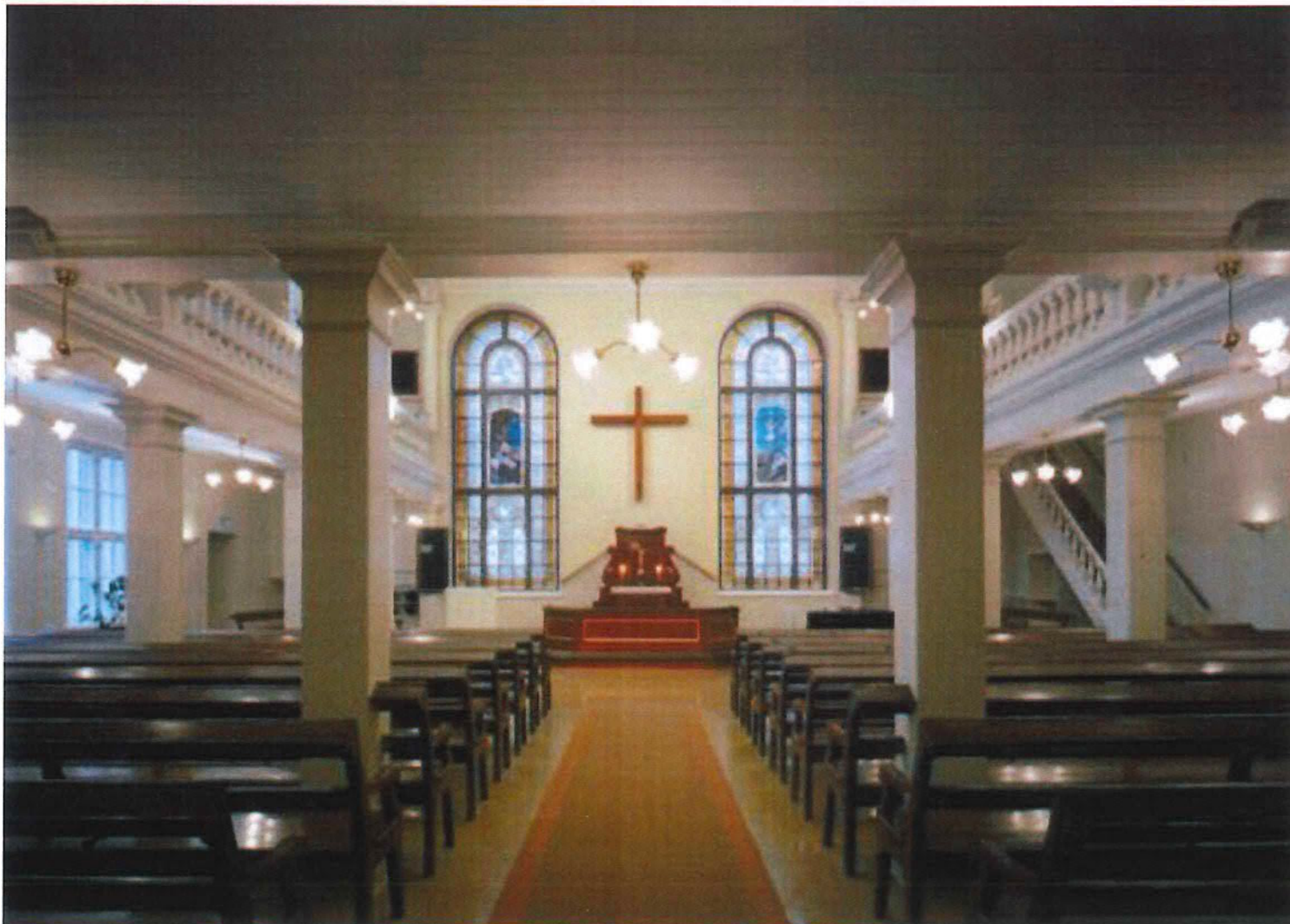
Jumalanpalvelus vuodelta 1959. Kuvassa näkyvä alttaritaulu lahjoitettu vuonna 1959 Namibiaan. LSK.

Kirkkosali, 1990-luku. MKA.

Kirkkosali, 1990-luku. LSK.

Kirkkosali, 1990-luku. LSK.

Rakenteet ja LVI-tekniikka

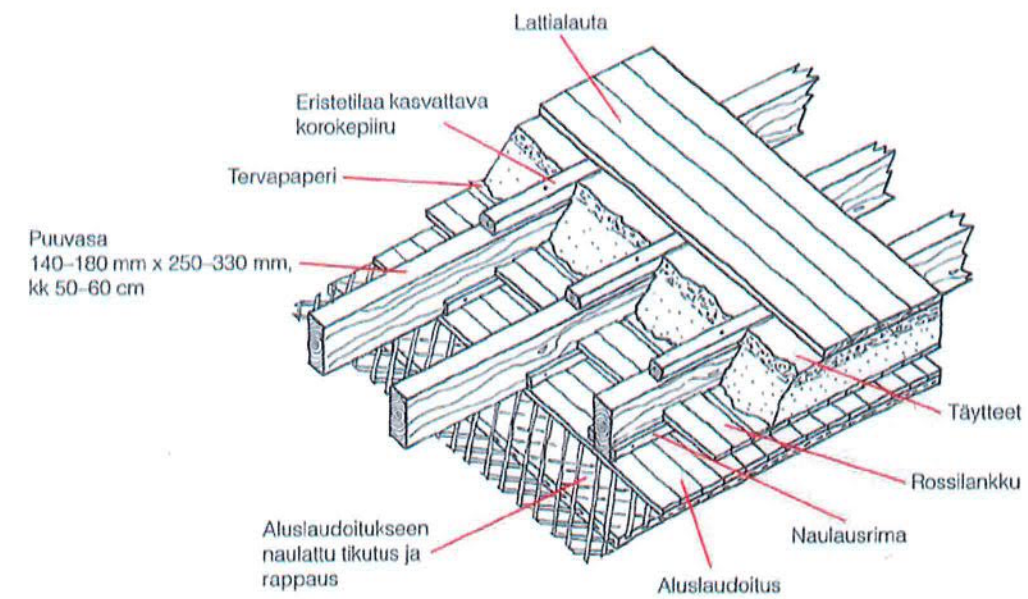
Rakennuksissa on tiilimuurirunko. Ulkoseinät ovat massiivisia täystiilimuureja, katujulkisivussa tiilimuuraus on puhtaaksimuurattu. Sisäpuolen julkisivut ovat rapattuja. Rappauspinnat on uusittu 2014.

Välipohjien kannakkeet on tehty ajalle tyypilliseen tapaan jyvillä puuvasoilla. Yläpohjarakenteet esim. kirkkosalin yläpuolella on tehty vastaavalla rakenteella, jonka päälle on muurattu tiilistä palpermanto²⁷. Välipohjarakenteet ovat pääosin säilyneet alkuperäisinä.

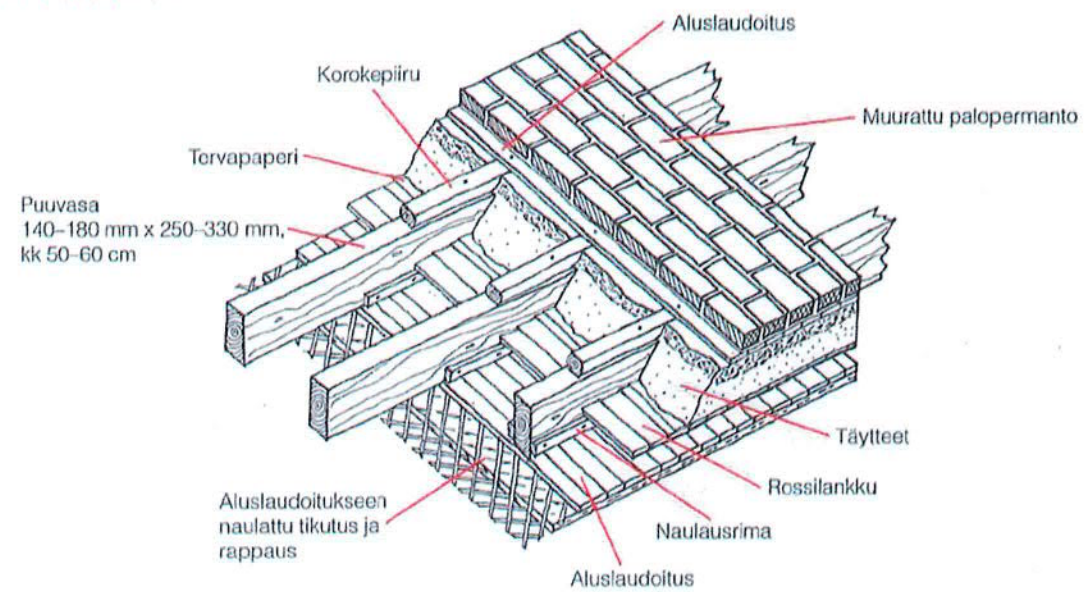
Rakennukset ovat toimineet valmistuttuaan painovoimaisella ilmanvaihdolla. Koneellinen ilmanvaihto on tehty kiinteistöön vuosina 1985-1998.

Vuonna 1928 muutettiin kiinteistöt toimimaan keskuslämmityksellä. 1960-luvulla kiinteistössä on siirrytty kaukolämpöön.

Puinen välipohjarakenne

Puinen yläpohjarakenne

Kolmannen kerroksen neuvotteluhuoneen säilynyt kakluuni. Tämä on toinen säilyneistä tulisijoista. Kuva 2015 Marjaana Harjapää. O.

Kolmannen kerroksen toimistohuoneen säilynyt kakluuni (Tyyppi Koivu) Tämä on toinen säilyneistä tulisijoista. Kuva 2015 Marjaana Harjapää. O.

Arkkitehti K.A.Wrede

18.9.1859, Anjala - 25.5.1943, Helsinki.

Karl August Wrede kirjoitti ylioppilaaksi 1877 ja opiskeli tämän jälkeen vuoden Helsingin Keisarillisessa Aleksanterin Yliopistossa. Hän siirtyi kuitenkin jo vuoden kuluttua Dresdenin Polyteknilliseen opistoon, josta hän 1882 valmistui arkkitehdiksi ja palasi Suomeen.

Opiskeluaikanaan Wrede matkusti Saksasta muihin Keski-Euroopan maihin. Valmistumisensa jälkeen hän teki 1885-86 vuoden kestäneen opintomatkan, jonka hän aloitti Ruotsista. Sitä seurasivat Tanska, Saksa, Hollanti, Belgia, Ranska ja Italia.

Vuonna 1883 Wrede nimitettiin Yleisten rakennusten ylihallituksen ylimääräiseksi arkkitehdiksi. Hän erosi virastaan 1887, mutta palasi takaisin toimeen 1893. Ensimmäisinä vuosina hän työskenteli Viipurin lääninrakennuskonttorissa ja valvoi mm. Viipurin suomalaisen reaalilyseon rakennustöitä. Vuonna 1896 hän sai siirron Helsinkiin Uudenmaan läänin rakennuskonttoriin. Wrede toimi konttorin vt. esimiehenä useaan eri otteeseen vuoteen 1918 asti²⁸.

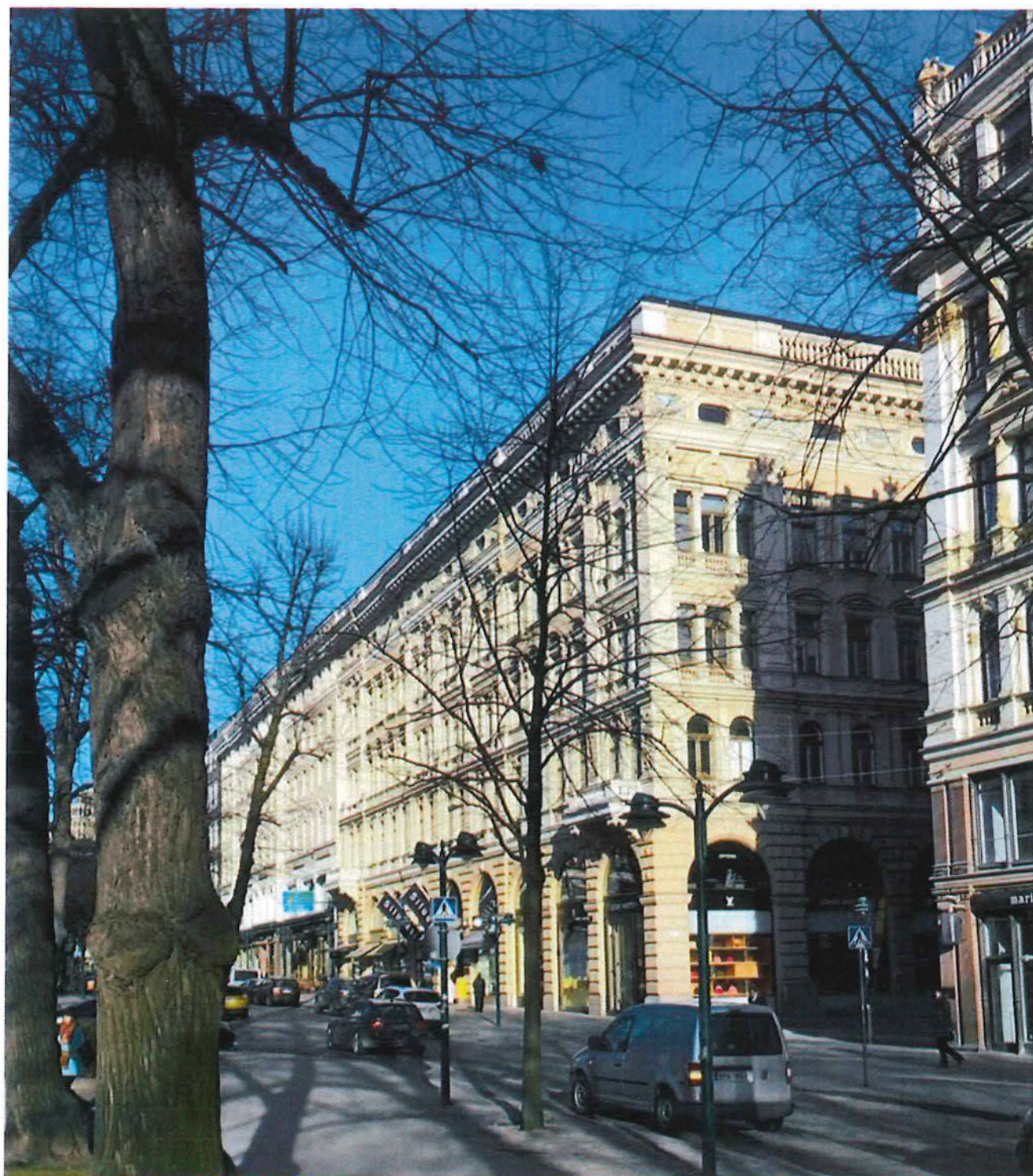
1800-luvun lopulla Wrede osallistui kahteen tärkeään arkkitehtuurikilpailuun. 1887 hänet kutsuttiin kolmen muun arkkitehdin kanssa Tähtitorninmäelle sijoittuvan Säätytalon rajoitettuun kilpailuun, joka pidettiin kansainvälisen kilpailun jatkona, ja 1899 hän sai toisen palkinnon Turun kaupunginkirjaston kilpailussa nimimerkillä "Ljus åt vårt folk". Kirjasto toteutettiin Wreden ehdotuksen pohjalta. Wreden kenties tunnetuin työ Helsingissä on nk. Vanha Kauppakuja Pohjoisesplanadin ja Aleksanterinkadun välissä. Tämä 1888 valmistunut rakennus tunnetaan edelleen "Wreden pasaasina", koska arkkitehti oli osakkaana ensimmäisessä rakennusvaiheessa. Julius Tallberg rahoitti toisen rakennusvaiheen, joka valmistui 1892.

Wrede suunnitteli myös monta huvila-, kartano- ja palatsirakennusta. Esimerkkeinä mainittakoon 1800-luvun lopulla piirretty Sinebrychoffin palatsi Helsingin Hietalahdessa (purettu 1927) ja Nottbeckin palatsi Tampereella. Hän suunnitteli Sinebrychoffille myös puisen päärakennuksen ja toistakymmentä muuta rakennusta Espoon Karhusaaren maatilalle.

Wrede piirsi Helsinkiin useita kirkollisten yhteisöjen toimitiloja Lähetyseuran rakennusten ohella mm. vuonna 1896 Diakonissalaitoksen sisarkodin²⁹.

Helsingin diakonissalaitoksen kirkko, sisarkoti ja talousrakennus, K. A. Wrede, vuonna 1896. Kuva Marjaana Harjapää, 2015. O.

Ns Wreden pasaasi eli Vanha
Kauppakuja. K.A. Wrede 1890.
Kuva Marjaana Harjapää, 2015.
O.

Wreden tuotantoa tutkineen Saara Peltolan mukaan ”Wreden tuotanto osoittaa, että hän oli varsin laaja-alainen ja muuntautumiskykyinen tyylinkäsittelijä. Wrede ei toteuttanut aikakaudelle tyypillisiä kansallisromanttisia rakennuksia. Kirkollisten talojen uusgotiikan tyyli pohjana on pohjois-saksalainen tiiligotiikka, jonka Wrede hyvin tunsi ja jonka piiristä on osoitettavissa ilmeisiä esikuvia. Helsingin keskustan kerrostalot ovat lähinnä uusrenessanssia, ja näissä rakennuksissa hän on näyttävimmän siirtänyt kappaleen arvokasta rakennusperintöä tuolloin vielä kulttuurin reuna-alueella olleeseen maahamme”.

Saara Peltolan mukaan Lähetysseuran rakennuksissa Wrede on siirtynyt uudenlaiseen ilmaisuun. Kokonaisuus on jugend-henkinen, mistä kertovat vaihtelevat ikkunamuodot ja niiden sijoitus, erkkerien ja tornien käyttö sekä jyhkeä luonnonkiven esiintyminen kehysrakenteissa. Vanhemmassa osassa torni- ja päätyrakenteissa on vielä selkeitä gotiikan piirteitä, kuten ruusuikkuna-sovelluksia, jotka uudemmasta osasta puuttuvat³⁰.

K.A.Wreden suunnittelemaat rakennukset on lueteltu Saara Peltolan ja Sinikka Vainion kirjoittamassa K.A. Wrede ja 100-vuotias pasaasi:

1883	Pörssirakennus (toteutumaton).
1883	Kamreeri Tawastjernan huvila, Helsinki.
1884	Vuorineuvos Furuhjelmin huvila, Helsinki.
1884	Pormestari Aejmelaenuksen talo, Jyväskylä.
1884	Seurahuone. Hamina.
1885	Herastuomari Segerstrålen huvila, Pernaja.
1885	Kerrostalo Korkeavuorenkatu 30 (Heikelin talo), Helsinki.
1886	Sinebrychoffin palatsi, Helsinki.
1886	Vapaaherratar Boijen huvila, Janakkala.
1887	Säätytalo, Helsinki (toteutumaton).
1887	Kerrostalo Pohjoisesplanadi 35 (Vanha Kauppakuja), Helsinki.
1887	Kauppaneuvos Rettigin huvila, Ruissalo.
1887	Kauppaneuvos Sinebrychoffin kartano Karhusaari, Espoo.
1887	Säätytalo, Kutsukilpailu.
1889	v. Daehmin perheen hautakappeli, Sippola.
1890	Kerrostalo Aleksanterinkatu 46 (Vanha Kauppakuja), Helsinki.
1891	Summan kartano. Omistaja paroni Bruun. Summa
1891	Toivolan kartano. Omistaja paroni H.Wrede.
1891	Eteläesplanadi 10, Helsinki (toteutumaton).
1892	Katariinankatu 1, fasadimuutos, Helsinki.

Tähtitorninkadun huonetila pihan puolelta,
kuvausaika 1890-1910 välillä. **MKA**.

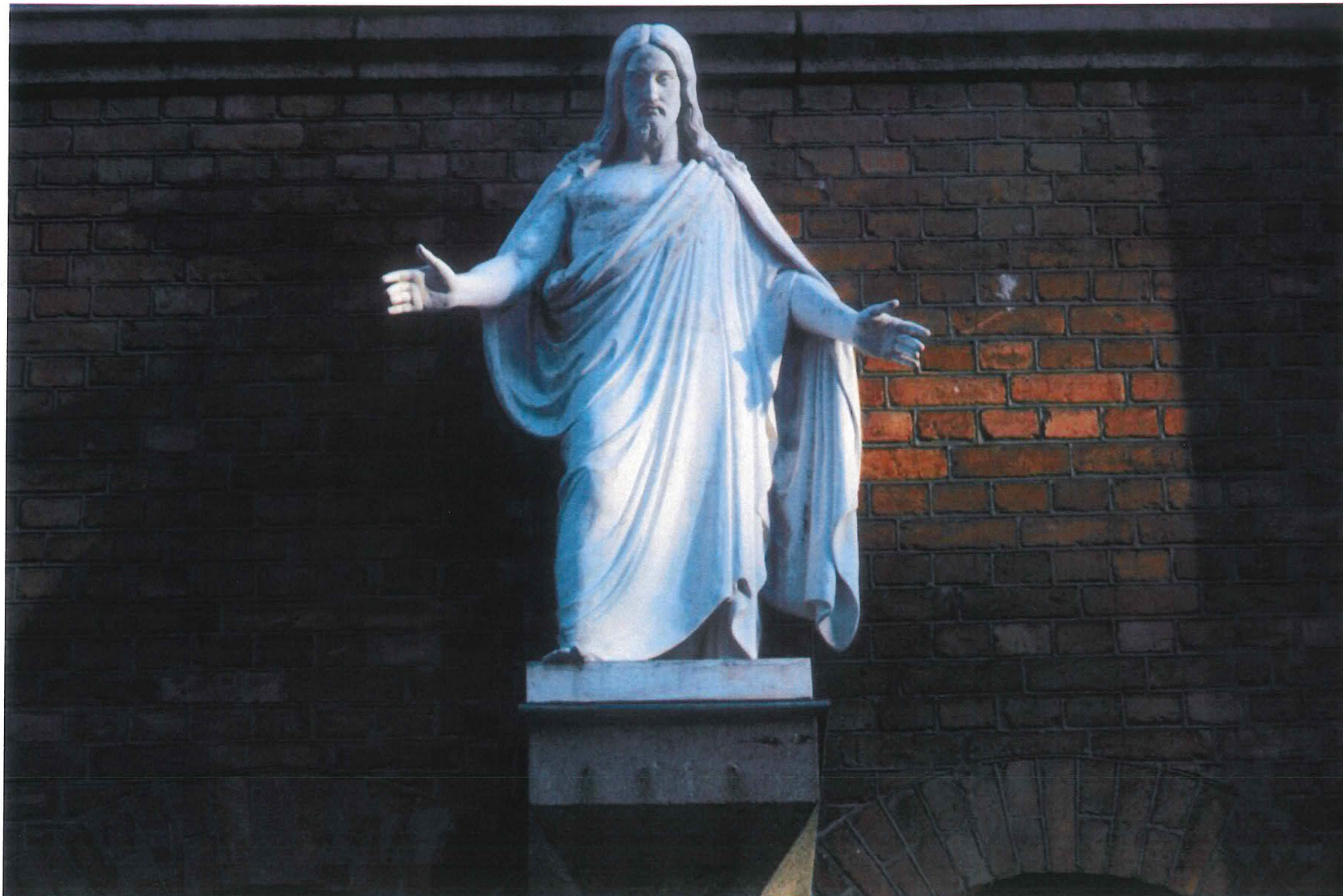

Tähtitorninkadun asuntolan makuusali pihan
puolelta. Kuvausaika vuosien 1890-1910 välillä. **LSK**.

1894	Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen rukoushuone. Helsinki.
1895	Herastuomari Forsmanin huvila Ollikkala. Jääski.
1896	Helsingin Diakonissalaitoksen kirkko, sisarkoti ja talousrakennus. Helsinki.
1896	Kivitalo Keisarinkatu 10. Viipuri.
1896	Nottbeckin kartano Neitsytmiemi. Imatra.
1897	Karlstorp, oma huvila. Anjala.
1897	Nottbeckin palatsi. Tampere.
1897	Kapteeni Lucanderin talo. Hamina
1898	Aladinin perheen hautakappeli. Hamina.
1898	Aladinin perheen huvimaja. Hamina.
1899	Suomen Lähetysseuran rukoushuone. Helsinki.
1900	Karjaan pappilan päärakennuksen laajennus ja talousrakennukset.
1900	Säkkijärven pappila.
1900	Turun kaupunginkirjasto.
1903	Helsingin Kaupunkilähetysten rukoushuone Betania. Helsinki.
1904	Kaupunkilähetysten toimitalo. Porvoo.
1905	Suomen Lähetysseuran lisärakennus. Helsinki.
1906	NNKY:n työkoti. Inari.
1907	Huvila Bergbacka. Haaga.
1907	Huvila Furuberg. Haaga.
1911	Rukoushuone Monrepos' n alueella. Viipuri.
1912	Rukoushuone. Perniö.
1914	Mustialan maanviljelysoppilaitoksen asuinrakennus.
1916	Lahdenpohjan sataman makasiinirakennus.

Suomen Lähetysseura ry ja K.A.Wrede

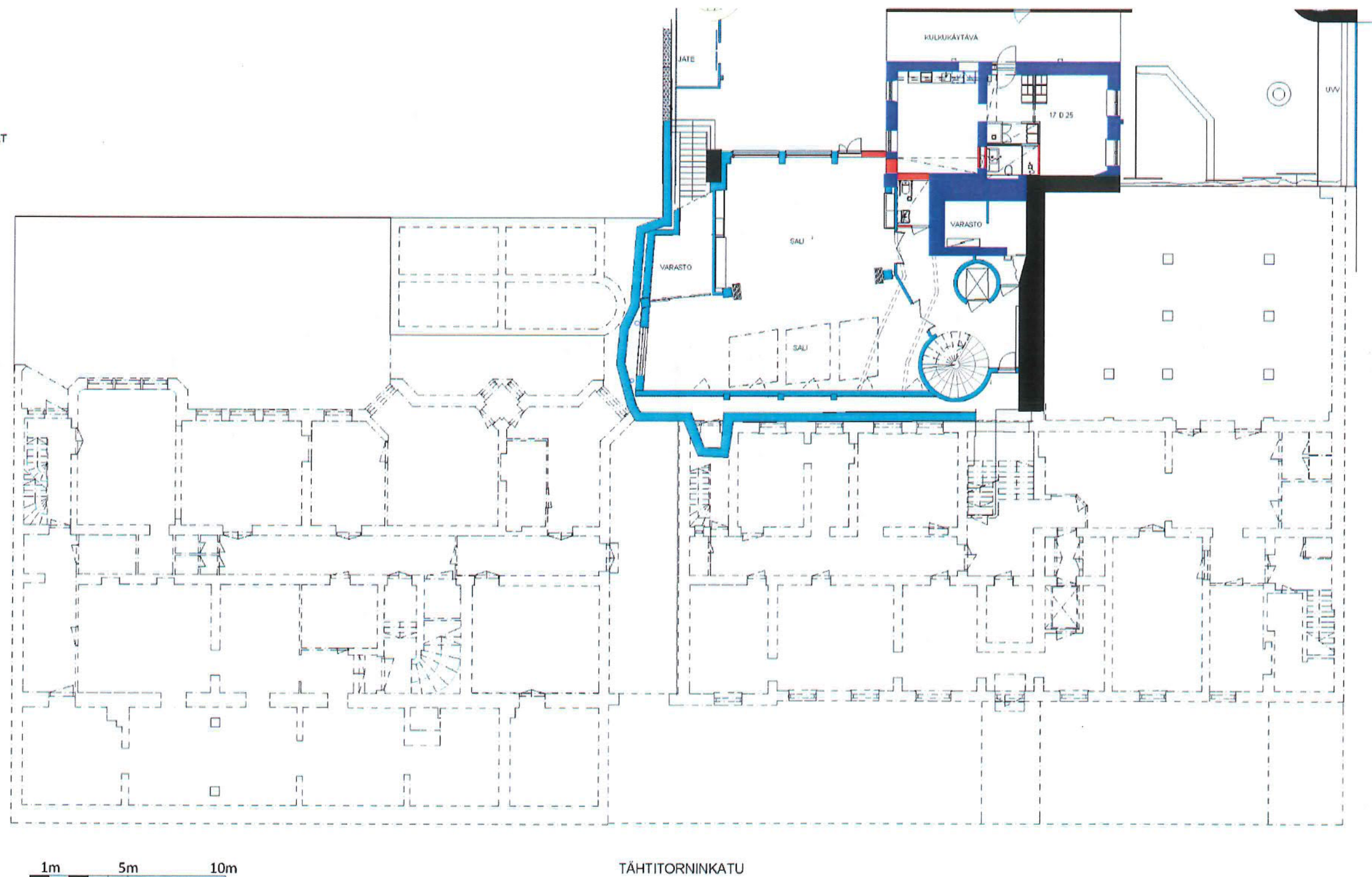
K.A.Wrede sai vuonna 1894 uskonnollisen herätyksen henkilökohtaisten vaikeuksien myötä. Hän osallistui monin tavoin Helsingin Kaupunkilähetysten toimintaan ja vuonna 1906 Suomen Lähetysseurasta tuli ”työyhteys, jossa hän pitkään suoritti hengellistä palvelusta”. K.A. Wrede toimi vapaa-aikanaan Lähetysseuran kotimaisessa työssä mm. saarnaajana³¹. Wrede kirjoitti vuonna 1940 kirjan uskonnollisuudesta Lähetysseuran kustantamana; Minnen från mitt arbete för Herren.

Tähtitorninkatu 18:n kirkkosalin sisäänkäynnin kohdalla oleva Kristus-veistos. Veistos on kopio Bertel Thorvaldsenin (1770-1844) vuonna 1827 tekemästä veistoksesta Kööpenhaminan tuomiokirkkoon. Veistosta on kopioitu ympäri maailmaa. LSK.

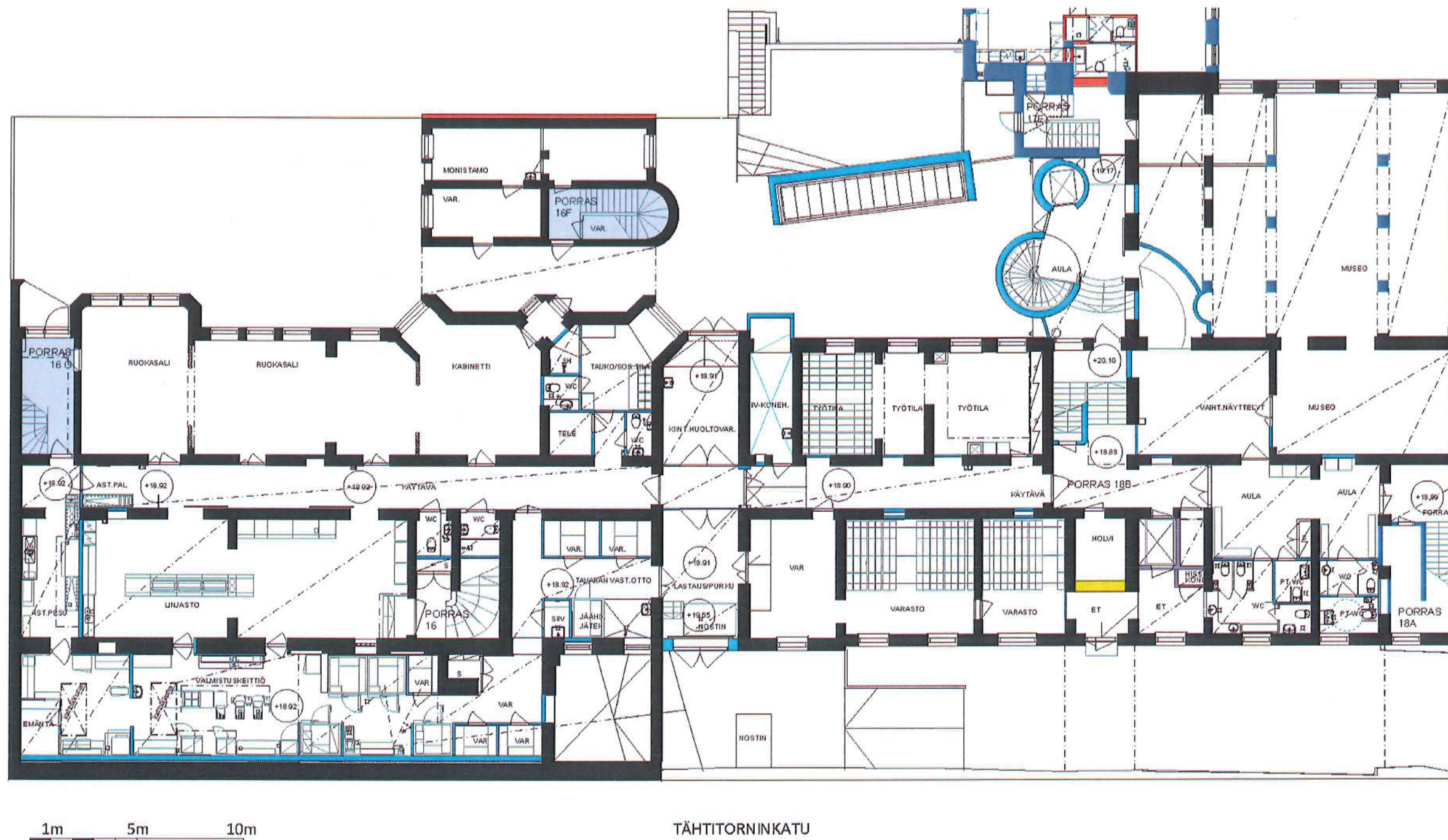
POHJAKERROS, NYKYTILANNE

- ALKUPERÄINEN
- V.1927
- V.1946
- V.1985
- V.1998
- V.2013-2015
- UUSI RAKENNE
-
- PARHAITEN SÄILYNEET TILAOSAT

Pohjakerros. Pihasalin tilat on erotettu Vuorimiehenkadun sisäsiiven ensimmäisestä kerroksesta vuonna 2015.. Tilassa on kotitoimisto. O.

1. KERROS, NYKYTILANNE

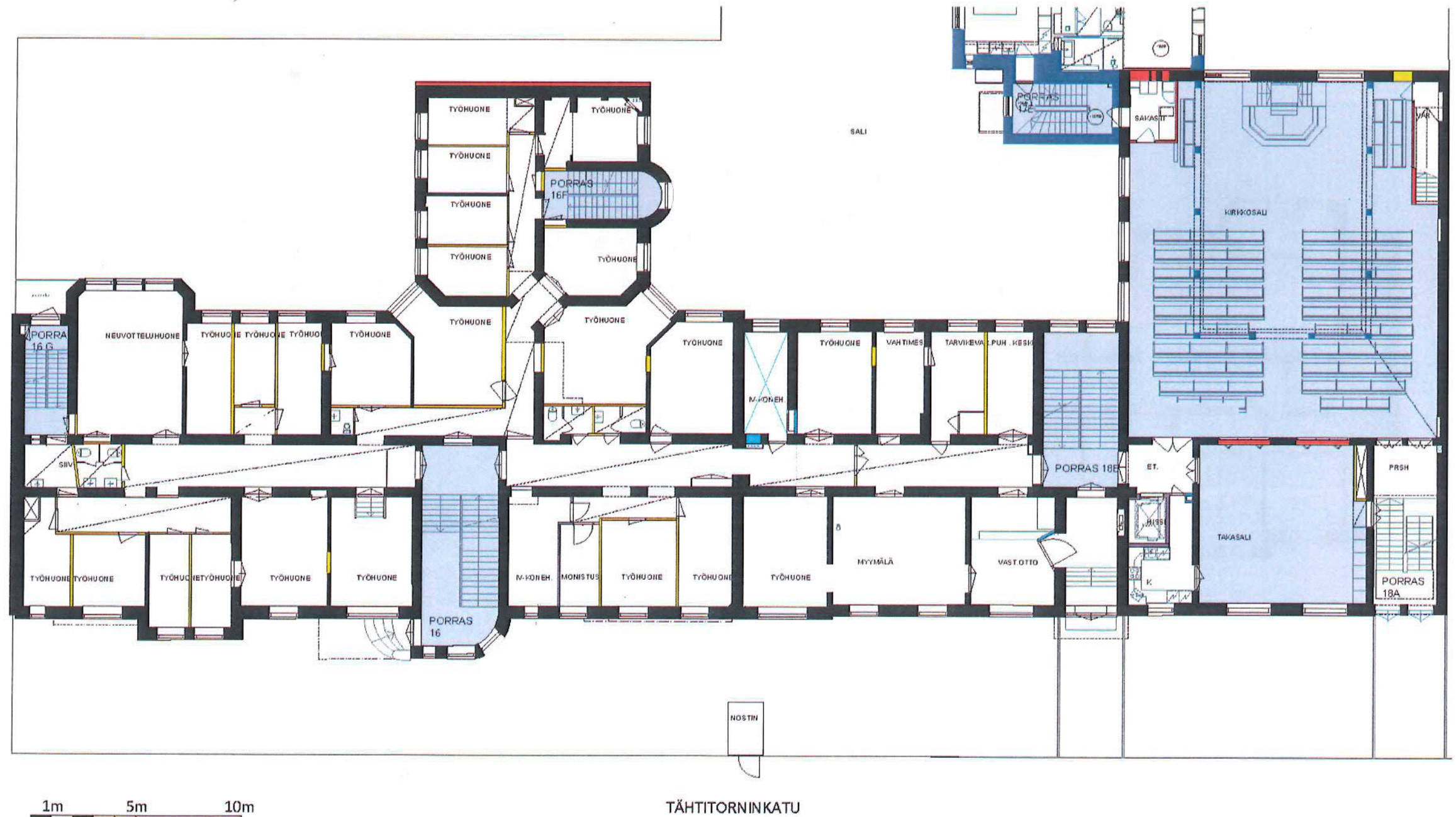

Ensimmäinen kerros. Keittiö museotilan paikalle on tehty vuonna 1998. Museo siirtyi silloin Lähetyskirkon alapuolelle. O.

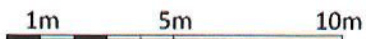
2.KERROS, NYKYTILANNE

- ALKUPERÄINEN
- V.1927
- V.1946
- 1980-luku
- 1990-luku
- 2010-luku
- UUSI RAKENNE

- PARHAITEN SÄILYNEET TILAOSAT

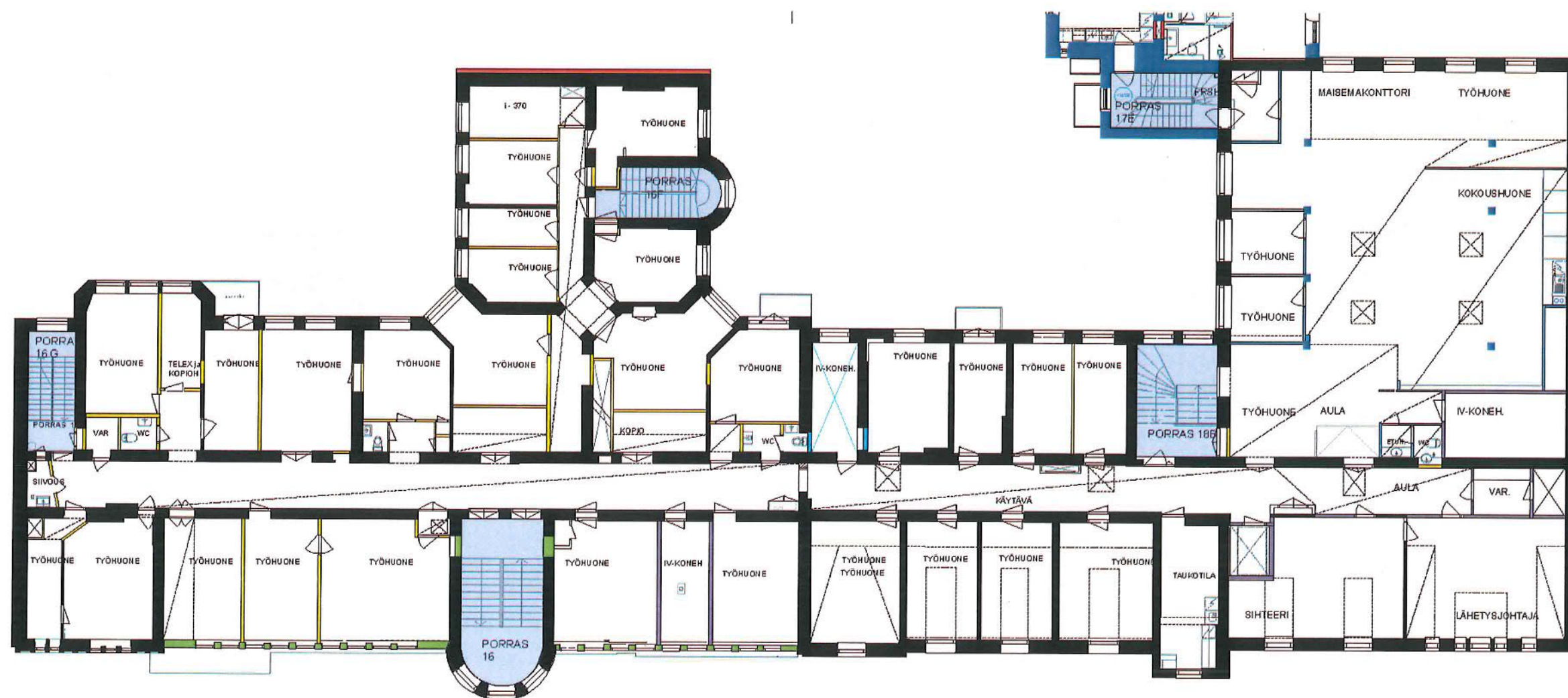
3. KERROS, NYKYTILANNE

TÄHTITORNINKATU

Kolmas kerros. Tilojen muutos toimistoiksi on tapahtunut vähitellen vuosien mittaan. O.

4.KERROS, NYKYTILANNE

1m 5m 10m

TÄHTITORNINKATU

Neljä kerros. O.

Nykytilanne

Yhteenvedo säilyneisyydestä

Rakennusten tiilipintaiset katujulkisivut ovat säilyneet hyvin. Vuonna 1946 rakennettiin Tähtitorninkatu 16:sta ylimpään kerrokseen kadun puolen vesikattoa korottamalla mm. asuntotiloja Arne Ervin suunnitelman mukaan. Muina muutoksina julkisivuissa on suurimmillaan 1970-luvulla tehty puuikkunoiden uusiminen vanhojen karmien sisäpuolelle. Katutasoa alempana olevan pihatason liittymistä katutasoon on myös muutettu; mm. ramppi vuonna 1998 sekä nostin vuonna 2013.

Sisäpihan julkisivut ovat myös säilyneet lähes alkuperäisen tasoisena. Suurimpina muutoksina sisäpihalla on alkuperäisen autosuojan tilalle rakennetut salitilat vuonna 1998. Samaan aikaan yhdyskäytävä kadunpuolelle muutettiin sisätilaksi. Sisäpihan rappauspinnat, toimistohuoneiden ikkunat ja parvekkeet on uusittu vuonna 2013. Parvekkeiden muotokieli noudattaa alkuperäistä muotokieltä.

Rakennusten vesikatto on uusittu vuonna 2012 ja sen muotokieli vastaa alkuperäistä.

Sisätilojen muutokset ovat lopulta olleet pienehköjä, ainoastaan ravintola ja keittiö sekä museo ovat vuosien varrella vaihtaneet kiinteistössä paikkaa. Lähetyskirkko on lähes alkuperäisessä muodossa, tehdyt muutokset ovat olleet pieniä. Vuosien saatossa asuintilat ovat muuttuneet toimistotiloiksi. Vuonna 1985-1998 tehty koneellinen ilmanvaihto on tarkoittanut alakatto- ja kotelointirakenteiden lisäämistä käytäviin. Kantavat seinät ovat pääosin säilyneet. Ainoina muutoksina ovat alimman kerroksen ravintolasalin sekä arkiston kantavien seinien purku. Tilalle on tehty palkkirakenteet. Rakennusten välissä olevan käytävän kohdalla olevaan kantavaan seinään on tehty oviaukot vuoden 1998 ilmanvaihdon uudistamisen yhteydessä. Parhaiten säilynyt osa on 16:sta porrashuone, joka on lähes alkuperäisessä asussa.

Rakennukset ovat säilyneet hyvin ja ne muodostavat ehjän ja vaikuttavan kokonaisuuden.

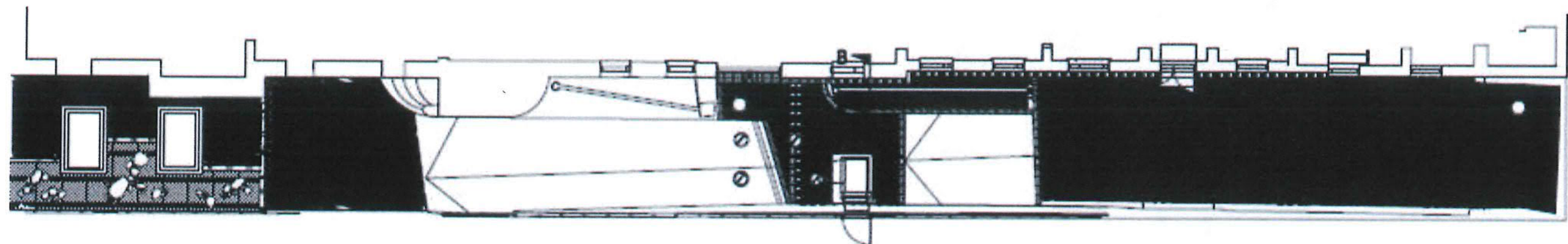

Ikkunat, joita ei ole merkitty, on muutettu vuonna 2013 puu-alumiini-ikkunoiksi ja -ikkunaoviksi.

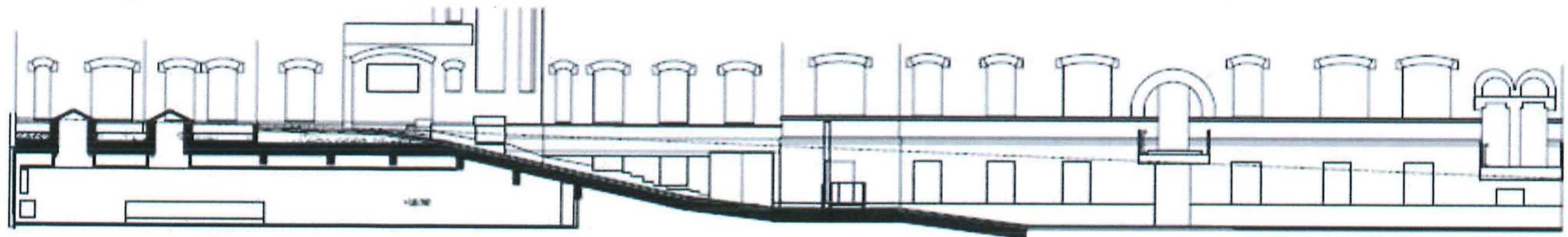
TÄHTITORNINKADUN PUOLI,
NYKYTILANNE.

Rakennuksen julkisivukuva. O

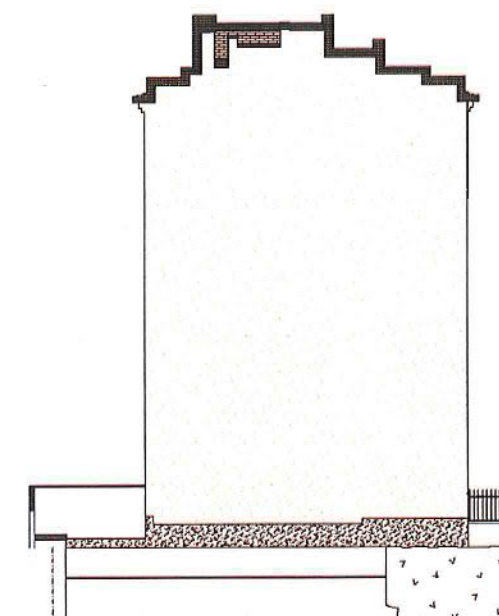
Tähtitorninkadun puoleinen pihan pohja ja leikkaus
vuodelta 2013. O.

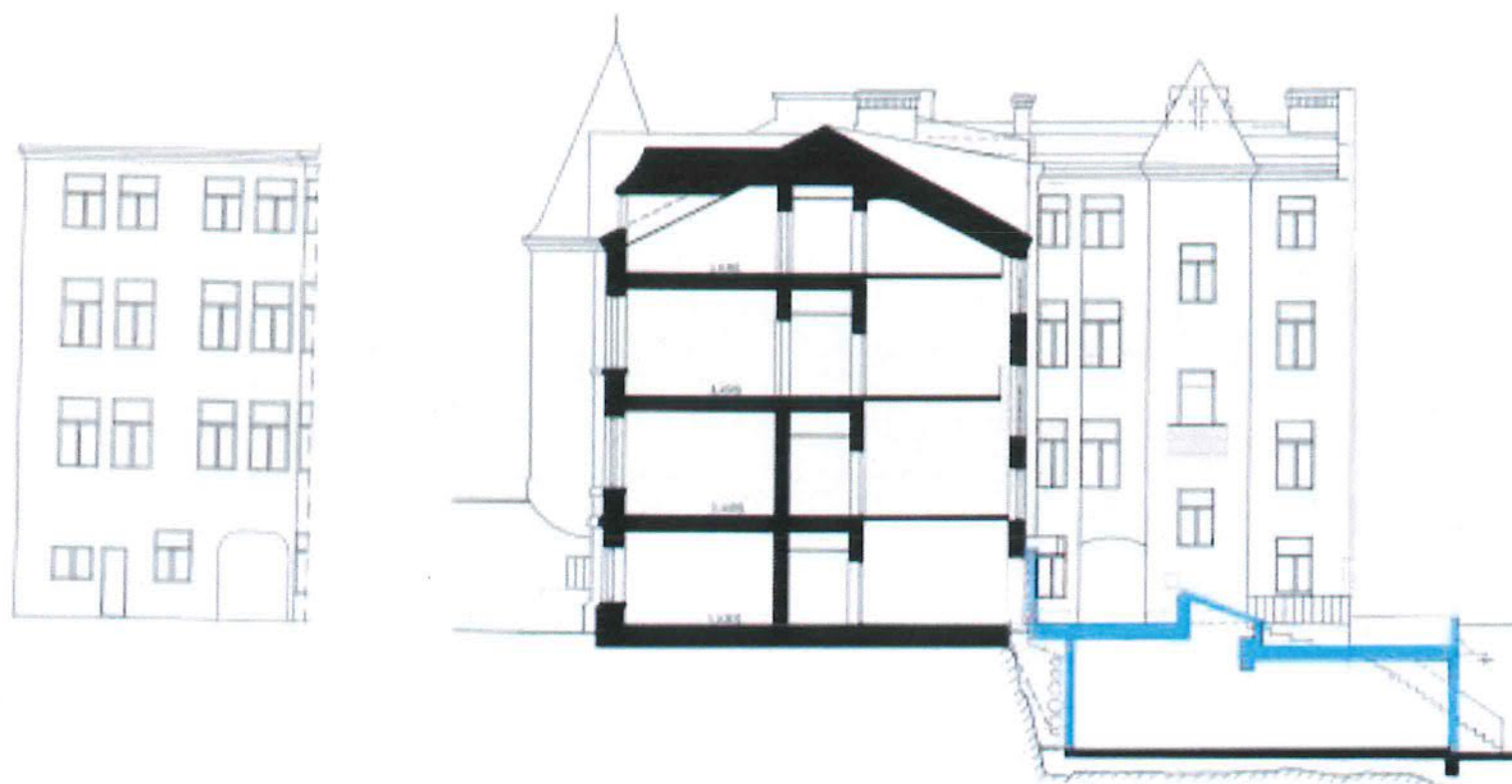
PIHAN PUOLEN JULKISIVUT,
NYKYTILANNE.

Pihajulkisivu etelään vuodelta 2013. Pihajulkisivun rappauspinnat, toimistohuoneiden ikkunat sekä kaikki parvekkeet uusittu O.

Päätyjulkisivu etelään. Pintaan tehty lämpörappaus 2013. O.

Pihajulkisivu länteen vuodelta 2013. O.

Pihajulkisivu itään vuodelta 2013.
Kuvassa näkyy salitilan leikkaus O.

Pihajulkisivu länteen vuodelta 2013. Kuvassa näkyy salitilan leikkaus O.

Tähtitorninkatu 16.-18. Kuva otettu ennen vuonna 2014 päättynyttä julkisivuremonttia. LSK.

Wrede-Sali, 2015. LSK.

Lähdeluettelo

Kirjallisuus

Brunila, Birger 1955. Asemakaava ja rakennustaide. Teoksessa Hornberg, Eirik & Jutikkala, Eino & Rosén Ragnar & Waris, Heikki (toimikunta). Helsingin kaupungin historia IV, ajanjakso 1875-1918;. Helsingin kaupunki, Helsinki.

Neuvonen, Petri; Mäkiö, Erkki; Malinen, Maarit, 2002, Kerrostalot 1880-1940. Rakennustieto Oy, Hämeenlinna.

Ollila, Kaija & Toppari Kirsti 1981. Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita. Helsingin Sanomat, Hämeenlinna.

Peltola, Saara & Vainio, Sinikka, 1988. K.A. Wrede ja 100-vuotias pasaasi. Helsingin kaupunginmuseo, Helsinki.

Suolahti, Eino E, 1972. Helsingin neljä vuosisataa. Otava, Helsinki.

Strümpfel, Emil 1903. Evankelisen Lähetyksen perusteet ja kehitys pääpiirteissään esitettynä. Suomen Lähetysseura, Helsinki.

Wrede, K. A, 1940. Minnen från mitt arbete för herren. Suomen Lähetysseura, Kuopio.

Painamattomat lähteet

Peltola, Matti, s.a Lähetyskirkko 1900-1975. S.L (Moniste)

Peltola, Saara 1985. Karl August Wreden arkkitehtuuri, Jyväskylän yliopisto, Taidehistorian lisensiaattityö.

Suomen Lähetysseura, Uskoa teoiksi yli 150 vuotta, (lehtinen).

Keskustelut Arto Huhtalan kanssa maaliskuussa 2015.

Internet-tiedostot

Suomen Lähetysseura, www.suomenlahetykseura.fi, Tulostettu 17.4.2015

Suomen rakennustaiteen museo, www.mfa.fi Tulostettu 17.4.2015

Kuvalähteet

HKMA =Helsingin kaupunginmuseon arkisto

HKRA =Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto

HKAR= Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston sähköinen arkisto

HKKP= Helsingin kaupungin karttapalvelu

LSK= Suomen Lähetysseuran kokoelma

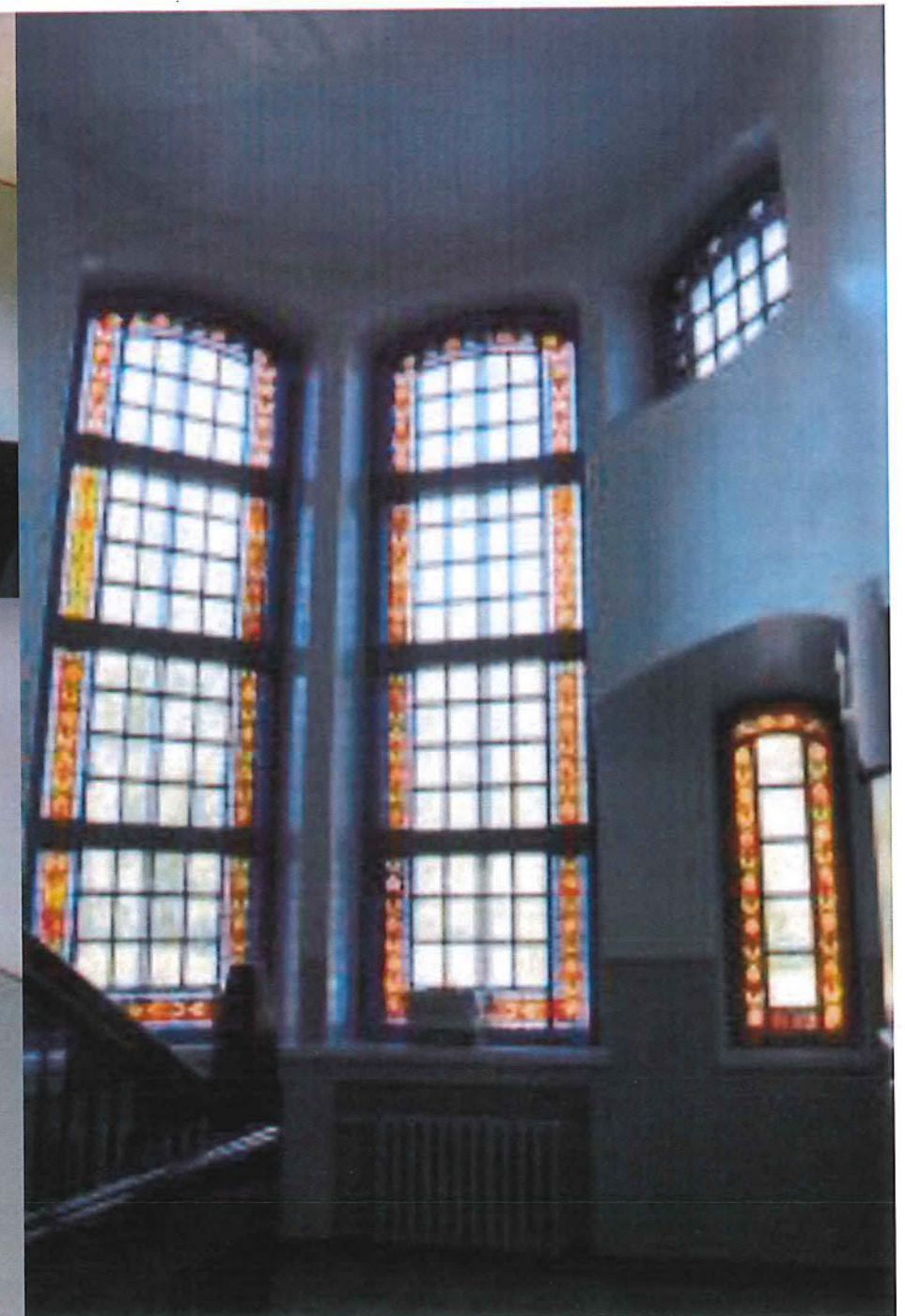
LSA= Suomen Lähetysseuran arkisto

MKA =Museoviraston kuva-arkisto/Suomen Lähetysseuran kuvakokoelma.

MO =Museoviraston kuva-arkisto

O=Optilan Oy

SRMO= Suomen rakennustaiteen museon arkisto

Tähtitorninkatu 16 kadun puolen
porrashuone.LSK.

Viitteet

- 1 Keskustelu Arto Huhtalan kanssa
- 2 Suomen Lähetysseura, Uskoa teoiksi yli 150 vuotta, lehtinen
- 3 Strümpfel, s.50
- 4 Keskustelu Arto Huhtalan kanssa
- 5 Museoviraston kuva-arkisto, luettelo valokuvista
- 6 Suolahti, 1972, s.246
- 7 Peltola, s.a Lähetyskirkko 1900-1975. S.L (Moniste)
- 8 Ollila&Toppari. 1986/1975, s.259
- 9 Suolahti, 1972, s.132
- 10 Suolahti, 1972, s.138
- 11 Suolahti, 1972, s.137
- 12 Suolahti, 1972, s.142
- 13 Suolahti, 1972, s.148
- 14 Suolahti, 1972, s.198-214
- 15 Suolahti, 1972, s.248
- 16 Brunila, s.18
- 17 Peltola, 1985, s.155
- 18 Peltola, 1985, s.153
- 19 Brunila, 1955, s.20
- 20 Brunila, 1955, s.49-51
- 22 Keskustelu Arto Huhtalan kanssa.
- 22 Keskustelu Arto Huhtalan kanssa
- 23 Peltola, s 6-7
- 24 Peltola, s 25, 31
- 25 Peltola, s 27
- 26 Suomen Lähetysseuran nettisivut; lähetyskirkko
- 27 Neuvonen&Mäkiö&Malinen, 2002, s.88-89.
- 28 Arkkitehtuurimuseon arkkitehtien esittely, nettisivut
- 29 Arkkitehtuurimuseon arkkitehtien esittely, nettisivut
- 30 Peltola&Vainio, 1988, s. 58-59
- 31 Peltola, s. 11-12

